

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİNLEME STRATEJİLERİ ÖĞRETİMİNİN DİNLEME ÖZ
YETERLİK ALGISINA VE DİNLEME BAŞARISINA ETKİSİ

MERT UĞUR

İzmir
2019

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİNLEME STRATEJİLERİ ÖĞRETİMİNİN DİNLEME ÖZ
YETERLİK ALGISINA VE DİNLEME BAŞARISINA ETKİSİ

MERT UĞUR

İzmir
2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Dinleme Stratejileri Öğretiminin Dinleme Öz Yeterlik Algısına ve Dinleme Başarısına Etkisi” adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

26/06/2019

Mert UĞUR

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 16/07/2019

Tez Başlığı: Dinleme Stratejileri Öğretiminin Dinleme Öz Yeterlik Algısına ve Dinleme Başarısına Etkisi

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 122 sayfalık kısmına ilişkin, 14/07/2019 tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin **benzerlik oranı % 13'tür**.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz Programı Kullanım Kılavuzunu okudum ☒

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) ☒

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) ☐

☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça hariç, ☐ Alıntılar dâhil, ☐ Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça dâhil, ☐ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. ☐	
EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. ☐	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Mert UĞUR
Öğrenci No : 2016950100
Anabilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi AD.
Programı : Türkçe Öğretmenliği
Statüsü : Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐

ÖĞRENCİ

Mert UĞUR 16/07/2019

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Ali TÜRKEK 16/07/2019

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (☐) işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: +90 (232) 3018026 veya ali.tas@deu.edu.tr) başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

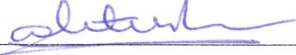
3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

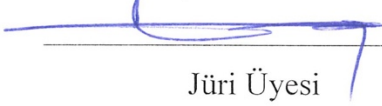
Mert UĞUR Tarafından Dr. Öğr. Üyesi Ali TÜRKEK yönetiminde hazırlanan “Dinleme Stratejileri Öğretiminin Dinleme Öz Yeterlik Algısına ve Dinleme Başarısına Etkisi” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından “**Yüksek Lisans Tezi**” olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Ali TÜRKEK

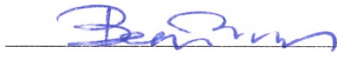
Danışman

Doç. Dr. İ. Seçkin AYDIN

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Behsat SAVAŞ

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Süha YILMAZ
Enstitü Müdürü V.

TEŞEKKÜR

Çalışmanın her aşamasında bilgi, deneyim ve ufuk açıcı görüşleriyle bana yol gösteren, desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen saygıdeğer danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ali TÜRKEL'e, lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca bana akademik kişiliğiyle ilham veren Prof. Dr. Caner KERİMOĞLU'na, araştırma süresince değerli görüşleriyle çalışmaya katkı sunan, Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği'ni kullanmama izin veren, kişiliğini her zaman örnek alacağım kıymetli hocam Doç. Dr. İ. Seçkin AYDIN'a, jüride yer alan ve araştırma boyunca görüşleriyle çalışmaya katkı sunan Dr. Öğr. Üyesi Behsat SAVAŞ'a, araştırmada kullanılan Bilgilendirici Metin Başarı Testi ve Öyküleyici Metin Başarı Testi'ni kullanmama izin veren Doç. Dr. Mehmet KATRANCI'ya ve ilköğretimden bu aşamaya kadar üzerimde emeği olan isimlerini tek tek sayamadığım tüm hocalarıma çok teşekkür ederim.

Bu araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için fırsat sağlayan Kars İl Milli Eğitim Müdürlüğüne, çalışmayı destekleyen Arpaçay Yatılı Bölge Ortaokulu idarecilerine, öğretmenlerine ve çalışmaya büyük bir hevesle katılan öğrencilerime teşekkür ederim.

Hayatım boyunca maddi ve manevi olarak desteklerini hep arkamda hissettiğim, tattığım her başarı ve mutlulukta en büyük pay sahibi olan sevgili anneme, babama ve ablalarıma çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
TABLolar LİSTESİ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi

BÖLÜM I

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç ve Önem.....	2
1.3. Problem Cümlesi.....	2
1.4. Alt Problemler.....	2
1.5. Sınırlılıklar.....	3
1.6. Varsayımlar.....	3
1.7. Tanımlar.....	4

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
2.1. Dinlemenin Tanımı ve Önemi	5
2.2. Dinleme Türleri	6
2.3. Dinlemeyi Etkileyen Etkenler	10
2.4. Dinleme ve Öz Yeterlik	13
2.5. Dinleme Stratejileri	16
2.5.1. Dinleme Öncesi Stratejileri	19
2.5.2. Dinleme Sırası Stratejileri	22
2.5.3. Dinleme Sonrası Stratejileri	25
2.6. İlgili Araştırmalar	28
2.6.1. Dinleme Becerisinin Çeşitli Yöntem, Teknik ve Stratejilerle Geliştirilmesine Dair Çalışmalar.....	28
2.6.2. Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Becerisi Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	33

BÖLÜM III

3. YÖNTEM	35
3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni	35
3.2. Çalışma Grubu	36
3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları	37
3.3.1. Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği	37
3.3.2. Bilgilendirici Metin Başarı Testi	40
3.3.3. Öyküleyici Metin Başarı Testi	42
3.4. Uygulama Süreci	45
3.5. Verilerin Analizi	46
3.6. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği	46

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	48
4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar.....	48
4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar.....	50
4.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar.....	52

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	55
5.1. Tartışma.....	55
5.2. Sonuç ve Öneriler.....	57
KAYNAKÇA.....	59
EKLER.....	65
EK 1 Öğrencinin Akademik Özgeçmişi.....	65
EK 2 Uygulama İzinleri.....	66
EK 3 Araştırmada Kullanılan Ölçek, Metin ve Etkinlikler.....	68

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Öz Yeterliği Düşük ve Yüksek Bireylerin Özellikleri	14
Tablo 2. Tompkins'in Dinleme Öncesinde Önerdiği Stratejiler.....	21
Tablo 3. Çalışmada Kullanılacak Dinleme Öncesi Stratejileri.....	22
Tablo 4. Tompkins'in Dinleme Sırasında Önerdiği Stratejiler.....	23
Tablo 5. Çalışmada Kullanılacak Dinleme Sırası Stratejileri	24
Tablo 6. Tompkins'in Dinleme Sonrasında Önerdiği Stratejiler.....	26
Tablo 7. Çalışmada Kullanılacak Dinleme Sonrası Stratejileri	27
Tablo 8. Araştırmanın Deney Deseni Tablosu.....	35
Tablo 9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	36
Tablo 10. Dinleme Öz Yeterlik Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları	38
Tablo 11. Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği Uyum İndeksi Değerleri.....	39
Tablo 12. Bilgilendirici Metin Başarı Testinin Madde Analizi Sonuçları.....	41
Tablo 13. Bilgilendirici Metin Başarı Testinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları..	42
Tablo 14. Öyküleyici Metin Başarı Testinin Madde Analizi Sonuçları.....	43
Tablo 15. Öyküleyici Metin Başarı Testinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları	44
Tablo 16. Deney ve Kontrol Grubu Dinleme Öz Yeterlik Puanlarının Öntest Bağımsız t- Testi İstatistiği Sonuçları.....	48
Tablo 17. Deney ve Kontrol Grubu Öyküleyici Metin Dinleme Başarı Puanlarının Öntest Bağımsız t-Testi İstatistiği Sonuçları	49
Tablo 18. Deney ve Kontrol Grubu Bilgilendirici Metin Dinleme Başarı Puanlarının Öntest Bağımsız t-Testi İstatistiği Sonuçları	49
Tablo 19. Deney ve Kontrol Grubu Dinleme Öz Yeterlik Puanlarının Sontest Bağımsız t-Testi İstatistiği Sonuçları	50
Tablo 20. Deney ve Kontrol Grubu Öyküleyici Metin Dinleme Başarı Puanlarının Sontest Bağımsız t-Testi İstatistiği Sonuçları	50
Tablo 21. Deney ve Kontrol Grubu Bilgilendirici Metin Dinleme Başarı Puanlarının Sontest Bağımsız t-Testi İstatistiği Sonuçları	51
Tablo 22. Deney ve Kontrol Grubu Öntest-Sontest Öz Yeterlik Ortalama Puanları Bağımlı t- Testi İstatistiği Sonuçları	52
Tablo 23. Deney ve Kontrol Grubu Öntest-Sontest Öyküleyici Metin Dinleme Başarısı Ortalama Puanları Bağımlı t-Testi İstatistiği Sonuçları	53
Tablo 24. Deney ve Kontrol Grubu Öntest-Sontest Bilgilendirici Metin Dinleme Başarısı Ortalama Puanları Bağımlı t-Testi İstatistiği Sonuçları	54

ÖZET

Dinleme Stratejileri Öğretiminin Dinleme Öz Yeterlik Algısına ve Dinleme Başarısına Etkisi

UĞUR, Mert

Yüksek Lisans, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Ali TÜRKEK

Bu araştırma, dinleme stratejileri öğretiminin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin dinleme öz yeterlik algısına ve dinleme başarısına olan etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel model kullanılmıştır. Çalışmaya 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Kars ili Arpaçay ilçesi Yatılı Bölge Ortaokulunda öğrenim gören toplam 60 öğrenci katılmıştır. Deney ve kontrol grupları otuzar öğrenciden oluşmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Aydın, Demircan ve İnnalı (2015) tarafından geliştirilen “Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği” (DÖYÖ) ile Katrancı (2012) tarafından geliştirilen “Bilgilendirici Metin Başarı Testi” ve “Öyküleyici Metin Başarı Testi” kullanılmıştır. Araştırmada öntest uygulamasının ardından deney grubundaki öğrencilere sekiz hafta süreyle haftada iki saat dinleme stratejileri öğretimi yapılmış, kontrol grubundaki öğrencilerle ise ders kitabındaki metinlere ve etkinliklere bağlı kalarak ders işlenmiştir. Uygulama sürecinin ardından gruplara sontest uygulanmıştır. Elde edilen nicel verilerin analizinde SPSS 22 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Grupların deney öncesi ve sonrası öntest-sontest puanları karşılaştırılırken bağımsız t-testi, grupların kendi içindeki öntest ve sontest puanlarının karşılaştırılmasında ise bağımlı t-testi kullanılmıştır. Ayrıca betimsel istatistik olarak gruplara ait aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde ve frekans değerleri açıklanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen verilerin analizine göre deney grubundaki öğrencilerin dinleme öz yeterlik algılarında ve her iki metin türündeki dinleme başarılarında kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde artış olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar ışığında dinleme stratejileri öğretiminin öğrencilerin dinleme öz yeterlik algılarını ve dinleme başarılarını arttırdığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Dinleme stratejileri, dinleme becerisi, dinleme öz yeterliği, dinleme başarısı.

ABSTRACT

The Effect of Teaching Listening Strategies on Listening Self-Efficacy Perception and Listening Achievement

UGUR, Mert

Master, Department of Turkish Language and Social Sciences Education

Asst. Prof. Dr. Ali TÜRKEK

The purpose of this study is to determine the effect of teaching listening strategies on 7th graders' listening self-efficacy and listening achievement.

Therefore, one of the quantitative methods, quasi-experimental method with control group was used. The study group of the research consists of 60 7th grade students who are studying in province of Kars. The experimental and control groups consisted of thirty students. After the pre-test, the students in the experimental group were taught listening strategies for eight weeks, two hours per week, and the students in the control group were taught according to the curriculum and the activities in the textbook. After the application process, the post-test was applied to the both groups. The SPSS 22 package program was used to analyze the quantitative data. For data analysis, dependent t-test, independent t-test, arithmetic mean, percentage and frequency was used. According to the analysis of the data obtained at the end of the research, there was a significant increase in the listening self-efficacy perception of the students in the experimental group and their listening success in both text types compared to the control group. In the light of these results, it was determined that teaching listening strategies increased students' listening self-efficacy and listening achievement.

Keywords: Listening strategies, listening skill, listening self-efficacy, listening achievement.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Dört temel dil becerisi olan okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerileri arasında dinleme becerisinin önemi büyüktür. Dinleme ve okuma, anlama; konuşma ve yazma, anlatma becerileri olarak adlandırılmaktadır. Bir anlama becerisi olan dinleme, ilk kazanılan dil becerisi olup henüz dünyaya gelmeden önce gelişmeye başlamaktadır. Diğer dil becerilerinin tümü dinleme becerisi üzerine yapılandırılmaktadır. Dinleme; öğrenme, anlama ve zihinsel becerileri geliştirmede önemli bir alandır (Güneş, 2007). Wolvin'e (2012) göre günümüz bilgi dünyasında dinleme eğitimi, öğretim programındaki temel çalışmaların önemli bir parçası olmalıdır. Öğrencilerin kişisel ve profesyonel alandaki başarıları, büyük ölçüde etkili iletişim kurabilmelerine bağlıdır.

Buna karşın çeşitli nedenlerden ötürü dinleme becerisi eğitimine ayrılan zamanın çok az olduğu ve bu beceriye gerekli önemin verilmediği söylenebilir (Doğan, 2016). Ancak ilgili çalışmalar dinleme becerisinin en sık ve en çok kullanılan dil becerisi olduğunu göstermektedir. Günlük iletişimde insanlar dinleme becerisini diğer dil becerilerinin tümünden daha fazla kullanmaktadır (Karadüz, 2010). Pinnell ve Jaggar (2003), bir insanın gün içinde kurduğu iletişimin en az yarısında dinleme becerisini kullandığını söylemektedir. Brent ve Anderson'a (1993) göre insanlar bilgilerinin %80'ini dinleme yoluyla kazanırlar; buna rağmen birçok erişkinin dinleme verimliliğini %25'in üstüne çıkaramadığı ifade edilmektedir (aktaran Türkel, 2012, s.129). Dinleme edilgen bir beceri olarak düşünülür ve çoğunlukla herhangi bir yardım olmaksızın geliştirilebileceği düşünülmektedir (Osada, 2004). Dinleme becerisinin kendine kendine gelişebilecek bir beceri olduğu düşüncesi dinleme eğitiminin ihmal edilmesine neden olmuştur.

İnsan hayatındaki öğrenmelerin birçoğunda dinleme becerisi karşımıza çıkmaktadır (Doğan, 2016). İyi bir dinleyici olmak, başarının da anahtarıdır. Dinleme, iletişimin ve bilgi edinmenin temelidir. Gündelik hayatta ve akademik olarak okul yaşamında dil becerilerinden yararlanma oranlarıyla ilgili çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bird (1953), dinlemeye %42, konuşmaya %25, okumaya %15, yazmaya %18 zaman ayrıldığını belirlemiştir. Üniversitede öğrenim gören öğrencilerle yapılan bir araştırmaya göre dinlemeye %53, okumaya %17, konuşmaya %16 ve yazmaya %14 vakit ayrıldığı ifade edilmektedir (Barker 1980; aktaran Cihangir, 2004, s.56). Tüm bu veriler bize dinleme becerisinin en çok kullanılan

dil becerisi olduğunu, ihmal edilmemesi ve geliştirilmesi gereken bir beceri olduğunu göstermektedir.

Dinleme becerisinin iletişim sürecinde büyük bir öneme sahip olduğu yaygın olarak kabul edilmektedir (Siegel, 2015). Bu becerinin geliştirilmesinde ana dili eğitiminden sorumlu olan Türkçe öğretmenlerine büyük görevler düşmektedir. Türkçe derslerinde dinlediği metin üzerinde düşünen, düşündüklerini soran, sorgulayan öğrencilerin daha iyi öğrenmeler gerçekleştirdiği göz önünde bulundurulmalıdır (Sever, Kaya ve Aslan, 2013). Bu nedenle öğretmenler öğrencilere dinleme sürecinden daha etkin bir şekilde nasıl yararlanabilecekleri konusunda çeşitli teknik ve stratejileri öğretmeli, onlara bu konuda rehberlik etmelidirler. Bu çalışmada da dinleme stratejileri öğretiminin öğrencilerin dinleme öz yeterlik algılarına ve dinleme başarılarına olan etkisi belirlenmeye çalışılacaktır.

1.2. Amaç ve Önem

Bu araştırmanın temel amacı, dinleme stratejileri öğretiminin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme öz yeterlik algılarına ve dinleme başarılarına bir etkisinin olup olmadığının belirlenmesidir.

Alanyazın incelendiğinde dinleme stratejileri öğretiminin dinleme öz yeterlik algısına ve dinleme başarısına etkisine yönelik az sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Bu çalışma ile alanyazındaki bu boşluğun doldurulması, alana katkı sunulması ve araştırmanın sonuçlarının bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara ışık tutması hedeflenmektedir.

1.3. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesini “Dinleme stratejileri öğretiminin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme öz yeterlik algılarına ve dinleme başarılarına etkisi var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır.

1.4. Alt Problemler

Problem cümlesine bağlı olarak oluşturulmuş alt problem cümleleri şu şekildedir:

- 1) Deney ve kontrol gruplarının,
 - A) dinleme öz yeterlik öntest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - B) öyküleyici metin dinleme başarısı öntest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - C) bilgilendirici metin dinleme başarısı öntest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2) Deney ve kontrol gruplarının,

A) dinleme öz yeterlik son-test sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

B) öyküleyici metin dinleme başarısı son-test sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

C) bilgilendirici metin dinleme başarısı son-test sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3) Deney ve kontrol gruplarının,

A) dinleme öz yeterlik ön-test-son-test sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

B) öyküleyici metin dinleme başarısı ön-test-son-test sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

C) bilgilendirici metin dinleme başarısı ön-test-son-test sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.5. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılıyla,
2. Temel dil becerilerinden “dinleme becerisi” ile,
3. Sekiz haftalık deneysel uygulama süresiyle,
4. Kars ili Arpaçay ilçesi Yatılı Bölge Ortaokulunda iki farklı sınıfta öğrenim görmekte olan toplamda altmış kişiden oluşan 7. sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.

1.6. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin verilen ölçek ve başarı testlerindeki soruları doğru ve içten bir şekilde yanıtladıkları,
2. Örneklemin evreni temsil edebilecek düzeyde olduğu,
3. Yarı deneysel araştırma sürecinde kontrol altına alınması mümkün olmayan değişkenlerin deney ve kontrol gruplarını eşit derecede etkilediği varsayımlar arasındadır.

1.7. Tanımlar

Dinleme: “Konuşan kişinin vermek istediği mesajı pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarıcıya karşı tepkide bulunma etkinliği” (Demirel, 1999).

Öz yeterlik: “Bireyin belli bir başarıya ulaşmak için gerekli düzenleme ve uygulamaları gerçekleştirmede yapacakları işlere yönelik kendi yetenekleri hakkındaki yargıları” (Bandura, 1986).

Strateji: Önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan yol (TDK).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Dinlemenin Tanımı ve Önemi

Dinlemeye ilişkin alanyazında çeşitli tanımlar yapılmıştır. Wolff, Marsnik, Tacey ve Nichols'a (1983) göre dinleme, işitmeyi, anlamayı, anlaşılan bilgileri ön bilgilerle bütünleştirmeyi ve gerek olması halinde yanıt vermeyi kapsayan etkin bir süreçtir. Bu tanımda dinlemedeki zihinsel süreçlere dikkat çekildiği görülmektedir.

Demirel'e (1999) göre dinleme konuşan kişinin vermek istediği mesajı pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarıcıya karşı tepkide bulunma etkinliğidir. Burada dinlemenin pasif bir beceri olmadığı aksine karşılıklı bir eylem olduğu vurgulanmaktadır.

Mackay (1997) dinlemenin bize yeni ufuklar açtığını söyler. Öğrenmenin anahtarının dinleme olduğunu vurgular. Başarılı olmanın iyi bir dinleyici olmadan mümkün olmadığını ifade eder.

Ergin ve Birol (2000) dinlemenin bilinçli ve psikolojik bir süreç olduğuna vurgu yapar. Dinlemenin seslere ve görüntülere dikkat etmeyle başlayan, işitsel uyarıların tanınması, hatırlanmasıyla devam eden ve anlamlandırılmasıyla sonlanan bir süreç olduğunu söyler.

Milli Eğitim Bakanlığının 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dinleme, iletişim kurmanın ve öğrenmenin temel yollarından biri olup verilen iletiyi doğru bir şekilde anlama, yorumlama ve değerlendirme becerisi olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2006).

Güneş'e (2007) göre dinleme yalnızca çevredeki sesleri doğru işitmek anlamına gelmemektedir. Dinleme işitilen sesleri anlamak için gerçekleştirilen zihinsel etkinliklerin bütünüdür. Dinleme, seslerin ve sözlerin zihinde yapılandırılmasını sağlamaktadır. Dinleme sürecine seslerin işitilme süreciyle başlanmaktadır. İkinci aşamada ise işitilen seslerden ilgi çeken ve gerek duyulanlara dikkat yoğunlaştırılır. Seçilen bilgi ve düşünceler anlama, sıralama, sınıflama, ilişki kurma, düzenleme ve değerlendirme gibi çeşitli zihinsel etkinliklerden geçmektedir. Ardından bilişsel yapısına göre anlamlandırılmaktadır. Bu süreçte daha önce bilinenlerle yeni bilgiler ilişkilendirilir, birleştirilir, sorgulanır ve zihinde yapılandırılır.

Yukarıdaki tanımlara bakıldığında dinlemenin edilgen ve durağan bir süreç değil, aksine etkin ve dinamik bir süreç olduğu ve anlama yönüne odaklanıldığı görülmektedir. Doğan da (2016) dinlemede amacın çoğunlukla anlama olduğunu ancak bazen zevk için, rahatlama için de (müzik dinleme, doğadaki sesleri dinleme vb.) dinlemenin gerçekleştirilebildiğini ifade etmektedir. Dinlemede, işitilen sesleri seçme hareketinin ve seçiciliğin söz konusu olduğunu, birden fazla ses içerisinde istenenin seçildiğini, dolayısıyla dinlemenin istekli ve bilinçli bir eylem olduğunu belirtmektedir.

Dinleme insanın hayatını sürdürebilmesi için birçok açıdan önemlidir. Henüz anne karnındayken gelişmeye başlamakta ve diğer tüm dil becerileri dinleme becerisi üzerine inşa edilmektedir. Ayrıca dinleme, toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir ögesidir. Aile içi ilişkilerde, okul ve meslek hayatında kendini ifade etme ve çevreyle uyum sağlayabilme konusunda dinleme becerisinin etkili kullanılması mutluluk, başarı, huzur, kaliteli bir hayat, rahatlık gibi birçok değer konusunda insanın hayatına yön veren önemli bir etkidir (Maden, 2013). Bireyler yaşamları boyunca birçok bilgiyi hatta konuştukları dilin sözcüklerini bile dinleme sayesinde öğrenirler (Dundar, 2018). Bireyler iletişim kurmada en çok konuşma yolunu tercih etmektedir. Böyle bir iletişim ortamında bir kişi konuşurken diğer kişi de dinler. Bu bağlamda iyi bir dinleyici olmak, iletişimin sağlıklı bir şekilde sürmesi açısından önemlidir. Ayrıca görsel ve işitsel araçların hayatın her alanında giderek yaygınlaşması ve bu araçların eğitimde kullanılması etkili bir dinleme/izleme eğitimi gerekli kılmaktadır (MEB, 2006). Tüm bunlardan yola çıkarak dinleme becerisinin insan hayatında çok önemli bir yere sahip olduğu, dinleme becerisi gelişmiş bireylerin yaşamın birçok alanında dinleme becerisi zayıf bireylere göre daha başarılı olacağı söylenebilir.

2.2. Dinleme Türleri

İnsanlar gün içinde zamanının büyük çoğunluğunu dinlemeyle geçirmektedir. Ancak her durumda aynı dinleme türü kullanılmamaktadır. Bunlar dinleme amacına, yöntemine, sürecine ve düzeyine göre değişmektedir. Örnek olarak müzik dinlerken tercih edilen dinleme türü ile konferans dinlerken tercih edilen dinleme türleri farklı olmaktadır. Bunun nedeni her iki durumda gereksinimlerin farklı olmasıdır. Bu yüzden dinleme türlerini bilmek ve ihtiyaca göre kullanmak önem taşımaktadır.

Alanyazında dinleme türleriyle ilgili farklı sınıflandırmalara rastlanmaktadır. Bunlar hakkında bilgi verilmesi faydalı olacaktır.

Güneş (2007) dinleme türlerini altı başlık altında incelemektedir.

1. Metni takip ederek dinleme: Bu dinleme türünde öğretmen veya öğrenci örnek okuma yapar ve bu okuma diğer öğrenciler tarafından takip edilir. İlköğretimin başında temel dinleme becerilerini geliştirmek amacıyla kullanılmaktadır.
2. Sorgulayıcı dinleme: Konuşmacının sunduğu görüşlerin nedenleri ve ortaya koyulan gerekçelerin tutarlılık durumunun sorgulandığı dinlemedir. Bu dinlemede sorgulayıcı dinleme yapan kişi konuşmacının görüşlerine katılmıyor olsa bile olaylara tarafsız bir bakış açısıyla bakmalıdır. Sorgulayıcı dinleme yapan kişi, ölçme, değerlendirme, karşılaştırma yapma, çıkarım yapma, yorumlama, tahminde bulunma gibi becerilere sahip olmalıdır. Bu dinleme türü kurgusal ve gerçek olayları, düşünceleri, doğru ve yanlışları ayırt etmeye yardımcı olur.
3. Yaratıcı dinleme: Bu dinleme türünde iyi bilinen, anlaşılan ve yorumlanan öğelerden hareketle yeni sonuçlara ulaşmak, bir probleme çözüm üretmek gibi çalışmalar yer alır.
4. Pasif dinleme: Dinleyicinin katılımının çok az olduğu bir dinleme türüdür. Dinleyici konuşmacıya müdahale etmez, sadece dinler. Dinleyici soru bile sormayabilir. Yapılandırıcı yaklaşımın benimsemediği bir dinleme türüdür.
5. Katılımlı dinleme: Bu dinlemeye aktif dinleme adı da verilmektedir. Aktif dinleme, dinlenen grup ve konuşmaya istekli olarak yoğunlaşmak ve söylenmek istenenleri anlamaya çalışmaktır. Bu süreçte dinleyici, konuşmacının söylediklerini tekrarlar ve kendi özel sözcükleriyle zihnine kaydeder. Böyle bir süreçte konuşmacının ne söylediğinden çok dinleyicinin ne anladığı daha önemli hale gelir. Katılımlı dinleme zor bir dinleme türüdür. Dinleyici konuşmacının aktardıklarını kontrol eder, konuşmacıdan çok şey ister ve onu yorar. Bu dinleme türünde dinleyici konuşmacıya sorular sorar ve konuşmacının aktardıklarını bir bütün olarak değerlendirir. Bazen kendini onun yerine koyar. Katılımlı dinleme, öğrenme sürecinde oldukça önemli bir dinleme türüdür. Öğretmenler, öğrencilerinin katılımlı dinleme becerilerini geliştirerek kullanmalarını sağlamalıdır.

6. Not olarak dinleme: Dinleme sırasında önemli görülen bilgilerin not alınmasıdır. Dinleme öncesi hazırlık gerektirir.

Bir diğer sınıflama Tidyman ve Butterfield'a (1959; akt. Doğan, 2007, s.35-36) aittir. Araştırmacılar dinlemeyi yedi türe ayırmıştır. Bunlar aşağıdaki şekildedir:

1. Basit dinleme: Telefondaki konuşmalar, arkadaşlar arasındaki konuşmalar vb. durumlarda yapılır.
2. Ayırt edici dinleme: Hayvan seslerini, trafik seslerini, öğretmenin vurgulama esnasında meydana gelen ses değişimlerini ayırt etmek için kullanılır.
3. Rahatlamak için dinleme: Şiir , hikâye, ses kayıtlarını dinleme.
4. Bilgi için dinleme: Anonsları, fikirleri listelemek için kullanılan dinleme türüdür.
5. Fikirleri düzenlemek için dinleme: Farklı kaynaklardan elde edilen bilgileri düzenleme; elde edilen bilgiler üzerinde tartışmak ve bu bilgileri özetlemek için dinleme.
6. Eleştirel dinleme: Bir tartışmada, toplantıda konuşmacının amacını belirlemek, ön yargıların, duyguların vb. farkına varmak için dinleme.
7. Yaratıcı dinleme: Hoşa giden müzik, drama vb. dinleme ve duygularını, fikirleri kendi sözcükleriyle ifade etmek için dinlemek.

Rost'un (2002) yaptığı dinleme türleri sınıflaması şu şekildedir:

1. Yoğun dinleme: Belli sesleri, sözcükleri, cümleleri, gramer birimlerini dinlemek anlamına gelir.
2. Seçici dinleme: Her şeyi anlamaya ve hatırlamaya çalışmak yerine belirli bilgilere odaklanarak dinlemedir.
3. Katılımlı (İnteraktif) dinleme: Dinlerken karşılıklı etkileşimin gerçekleştiği dinlemedir.

Akyol'un (2012) yaptığı dinleme türleri sınıflaması aşağıdaki gibidir:

1. Aktif dinleme: Bu dinleme türü genellikle eğitim-öğretimin yapıldığı yerlerde kullanılır. Bu dinleme türünde dinleyici dinleme sürecine aktif olarak katılır. Örneğin uygun yerlerde sorular sorar, açıklamalar ve eklemelerde bulunur, konuşmacıyı onaylar ya da reddeder.
2. Stratejik dinleme: Eğitim sürecine katılmayı, metnin ana fikrini belirlemeyi ve dinleme etkinliğiyle ilgili yöntem ve stratejilerin kullanılmasını kapsar.
3. Diyalog ve sunuya dayalı dinleme: Diyalogda konuşmacıyı kesintiye uğratmadan, göz teması kurarak önce ve sonra dinlenenler arasında bağlantılar kurulmasını gerektiren kişiler arası ilişkilerle ilgili dinleme türüdür. Diyaloga dayalı dinlemeyi geliştirmek için tartışma teknikleri kullanılabilir. Sunuya dayalı dinlemede ise konuşma eylemi tek bir kişi veya bir grup tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu dinlemenin geliştirilmesi için de sesli okuma çalışmaları yapılabilir.
4. Amaçlı dinleme: Dinleme sürecinde önemli noktaları belirleyebilen ve dinleme sürecinin farkında olan dinleyiciler bu dinleme türünü kullanmaktadır.

Ünalan'ın (2006) sınıflandırmasına göre etkili dinleme, eleştirel dinleme, empatik dinleme, aktif dinleme, yaratıcı dinleme gibi dinleme türlerinden söz edilebilir.

Maden ve Durukan'ın (2011) sınıflandırmalarına göre ise aktif dinleme, katılımlı dinleme, pasif dinleme ve tarafsız dinleme olarak dört çeşit dinleme türü olduğu söylenebilir.

Alanyazında yukarıdaki sınıflamalara benzer şekilde farklı sınıflamalara da rastlanmaktadır. Bu tür farklı sınıflandırmaların ortaya çıkmasının nedeni dinleme türleri konusunda tüm araştırmacılar tarafından kabul edilen bir sınıflandırma olmamasıdır. Ancak her ne kadar dinleme türleri farklı biçimlerde adlandırılrsa da dinleme etkinliğinin türüne göre dinleme türü değişmektedir (Katrancı, 2012). Dinleyicinin doğru dinleme türünü kullanması dinleme etkinliğinin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için önem taşımaktadır.

2.3. Dinlemeyi Etkileyen Etkenler

Dinleme etkinliğinin verimli bir şekilde gerçekleşmesi belli koşulların sağlanmasına bağlıdır. Dinlemenin gerçekleşmesi için öncelikle bir konuşmacı, dinleyici, konu ve dinleme etkinliğinin gerçekleştiği bir ortama gereksinim vardır (Kocaadam, 2011). Dinleme etkinliğinin verimli olabilmesi, bu unsurların uyumuyla mümkün olacaktır. Ancak bu durumun tersi de mümkündür. Dinleme sürecinin etkili bir şekilde gerçekleşmesini engelleyen bazı etkenler de bulunmaktadır. Dinlemeyi etkileyen etkenlerle ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

Göğüş (1978), dinlemeyi engelleyen etkenleri şu şekilde sıralamıştır:

1. Konuşmacıya önem vermemek.
2. Konuya ilgi duymamak.
3. İşitme ve zekâ eksikliği
4. Dinlemenin bilgilendirici, doğru düşündüren ve doğru davranışa yönelten bir alışkanlık olduğuna inanmamış olmak.
5. Konuşmacının kıyafeti, davranışları ve sözcükleri söyleyişiyle ilgilenip ana noktayı kavrayamamak.
6. Dinleme esnasında çevresindeki eşyalara göz gezdirip dikkati dağıtmak.
7. Dinleyicinin bulunduğu çevreye, topluma yabancı olmak.
8. Dinleme etkinliği başlamadan önce yaşanan bir olayın (kaza, kavga vb.) etkisinden kurtulamamak

ıfi (2001) ise dinlemeyi etkileyen sekiz çeşit etkenden söz etmektedir. Bunlar aşağıdaki şekildedir:

- 1. Fizyolojik Etkenler:** Okumada gzn işlevini, dinlemede kulak üstlenir. Bu yüzden ğrencilerinin herhangi bir işitme probleminin olmaması dinleme açısından önem taşımaktadır. Özellikle ilk sınıflarda, olanak varsa da st sınıflarda öğrencilerin işitme muayenelerinin yapılması dinleme becerisinin gelişimini engelleyen fizyolojik etkenlerin ortadan kaldırılmasını sağlayacaktır. Öğretmenler de basit yöntemlerle öğrencilerin herhangi bir işitme problemi olup olmadığını anlayıp gerekli yönlendirmeleri yapmaladırlar.

2. Fizikî Etkenler: Dinlemenin gerçekleşeceği ortamda öncelikle işitmenin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi gerekir. Dinleme yapılacak ortamlarda akustiğe önem verilmeli, seslerin dağılmamasına, yankılanmamasına, mekanın en uzak noktasından bile işitilmesine ve yakındakileri rahatsız etmemesine dikkat edilmelidir. Dinleme ortamının kalabalık olması da dinlemeyi etkileyen önemli fiziksel etkenlerden biridir. Çok kişilik sınıflar kadar az kişilik sınıflar da dinleme için uygun değildir. Ayrıca oturma düzeni ve oturma malzemelerinin yapısı ve standardı da anlama için önemli bir etkidir. Tabure, oturak gibi rahatsızlık verici oturma malzemeleri kadar fazla rahatlık hissi veren koltuklar da anlamaya engel oluşturabilir. Oturma düzeni olarak ise konuşmacı ve dinleyicilerin yüz yüze olduğu U tipi oturma düzeni önerilmektedir.

3. Psikolojik Etkenler: Dinleyicinin içinde bulunduğu olumsuz ruhsal durum, dinlediğini algılamada en önemli engellerden biridir. Olumsuz ruh hali dinleyenin özel durumundan kaynaklanabileceği gibi, konuşmacı, dinleme ortamı veya konu içeriğinden de kaynaklanabilir. Konuşmacının olumsuz tutum ve davranışları, dinleyicilerde pasif tepkilere neden olabilir. Dinleme ortamının yanlış düzenlenmesi de (ısı, ışık, gürültü vb.) negatif psikoloji oluşturur. Dikkati dağıtabilir ve karamsarlığa yol açabilir. Konunun içeriği de dinleyicinin psikolojisi açısından önem taşımaktadır. Öğrencileri motive etmek için her zaman ilgi ve algılama düzeylerine göz önünde bulundururuz. Dinleme içeriğinin hedef kitlenin algılama düzeyinin üzerinde olması, dinleyenleri “*nasıl olsa anlayamam, o halde dinlememe gerek yok*” düşüncesine götürebilir. Hedef kitlenin ilgi alanı dışında bir dinleme içeriği de onların dinlemek istememesine neden olabilir.

4. Zihinsel Etkenler: Dinleme dinamik ve canlı bir etkinliktir. İyi bir dinleme için eğitilmiş bir hafızaya gereksinim vardır. Muhakeme, karşılaştırma, analiz ve yorumlama dinleme etkinliği boyunca devamlı değişerek gerçekleşir. Konuyu, akışı içinde, bilgi birikimleri eşliğinde takip etmek yoğun bir zihinsel aktiviteyi gerektirir. Dolayısıyla daha etkili bir dinleme için mutlaka gelişmiş bir sözcük hazinesine ve buna bağlı olarak bağlam gücüne gereksinim duyulmaktadır. Özellikle tartışma gibi hızlı gerçekleşen ve hızlı kavramaya ve düşünmeye dayalı iletişim türlerinde dinlemenin zihinsel yönü daha çok ön plana çıkmaktadır.

5. **Sosyal Etkenler:** Dinleme konusunda toplumun gelenek ve görenekleri ve yaygın toplumsal eğitim anlayışları da önemli etkenlerdir. Örneğin, çocuklara ve gençlere “*Siz bir şey bilmezsiniz; büyükleri dinlemeyi öğrenin.*” gibi yaklaşımlar sergilenmesi onları pasif dinlemeye itmektedir. Dinleme karşılıklı yapılan bir etkinliktir. Kendisi dinlenmeyen birinin başkalarını sağlıklı olarak dinlemesini beklemek doğru değildir. Bu yüzden çocuklar ve gençler üzerindeki vesayet düşüncesi yerine onlara olanak tanımak, onların aktif dinleyiciler olmalarına zemin hazırlayacaktır.
6. **Öğretmen Etkeni:** Öğretmenin veya konuşmacının tutum ve davranışları, dinleyenler üzerinde birtakım etkiler bırakır ve dolayısıyla dinlemeyi etkiler. Sürekli düz anlatım yöntemini kullanan bir öğretmen, öğrencileri sessizce dinledikleri için onların ilgi duyduğu için dinledikleri yanıtına düşebilir. Bu yöntem aslında öğrencileri pasif dinlemeye itmektedir. Tartışma, gösterip yaptırma, soru-yanıt gibi yöntem ve teknikler aktif dinleme için daha uygundur. Öğretmenin bu yöntem ve teknikleri uygulamadaki bilgi ve becerisi dinlemeyi etkileyen faktörlerden biridir. Ayrıca öğretmen mesleki becerileriyle öğrencileri olumlu yönde motive edebilmeli, güdülemeli, dikkatleri dağıldığında toplayabilmeli, ilgilerini çekebilmelidir.
7. **Konuşmacı (Verici) Etkeni:** Konuşma becerisi de dinleme becerisine benzer şekilde psikolojik yönü ağır basan bir iletişim şeklidir. Bir konuşmacının başarılı olabilmesi sesini ve beden dilini etkili kullanabilmesine ve içerik bakımından gelişmiş olmasına bağlıdır. Heyecan kontrolü sesini ve beden dilini etkili kullanma açısından önemlidir. Heyecanını kontrol edemeyen konuşmacı sesini ve beden dilini etkili kullanamayacak, dolayısıyla konuşma içeriğinin akışını bozacak bu da dikkatini çoğu zaman konuşmacının kusurları üzerinde yoğunlaştıran dinleyicilerin dikkatini farklı noktalara yönlendirecektir. Dinleyenlerle doğru bir diyalog kuramayan konuşmacının başarılı olabilmesi çok güçtür. Konuşmacının başarısız olması durumunda da yeterli ve etkili bir dinleme faaliyetinin gerçekleştiği söylenemez. Dinleme faaliyeti görüntülü veya sesli bir dinleme aracıyla gerçekleşiyorsa bu araç gereçlerin de ses ve görüntü bakımından kaliteli olması gerekmektedir.

- 8. Konu Etkeni:** Dinleyicilerin seviyelerinin üstünde olan, ilgi alanlarının dışında kalan, anahtar sözcük ve kavramları yeterince tanınmayan konular dinleyiciler açısından iyi bir dinleme materyali niteliği taşımazlar. Böyle konular, eğer zorunlu ve görev gereği bir dinleme faaliyeti ise sahte dikkate neden olur. Amaçsız ve serbest bir dinleme faaliyeti ise dikkatin başka noktalara yönelmesine yol açar. Bu yüzden dinleme faaliyetleri için materyal hazırlanırken öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri göz önünde bulundurulmalıdır. Öğrenciler dinlerken sıkılmamalı, ilgiyle ve keyifle dinlemelidir. Aksi halde fiziksel, fizyolojik ve diğer unsurlar uygun olsa bile sağlıklı bir dinleme gerçekleşmez (Çifçi, 2001).

2.4. Dinleme ve Öz Yeterlik

Öz yeterlik kavramı ilk kez Sosyal Öğrenme Kuramı'nın öncüsü olan Albert Bandura tarafından ortaya atılmıştır. Bu kurama göre bireyin kendisinde var olan psikolojik süreçler, onun yeterlilik beklentisini geliştirme ve yeniden meydana getirmesine hizmet eder (Akar, 2008). Öz yeterlik inancı, bireyin belli bir başarıya ulaşmak için gerekli düzenleme ve uygulamaları gerçekleştirmede yapacakları işlere yönelik kendi yetenekleri hakkındaki yargılarıdır (Bandura, 1986; akt. Linnenbrink ve Pitrinch, 2003). Temel olarak, "Ben bu işi yapabilir miyim?" sorusuyla ilgilidir. Başka bir deyişle, bireylerin bir matematik problemini çözebilme veya ayakkabılarını bağlayabilme, bisiklet sürebilme gibi etkinlikleri yapabileceklerine olan inançlarıyla ilgilidir. Bireyin bu etkinlikleri yapabileceklerine ve yapamayacaklarına dair yargıları içerir.

Öz yeterlik inancının yüksek veya düşük olması farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Aydın, Demircan ve İnna'ya (2015) göre yüksek öz yeterlik inancına sahip bireyler ilk kez karşılaştıkları ve çaba sarf etmeleri gereken durumlardan kaçmak yerine bu durumları başarılı bir biçimde sonuca ulaştırma konusunda kararlıdır. Öz yeterliği zayıf olan bireyler ise öz yeterliği yüksek bireylere göre daha fazla stres, gerginlik ve hoşnutsuzluk duygularına sahiptirler (Kılıçoğlu, Karakuş ve Demir, 2011). Sonuç olarak öz yeterlik algısı yüksek bireylerin öğrenme yaşantılarında daha başarılı ve daha etkin olacaklarını söylemek mümkündür.

Korkmaz'a (2002) göre öz yeterlik inancı düşük ve yüksek olan kişilerin karşılaştırılması aşağıdaki şekildedir:

Tablo 1

Öz Yeterliği Düşük ve Yüksek Bireylerin Özellikleri

Öz yeterliği düşük olan bireylerin özellikleri	Öz yeterliği yüksek olan bireylerin özellikleri
• Umutsuzluk ve mutsuzluk • Kendine güvensizlik • Başarısızlık durumunda tekrar denemekten kaçınma • Olaylarla baş edememe • Ortaya koyduğu çabanın sonucu değiştirmeyeceğini düşünme • Sabırsızlık	• Problemlerin üstesinden gelebilme • Başarmak için kendine güvenme • Karmaşık olaylarla baş edebilme • Okulda daha başarılı olma • Meslek hayatında daha başarılı olma • Sabırlı olma

Öz yeterlik algısı bireyin hayatını çok farklı yönlerden etkileyebilmektedir. Bu etkilerden biri de bireyin okul hayatındaki başarısıdır. Eğitim araştırmacıları öz yeterlik algısının bireylerin okuldaki akademik başarı ya da başarısızlığına olan etkileri üzerine çeşitli araştırmalar yapmışlardır. Bu araştırmaların sonuçlarından kısaca bahsetmek faydalı olacaktır.

Akar (2008), öğrencilerin öz yeterlik algılayışlarının okuma yazma başarısı üzerindeki etkileri ile ilgili alanyazında yer alan çalışmalardan elde edilen bulguları derlemiş ve okuma yazma etkinliklerinde kendine ve yeteneklerine güvenen katılımcıların başarmak için daha fazla çaba sarf ettiklerini, daha ısrarcı ve daha başarılı oldukları sonucuna ulaşmıştır.

İnnalı (2014), yapmış olduğu çalışmada 8. sınıf öğrencilerini okur öz yeterlikleri açısından çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin okumaya yönelik öz yeterlik inançları ve okuma tutumları arasında okur öz yeterlikleri lehine anlamlı bir fark görüldüğü, önceki yıl Türkçe ders başarısı yüksek olanların okuma becerisi öz yeterliklerinin de yükseliş gösterdiği, anne ve babanın eğitim seviyesi yükseldikçe okumaya yönelik öz yeterlik puanlarında da artış gözlemlendiği belirlenmiştir.

Aktamış, Özenoğlu Kiremit ve Kubilay (2016), 6,7 ve 8. sınıf öğrencilerinin Fen Bilgisi dersine yönelik öz yeterlik inançları ile bu dersteki başarıları arasındaki ilişkiyi

incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre Fen Bilgisi dersine yönelik yüksek öz yeterlik inancına sahip öğrencilerin bu dersteki başarılarının da yüksek olduğu, sınıf düzeyi arttıkça öz yeterlik düzeyinin arttığı saptanmıştır.

Ürün Karahan(2017), 8. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının Türkçe dersi öz yeterlik algıları ile olan ilişkisini incelediği çalışmasında, okuma alışkanlığı yüksek olan öğrencilerin kendine güvenen ve okumaya pozitif bakan öğrenciler olduklarını, ders çalışan ve gayret eden öğrencilerin kendine güvenen öğrenciler olduğunu ve okuma alışkanlığı arttıkça ders sürecine ve konuları anlama durumuna yönelik korku ve endişe duygularının azaldığını ortaya koymuştur.

Yukarıda anılan çalışmalardan elde edilen bilgiler ışığında, öz yeterliğin bireyin akademik başarı ya da başarısızlığını doğrudan etkilediği söylenebilir. Dinleme becerisi de bireyin okul hayatındaki akademik ve sosyal başarısını etkileyen önemli etkenlerden biridir. İnsan, yaşantısı boyunca birçok şeyi dinleyerek öğrenir. Dinleme, bireyin günlük yaşamda en fazla kullandığı dil becerisidir. Bu yüzden öğrencilerin iyi birer dinleyici olmaları ve kendilerinin dinleme konusunda yeterli olduklarına inanmaları, hayatın her alanında olduğu gibi, okul hayatında başarı sağlayabilmeleri için de önem taşımaktadır.

Öğrencilerin kendilerini dinleme konusunda ne düzeyde yeterli gördükleri önemlidir. Dinleme öz yeterlik algısı yüksek öğrencilerin dinleme süreçlerindeki problemlerle başa çıkmak için daha çok çaba sarf edeceği, başarmak için kendilerine daha çok güvenecekleri söylenebilir. Dinleme öz yeterlik algısı düşük öğrencilerin ise dinleme süreçlerindeki problemlerle başa çıkmaktan kaçınacağı, dinleme etkinliklerinden kolay sıkılacağı, çabalarının sonucu değiştirmeyeceğini düşüneceği ifade edilebilir. Dinleme becerisi, öğrencilerin Türkçe derslerindeki başarılarının yanı sıra, diğer derslerdeki başarılarını da etkileyebilir. Bugün okullarda hala en çok kullanılan öğretim stratejisi sunuş yoluyla öğretimdir. Dinleme öz yeterliği düşük bir bireyin bu öğretim stratejisinin kullanıldığı bir öğretim ortamında başarılı olması çok zordur. Dolayısıyla öğrencilerin dinleme öz yeterlik algılarının yüksek olması ve iyi bir dinleme eğitimi almış olmaları şarttır. Bu yüzden önce ailede, daha sonra okullarda iyi bir dinleme eğitiminin verilmesi gerekmektedir. Ayrıca öğrencilerin dinleme öz yeterliklerini arttırmaya yönelik çalışmalar yapılmasının da, onların dinleme başarılarının artmasına katkı sağlayacağını söylemek mümkündür.

2.5. Dinleme Stratejileri

İnsanlar arasındaki iletişimin gerçekleşmesini sağlayan en önemli unsur dildir. Etkili bir iletişim için de, bireyin etkili dinleme yeteneği ve alışkanlığına sahip olması gerekmektedir (Demir Atalay ve Melanlıoğlu, 2016). İnsan ancak etkili bir dinleme becerisine sahip olursa diğer insanlarla sağlıklı iletişim kurabilir, çevresini, olayları ve yaşamı doğru algılayabilir (İzin, 2005). Bundan dolayı öğrencilerin akademik ve sosyal başarılarının yüksek olması, etkili bir dinleyici olmalarına dolayısıyla iyi bir dinleme eğitimi almalarına bağlıdır.

Güneş (2007, s. 75), etkili bir dinleyicinin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- Dinleme amacı ve yöntemini belirler,
- Ön bilgilerini hatırlar,
- Dinlediği şeyleri ön bilgileriyle birlikte değerlendirir,
- Konuşmacının verdiği bilgilerle önceden bildikleri arasında bağlantı kurar,
- Olay ve fikir arasındaki farkı belirler,
- Konuşan kişinin amacını belirler,
- Propaganda, abartma ve ön yargıları belirler,
- Dinlediği şeylerden yola çıkarak bilişsel yapısını düzenleyip geliştirir,
- Konuşmayı ve konuşmanın içeriğini değerlendirir.

Öğretmenler öğrenme etkinliği sürecinde, öğrencilerin etkili birer dinleyici olmaları için onların bu teknikleri kullanmalarına yardım etmelidirler.

Etkili bir dinleyici olmayı engelleyen bazı dinleme kusurları da bulunmaktadır. Bu dinleme kusurlarına sahip olmak bireyin dinleme etkinliklerinden en üst düzeyde faydalanmasını ve etkili bir dinleyici olmasını engellemektedir. Doğan (2016) dinleme eğitimi çalışmaları sırasında ilköğretim yükseköğretime kadar çeşitli yaş gruplarındaki bireylerde gözlemlenen ve bazı kaynaklarda (Duker, 1966; Nichols, 1987; Kaya, 2003) değinilen belli başlı dinleme kusurlarını şu şekilde tanımlamıştır:

- İlgisiz olmak
- Konuşmacının anlattıklarına değil dış görünüşüne odaklanmak
- Uygun olmayan zamanda veya biçimde söz almak

- Konuşmacının söylediği her şeyi not almaya çalışmak
- Konuşan kişiyi veya diğer dinleyicileri rahatsız etmek
- Düşü dalarak konudan kopmak
- Dinleme esnasında kendi söyleyeceklerini planlamak
- Ayrıntılara odaklanarak asıl anlatılanı kaçırmak
- Ön yargıların etkisinde kalmak
- Bilinmeyen sözcüklere önem vermemek
- Yalnızca tek dinleme yöntemi kullanmak

Yukarıda bahsedilen olumsuzluklar, dinlemenin etkililiğini azaltmakta ve dinleme sürecinin başarısızlığa uğramasına neden olmaktadır. Dinleme, bireyin kendisi tarafından kontrol edilen bir beceridir. Bu yüzden dinleme sürecinde dinleyici kendi dinleme etkinliğini yönetmeli ve dinleme süreci hakkında farkındalığa sahip olmalıdır. Bu noktada iyi bir dinleyici, dinleme stratejilerini bilir ve bunları dinleme sürecine uygun şekilde kullanır. Dinleme stratejileri, dinleyicilerin metinleri veya konuşmacıyı dinlerken dinleme öncesinde, dinleme sırasında ve dinleme sonrasında bilerek ve isteyerek kullandıkları yöntem ve tekniklerdir(Yıldız, 2015). Dinlediğini anlamada ve dinleme sürecinde yaşanan sorunların ortadan kaldırılmasında dinleme stratejileri hayati bir öneme sahiptir (Mendelsohn, 2006). Stratejik dinlemenin amacı, anlamının derecesini yükseltmektir. Dinleme stratejisini kullanan bireylerin tahmin becerisi gelişmiştir ve metindeki ipuçlarını etkili bir şekilde kullanabilirler (Akyol, 2006).

Karadüz'e (2010) göre bir dil becerisi olarak tanımlanan dinleme becerisi, dinleme eyleminin iletişim ortamında stratejik, zengin ve nitelikli olarak sürdürülmelidir. Her birey, eğitim hayatı boyunca geçirdiği öğrenme yaşantılarında bazı dinleme stratejileri geliştirir. Birey bazen zihninde karşılaştırmalar, sınıflamalar yapar, çıkarımda bulunur, öğrendiklerini formüleştirir, not alır, genelleme yapar. Bütün bunların amacı daha etkili ve kalıcı öğrenme sağlamaktır.

Brown (2001), dinleme stratejileri öğretiminin, öğrencilerin iyi birer dinleyici olma şanslarını artırdığını vurgulamakta ve şu sekiz stratejiyi sunmaktadır:

- 1) Anahtar sözcükler aramak
- 2) Sözlü olmayan ipuçları aramak
- 3) Konuşmacının amacını sözlü söylem bağlamında tahmin etmek

- 4) Bilgileri mevcut bilişsel yapıyla ilişkilendirmek
- 5) Anlamı tahmin etmek
- 6) Açıklama arayışı
- 7) Ana fikir için dinleme
- 8) Dinlediğini anlama için çeşitli test stratejileri

Nunan'a (1999) göre öğretmenler, öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerinin farkında olmalarını sağlamalıdır. Araştırmacı sekiz dinleme stratejisinden bahsetmektedir:

1. İçeriğin özü için dinleme
2. Amaç için dinleme
3. Sonuç çıkarmak amacıyla dinleme
4. Ana fikri bulmak dinleme
5. Belirli bilgiler için dinleme
6. Ses bilgisel ayrımlar için dinleme
7. Konuşmacının tutumunu/düşüncesini belirlemek için ses tonunu dinleme
8. Vurgu için dinleme

Dinleme etkinliği bir süreç içinde olmaktadır. Dinleyiciler bu süreç içinde bir takım bilişsel ve fiziksel faaliyetler gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla dinleme, bir anda başlayıp biten bir etkinlik değil, içerisinde birçok seçim barındıran bir süreç etkinliğidir. Bu süreç içerisinde doğru seçimler dinleyicinin anlam kurmasını kolaylaştırırken yanlış tercihler ise anlam kurmayı zorlaştırmaktadır(Yıldız, 2015). Hem eğitim sürecinde hem de günlük hayatta dinlemeyle geçirilen süreler göz önünde bulundurulduğunda dinlemenin sistemli bir şekilde ele alınması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Dinleme stratejisi öğretiminin gerekliliği alan uzmanları tarafından vurgulanmıştır. Günümüzde öğretmenlerin hala en çok kullandığı yöntem düz anlatım yöntemidir.. Bu durum da öğrencilerin dinlemeye ayırdıkları zamanı arttırmakta, öğrenciler öğrendiklerinin yaklaşık %83'ünü dinleme yoluyla elde etmektedirler (Çifçi, 2001). Dolayısıyla dinleme becerisi iyi olmayan bir öğrencinin, zihinsel kapasite açısından zayıf olmasa bile verimsiz bir öğrenme süreci yaşayacağı söylenebilir.

Bireylerin dinleme etkililiğini arttırmak için kullanmış olduğu birtakım fiziksel ve zihinsel etkinlikler olarak tanımlayabileceğimiz dinleme stratejileri üç başlık altında incelenebilir:

- Dinleme öncesi stratejileri
- Dinleme sırası stratejileri
- Dinleme sonrası stratejileri

2.5.1. Dinleme Öncesi Stratejileri

Dinleme öncesinde kullanılan stratejilerin amacı öğrencileri dinleme etkinliğine hazırlamaktır (Doğan,2016). Bu hazırlığın boyutu hem zihinsel hem de fizikseldir. Dinleme öncesi çalışmaların fiziksel boyutunda ilk sırayı sessizliğin sağlanması alır. Ortamın sessiz olması, dinleme sırasında ve dinlemeden sonra da sürmelidir. Öğrencilere ortamın sessiz olmasının dinlemenin doğru bir şekilde gerçekleşebilmesi için önemli bir etken olduğu konusunda bilgi verilmelidir. Fiziksel boyutlar arasında sayılabilecek diğer hususlara ses kaynağının tüm öğrenciler tarafından rahatlıkla duyulabilecek şekilde düzenlenmesi, sınıftaki tüm öğrencilerin sağlıklı bir şekilde duyabilecek şekilde oturması ve sınıf oturma düzeninin bu doğrultuda ayarlanması, ortam sıcaklığının dinlemeye uygun bir şekilde ne çok sıcak ne de çok soğuk olacak şekilde düzenlenmesi, ortam dışından gelebilecek yabancı seslere karşı önlem alınması örnek verilebilir. Dinleme öncesi stratejilerin bir diğer boyutu zihinsel etkinliklerdir. Dinlenecek konuya ilişkin tahminde bulunma, konuyla ilgili ön bilgileri harekete geçirme, dinleme amacını belirleme, dinlenecek konuya ilişkin sorular oluşturma bunlardan bazılarıdır.

Güneş (2007), yapılandırıcı dil yaklaşımına göre dinlemenin çeşitli süreçlere ayrıldığını belirtir. Dinleme öncesi stratejileri dinlemeyi planlama teknikleri şeklinde adlandırmaktadır. Bu stratejiler de yine öğrencilerin dinleme öncesinde dinleme sürecine yönelik birtakım hazırlık etkinliklerini içermektedir. Araştırmacının belirlemiş olduğu dinleme öncesi stratejileri şunlardır:

- Önceden bilinenleri harekete geçirme,
- Hangi amaçla dinleme yapılacağını belirleme,
- Dinleme yapılacak ortamı inceleme,
- Başlıktan ve görsellerden hareketle dinlenecek içeriğe yönelik tahminde bulunma,
- Dinlemenin hangi yöntemle ve hangi biçimde yapılacağını belirleme,
- Bilgiyi nasıl zihinde tutacağını belirleme,
- Ne şekilde not alacağını belirleme.

Dinleme stratejileri üzerine bir başka araştırma Tompkins (2009; akt. Yıldız, 2015) tarafından yapılmıştır. Tompkins dinleme öncesi stratejileri Tablo 2'deki gibi ifade etmiştir.

Tablo 2

Tompkins'in Dinleme Öncesinde Önerdiği Stratejiler

Strateji	Amaç	Anahtar Sorular
<i>Amaç Belirleme</i>	Seçici dinlemeyi sağlamak, ana hatları ayrıntılardan ayırmak	Bu içeriği dinleme sebepim ne? Eğlenecek miyim, öğrenecek miyim yoksa bir cevap mı oluşturacağım ?
<i>Ön Bilgileri Harekete Geçirme</i>	Önceden bilinenlerle yeni öğrenilenler arasında bağ kurmak	Bu konu hakkında neler bildiklerim neler?
<i>Zihinde Canlandırma</i>	Empatik dinlemeyi sağlamak	Bu konuyla ilgili neler hissediyorum?
<i>Ana Hatları Belirleme</i>	Dinleme akışı hakkında haberdar olma	Neleri hangi sırayla dinleyeceğim?
<i>Tahminde Bulunma</i>	Dinleme motivasyonunu artırmak ve tahmin becerisini geliştirmek	Bu metinde neler anlatılacak, neler olacak?
<i>Sorular Oluşturma</i>	Amaçlı ve seçici dinlemeyi sağlamak	Oluşturduğum “...” sorusunun cevabı nerede?
<i>Beyin Fırtınası</i>	Farklı bakış açılarını ortaya çıkarma, ön bilgileri harekete geçirme	Bu konu bana neler çağırırdı?
<i>Kayıt Yapmak İçin Hazırlık Yapma</i>	Dinlenecek içeriğin kaydedilmesi için gerekli araç gereci hazırlamak	Dinlediklerimi kaydetmek için kullanacağım araç gereçler hazır mı?

Rixon (1986) ise dinleme öncesi stratejileri üç grupta sınıflandırmıştır:

1. Şemayı Etkinleştirmek: Bu konu hakkında ne biliyorum?
2. Sebep: Neden dinleyeceğim?
3. Tahmin: Ne dinlemeyi bekliyorum?

Yapılan alanyazın taramasının ardından araştırmacı tarafından çalışmada kullanılmak üzere Tablo 3'te dinleme öncesi stratejilere ve bunların açıklamalarına yer verilmiştir.

Tablo 3

Çalışmada Kullanılacak Dinleme Öncesi Stratejileri

Strateji	Açıklama
Dinleme Amacını Belirleme	Dinlenecek içeriğin niçin dinlendiğinin belirlenmesi. (Bilgi edinmek amacıyla, zevk için vb.)
Ön Bilgileri Harekete Geçirme	Dinlenecek konu hakkında önceden bilinenlerin hatırlanması.
Tahminde Bulunma	Dinlenecek olan içeriğin başlığından, görsellerinden vb. hareketle konuya yönelik tahminde bulunulması.
Sorular Oluşturma	Dinlenecek içeriğe yönelik sorular oluşturup metni dinleme esnasında bunlara cevap arama.
Hazırlık Yapma	Dinleme öncesinde gerekli araç gereci hazırlama, ortamı dinlemeye uygun hale getirme, uygun biçimde oturma vb.
Dinleme Yöntemini Belirleme	Dinleme sırasında kullanılacak yöntemleri (not alma, anahtar kelimeleri bulma vb.) belirleme.

2.5.2. Dinleme Sırası Stratejileri

Dinleme öncesinde kullanılan stratejilere benzer şekilde dinleme sırasında kullanılması gereken bazı stratejiler bulunmaktadır. Örneğin, herhangi bir metni okuduğumuzda önemli gördüğümüz bölümlerin altını çizeriz. Aynı şekilde bir konuşmacıyı veya metni dinlerken de önemli gördüğümüz bölümleri not almak aynı amaca hizmet eder: Dinlenen içeriği daha iyi anlamak ve soru sorulduğunda yanıt verebilmek (Doğan, 2016). Dinleme öncesi stratejileri doğru kullanan bir öğrenci dinleme sırasındaki stratejileri daha rahat uygulayacaktır.

Güneş'e (2007) göre dinleme sırasında kullanılan stratejiler anlama, bilgiyi yapılandırma ve bilgiyi düzenleme stratejileri olmak üzere üç başlık altında toplanmaktadır. Anlamayla ilgili stratejiler; konuşma ve bilgiler arası bağlantılar oluşturma, soruları belirleme, açıklayıcı noktaları not alma, sözel olmayan ipuçlarını gözlemleme, anlaşılmayan yerleri belirleme ve

sorular sorma, kendi sözcüklerini kullanarak dinlenenin özetini yapma gibi anlam kurma stratejilerine dayanmaktadır.

Bilgiyi yapılandırmayla ilgili stratejiler, konuyu belirleme, ana düşünceyi belirleme, yardımcı düşünceleri belirleme, konuşmacının hareket noktasını belirleme, aktarılan bilgileri düzenleme, anahtar sözcük ve kavramları belirleme, karşılaştırmaları ve örnekleri inceleme gibi dinlenen içerikten elde edilen bilgileri zihinde yapılandırmayla ilgili stratejilerdir.

Bilgiyi düzenleme stratejileri ise daha çok dinlenen metin veya konuşmacıdan elde edilen bilgilerin akılda kalıcılığını artırmak için bilgiyi grafikler, tablolar, kavram şemaları vb. biçimlerde düzenleme, konuşmayı özetleme, konuyu şemalarla ifade etme gibi stratejiler olarak ifade edilebilir.

Tompkins (2009; akt. Yıldız, 2015) sekiz dinleme sırası stratejisinden bahsetmekte ve bunları Tablo 4'te belirtildiği şekilde ifade etmektedir:

Tablo 4

Tompkins'in Dinleme Sırasında Önerdiği Stratejiler

Strateji	Amaç	Anahtar Sorular
<i>Not Alma Tekniklerinden Faydalanma</i>	Dinlenenlerin kaydedilmesi.	Dinlediklerimi en etkili şekilde kayıt altına nasıl alabilirim?
<i>Grafik Düzenleyicilerden Yararlanma</i>	Dinlenenleri belli bir amaç ve düzen içerisinde not almak.	Bana gerekli olan içeriği hangi başlıklar altında not almalıyım?
<i>Soru-Cevap Etkinlikleri</i>	İçeriğin dinlenen kısmının ne kadar anlaşıldığını ölçmek.	Dinlediğim içerikte geçen "... ile ilgili neler biliyorum?
<i>Tahminleri Kontrol Etme ve Yeni Tahminlerde Bulunma</i>	Dinleme öncesi yapılan tahminlerin doğruluğunun kontrol edilmesi ve yeni tahminler yapılması.	Tahminlerimin hangileri doğru? Bundan sonra ne olacak?
<i>Görselleştirme</i>	İçeriğin hatırlanmasını kolaylaştırmak için kişisel semboller oluşturmak	Bu içeriği en kısa sürede hatırlayabilmek için nasıl bir sembol kullanmalıyım?
<i>Tekrar Dinleme</i>	Anlaşılmayan noktaları tekrar dinlemek.	Hangi kısmı anlamadım? Anlayamadığım noktayı en uygun şekilde tekrar nasıl dinleyebilirim?
<i>Analoji(Benzeşim)</i>	Dinlenen içeriği daha önce yaşananlara benzeterek anlam kurmayı kolaylaştırmak.	Bu, yaşamımda daha önce karşılaştığım hangi olaya, duruma vb. benziyor?
<i>Empati Kurma</i>	Dinlenen içerikte geçen varlık, olay, durum vb. ile duygudaşlık kurmak.	Ben bu durumla, olayla, şahısla karşılaştıysaydım neler hissedirdim?

Rixon (1986), dinleme sırası stratejilerinde dinleme öncesinde uygulanan stratejilerin gözlemlenmesine yer vermiştir. Rixon'un dinleme sırası stratejileri aşağıdaki gibidir:

Gözlem-1: Dinleme öncesinde yaptığınız tahminlere yanıt buldum mu? Yeni tahminlerde bulundum mu?

Gözlem-2: Dinlediğim içerikte ulaşmak istediğim hedeflere ulaştım mı?

Yapılan alanyazın taramasının ardından araştırmacı tarafından çalışmada kullanılmak üzere Tablo 5'te dinleme sırası stratejilerine ve bunların açıklamalarına yer verilmiştir.

Tablo 5

Çalışmada Kullanılacak Dinleme Sırası Stratejileri

Strateji	Açıklama
Not Alma	Dinlenen içerikteki önemli kısımların kayıt altına alınması.
Tekrar Dinleme	Dinlenen içerikteki anlaşılmayan kısımların tekrar dinlenmesi.
Tahminleri Kontrol Etme ve Yeni Tahminlerde Bulunma	Dinleme öncesinde yapılan tahminlerin doğruluğunun kontrol edilerek dinleme sırasında ipuçlarından yola çıkarak yeni tahminler yapılması.
Bilgiyi Düzenleme	Grafik, tablo, şema, resim vb. kullanılarak dinlenen içeriğin somutlaştırılması.
Anahtar Kelimeleri Belirleme	Dinlenen içerikteki konuyla ilgili ipucu veren anahtar kelimelerin belirlenmesi.
Soru-Cevap Etkinliği	Dinleyicinin dinlenen içeriği ne kadar anladığını ölçmek amacıyla kendine sorular sorup bunlara cevap araması.
Gerçek Hayatla İlişkilendirme	Dinlenen içerikteki olay ve durumlarla gerçek hayat arasında bağlantılar kurulması.
Empati Kurma	Dinlenen içerikteki kişi, olay vb. ile duygudaşlık kurulması.
Vurgu ve Tonlamaya Dikkat Etme	Konuşmacının vurgu ve tonlamalarına dikkat ederek önemli noktaların belirlenmesi.

2.5.3. Dinleme Sonrası Stratejileri

Dinleme etkinliğinden sonraki süreçte öğrenciler dinleme öncesinde üzerinde durulan konular ve dinleme sırasında alınan notların yardımıyla, soru sorulmuşsa bu soruları yanıtlama, dinlenen içeriğin özetini yapma, metni çeşitli açılardan değerlendirme gibi etkinlikleri gerçekleştirip dinleme etkinliğinden en üst seviyede faydalanmaya çalışırlar (Doğan, 2016). Öğretmen öğrencilere yönelttiği soruların dışında zaman zaman öğrencilerden de birbirlerine sorular yöneltmelerini ve bu soruları yanıtlamalarını isteyebilir. Bu aşama dinlenen içeriğin en ufak ayrıntılarıyla kavranmasını ve sonraki dinleme çalışmalarında öğrencilerin daha dikkatli davranmalarını sağlar. Dinleme sonrasındaki her çalışma, öğrencilerin ilerideki dinleme çalışmalarına yönelik bir deneyim demektir ve öğrencilerin bu konuya dikkati çekilmelidir. Böylelikle öğrencilerin dinleme becerisiyle ilgili bilgi ve becerileri geliştirilmiş olacaktır.

Dinleme sonrasında kullanılan stratejilere yönelik alanyazında farklı sınıflamalar mevcuttur.

Güneş'in (2007) belirlemiş olduğu dinleme sonrası stratejileri çeşitli değerlendirme çalışmalarını içermektedir ve aşağıdaki şekildedir:

- Konuşmada verilen bilgileri değerlendirme,
- Sunu biçimi ve içeriğini değerlendirme,
- Nedenleri, kaynağını ve bakış açılarını değerlendirme,
- Sözel ve sözel olmayan ipuçlarını değerlendirme,
- Anlamı değerlendirme,
- Dinleme amacına ulaşma durumunu değerlendirme.

Rixon'un (1986) sunmuş olduğu dinleme sonrası stratejileri ise şunlardır:

- 1- *Dönüt*: Dinlediğim metne yönelik görevleri tamamlayabildim mi?
- 2- *Cevap*: Nasıl yanıtlayabilirim?

Dinleme stratejileri üzerine bir başka araştırmacı Tompkins'in (2009; akt. Yıldız, 2015) sunmuş olduğu dinleme sonrası stratejileri ise Tablo 6'daki gibidir.

Tablo 6

Tompkins'in Dinleme Sonrasında Önerdiği Stratejiler

Strateji	Amaç	Anahtar Sorular
<i>Özetleme</i>	Dinlenen içeriğin ana hatlarını ifade etmek.	Dinlediklerimi önemli kısımları atlamadan ve gereksiz ayrıntılara girmeden nasıl ifade edebilirim?
<i>Yeniden İfade Etme</i>	Dinlenenler doğrultusunda düşünceleri gözden geçirerek yeniden ifade etmek.	Dinlediklerim önceki düşüncelerimde ne tür değişikliklere sebep oldu?
<i>Çıkarım Yapma</i>	Dinlenen içerikte yer alan olay ve durumlar arasında ilişki kurarak yeni bilgilere ulaşmak.	Metinde kapalı biçimde neler anlatılıyor? Bunları nereden anlıyorum?
<i>Tartışma</i>	Farklı düşünceleri ortaya çıkarmak.	Diğer kişiler bu konuda ne düşünüyor?
<i>Neden-Sonuç İlişkisi Kurma</i>	Ortaya atılan iddiaların sebeplerinin geçerliliğini kontrol etmek.	Bu nedenlerin bu sonuçlara yol açtığından emin miyim?
<i>Grafik Düzenleyicilerden Faydalanma</i>	Dinlenenleri belli bir amaç ve düzen içerisinde not almak.	Bana daha sonra gerekli olabilecek içeriği hangi başlıklar altında not almalıyım?
<i>Farklılık ve Benzerlikler Üzerinde Durma</i>	Dinlenen içerikte ifade edilen en az iki duruma ilişkin benzerlik ve farklılıkları belirlemek.	Bu durumlarla ilgili aynı ve farklı olan şeyler nelerdir?
<i>Betimleme Yapma</i>	Dinleme sürecinde zihinde canlandırılan şeyleri ifade etme becerisi kazanmak.	Dinlediğim şeyler zihnimde neler canlandırdı?
<i>Tahminlerin Karşılanma Durumunu Değerlendirme</i>	Dinleme öncesi yapılan tahminlerin doğruluğunu kontrol etmek.	Tahminlerimden hangileri doğru, hangileri yanlış?
<i>Kaynakları Sorgulama</i>	Dinlenen içerikte geçen kaynakların doğru olup olmadığını sorgulamak.	Bu kaynaklar gerçekte var mı? Bu kaynaklara nasıl ulaşabilirim?
<i>Geri Bildirimde Bulunma</i>	Dinlediklerine cevap oluşturma becerisi kazandırmak.	Neler sormalıyım? Nasıl bir cevap oluşturmalıyım?
<i>Öz Değerlendirme</i>	Dinleme sürecinde güçlü ve zayıf olan yönleri belirlemek.	Kullandığım hangi strateji faydalı oldu? Daha iyi bir dinleyici olmak için başka neler yapabilirim?

Yapılan alanyazın taramasından elde edilen bilgiler ışığında araştırmacı tarafından çalışmada kullanılmak üzere Tablo 7'de dinleme sonrası stratejilerine ve bunların açıklamalarına yer verilmiştir.

Tablo 7

Çalışmada Kullanılacak Dinleme Sonrası Stratejileri

Strateji		Açıklama
Özetleme		Dinlenen içerikteki önemli bölümlerin gereksiz ayrıntılara girilmeden sözlü yazılı veya görsel olarak ifade edilmesi.
Tartışma		Dinlenen içerikteki olayların, durumların, kişilerin vb. tartışılarak farklı görüşlerin ortaya çıkartılması.
Tahminlerin Doğruluğunu Sorgulama		Dinleme öncesi ve sırasında yapılan tahminlerin doğru olup olmadığının kontrol edilmesi.
Çıkarım Yapma		Dinlenen içerikte yer alan bilgilerden yola çıkarak yeni bilgilere ulaşılması.
Sebeup-Sonuç İlişkileri Kurma		Dinlenen içerikteki olayların, durumların hangi gerekçeyle gerçekleştiğinin tespit edilmesi.
Öz Değerlendirme		Dinleme süreci boyunca güçlü ve zayıf olan yönlerin belirlenmesi.
Metindeki Yapı Unsurlarını İfade Etme		Dinlenen içerikteki olay, kişi, yer, zaman ve anlatıcı gibi yapı unsurlarının belirlenmesi.
Betimlemeler Yapma		Dinleme sürecinde zihinde canlanan şeylerin ifade edilmesi.

2.6. İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde dinleme becerisine ve dinleme becerisinin çeşitli yöntem, teknik ve stratejilerle geliştirilmesine ilişkin yapılan çalışmalarla ilgili bilgiler verilecektir.

2.6.1. Dinleme Becerisinin Çeşitli Yöntem, Teknik ve Stratejilerle Geliştirilmesine Dair Çalışmalar

Ülkemizde temel bir dil becerisi olarak dinleme becerisinin önemi çok sonraları anlaşılmıştır. Okullarda yürütülen dil öğretimi faaliyetlerinde ve akademik çalışmalarda dinleme becerisine ayrılan yer ve zaman oldukça yetersizdir. Türkiye’de dört temel dil becerisine yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında en az yer verilen becerinin “dinleme” becerisi olduğu görülmektedir. Türkçe öğretiminde dinleme becerisi konusunda yapılan çalışmalarla ilgili kaynakça araştırması yapan Topçuoğlu Ünal ve Özer (2014), dinleme becerisi konusunda ülkemizde 17 kitap, 7 bildiri, 59 makale, 73 yüksek lisans tezi ve 13 doktora tezi olduğunu tespit etmiştir.

Bu çalışmalardan bazıları aşağıda tanıtılacaktır.

Doğan (2007), doktora tezinde ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini çeşitli dinleme etkinliklerinden oluşan bir dinleme eğitimi programı ile geliştirmeye çalışmıştır. Araştırmada öntest- sonteste dayalı kontrol gruplu yarı deneysel yöntem tercih edilmiştir. Öğrencilerin dinleme seviyelerini tespit etmek amacıyla araştırmacının geliştirdiği Dinleme Testi kullanılmıştır. Öntest uygulamasından sonra deney grubundaki öğrencilere haftada ikişer saat uygulamalı dinleme eğitimi verilmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilerle ise dersler önceden olduğu gibi öğretim programına göre işlenmiştir. Uygulama sonunda her iki grubun da ortalama puanlarında artış görülmüştür. Ancak deney grubundaki öğrencilerin puan ortalamalarındaki artışın kontrol grubundaki öğrencilerin puan ortalamalarındaki artışa göre belirgin düzeyde fazla olduğu belirlenmiştir. Deney grubu lehine olan fark istatistiksel olarak da anlamlı çıkmıştır. Sonuç olarak dinleme becerisine yönelik verilen eğitimin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiği belirlenmiştir.

Kırbaş (2010), “İşbirlikli Öğrenme Yönteminin İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisini Geliştirmesine Etkisi” başlıklı doktora çalışmasında, iki farklı okuldan 75 kişilik 8. sınıf öğrencilerinden deney ve kontrol grubu oluşturmuştur. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin dinleme becerilerini ölçmek amacıyla “Dinleme Becerileri Gözlem Formu” ve “Dinleme-Anlama Başarı Testi” öntest olarak uygulanmıştır. Deney

grubundaki öğrencilerle yedi hafta boyunca işbirlikli öğrenme teknikleriyle; kontrol grubundaki öğrencilerle geleneksel şekilde ders işlenmiştir. Yedi haftalık uygulamanın ardından her iki gruba da son test uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre deney grubundaki öğrenciler kontrol grubundaki öğrencilere göre daha başarılı olmuşlardır. Dolayısıyla, Türkçe öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminin, geleneksel yöntemlere göre dinleme başarısını artırma konusunda daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Kocaadam (2011), not olarak dinleme öğretiminin yedinci sınıf öğrencilerin dinleme becerisine etkisini araştırmıştır. Araştırmacı çalışmada kontrol gruplu yarı-deneysel yöntem kullanmıştır. Deney grubundaki öğrencilere on hafta süreyle hazırlanan etkinlikler yoluyla not olarak dinleme öğretimi verilmiştir. Kontrol grubu öğrencileriyle ise öğretim programına göre ders işlenmiştir. On haftalık uygulamanın ardından son test uygulanmıştır. Sonuçlar incelendiğinde, Dinleme Testi'nde yer alan soruların her biri açısından karşılaştırıldığında, tüm sorularda deney grubu öğrencilerinin son test puanlarının ön test puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek çıktığı, ayrıca deney grubu öğrencilerinin son test puanlarının kontrol grubu öğrencilerinin son test puanlarından (iki soru haricinde) anlamlı düzeyde yüksek çıktığı, deney grubu öğrencilerine ait son test toplam puan ortalamalarının da kontrol grubu öğrencilerinin son test puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek çıktığı görülmüştür. Bu sonuçlardan hareketle, not olarak dinleme öğretiminin yedinci sınıfta okuyan öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiği belirlenmiştir.

Katrancı (2012) doktora tezinde üst biliş stratejileri öğretiminin 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine ve dinlemeye yönelik tutumlarına etkisini ve bu sürece yönelik öğrenci ve öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya iki ayrı okulda 5. sınıfta öğrenim gören toplam 65 öğrenci katılmıştır. Araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin beraber kullanılmıştır. Araştırmada deney grubuna etkinlikler aracılığıyla üstbiliş stratejileri öğretimi verilmiş, kontrol grubuyla ise dersler öğretim programına göre işlenmiştir. Uygulama aşaması haftada 2 ders saati olmak üzere on iki hafta sürmüştür. Araştırma sonucunda deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin dinlediğini anlama, üst bilişsel dinlediğini anlama farkındalığı ve dinleme yönelik tutum puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu ayrıca deney grubu öğretmeni ve öğrencilerinin üst bilişsel dinleme etkinliklerine yönelik görüşlerinin olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Daşöz (2013), yüksek lisans tezinde yapılandırılmış dinleme etkinliklerinin yedinci sınıf öğrencilerinin dinlemeye yönelik tutumuna, dinleme kaygısına ve dinlediklerini anlama becerilerine olan etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada tek gruplu öntest sontest yarı deneysel model kullanılmıştır. Çalışmaya Niğde ilinde 7. sınıfta öğrenim görmekte olan 22 öğrenci katılmıştır. Çalışma grubundaki öğrencilere dört hafta boyunca, her hafta bir ders saati olmak üzere ikişer etkinlik uygulanmıştır. Çalışma sonucunda yapılandırılmış dinleme etkinliklerinin öğrencilerinin dinleme kaygılarında anlamlı bir fark oluşturmadığı ancak dinlemeye yönelik tutum ve dinleme başarılarında anlamlı bir fark oluşturduğu belirlenmiştir.

Bulut (2013), “Etkin Dinleme Eğitiminin Dinlediğini Anlama, Okuduğunu Anlama ve Kelime Hazinesi Üzerine Etkisi” başlıklı çalışmada yarı deneysel deneme modellerinden öntest sontest gruplu deneme modelini kullanmıştır. Örneklem olarak dördüncü sınıf öğrencilerinin belirlendiği çalışmada öğrencilere önce öntest uygulanmış, ardından deney grubuna sekiz hafta süreyle etkin dinleme eğitimi verilmiş, kontrol grubuyla dersler önceden olduğu gibi işlenmeye devam edilmiştir. Sekiz haftalık uygulamadan sonra iki gruba da sontest uygulanmış ve elde edilen sonuçlar incelendiğinde etkin dinleme eğitiminin dördüncü sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama, okuduğunu anlama ve sözcük hazinesi düzeylerinin gelişimine olumlu yönde katkı sağladığı belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bir başka sonuç ise öğrencilerin dinleme başarılarının, okuduğunu anlama başarılarındaki gelişimlerine ön koşul oluşturduğu ve yeni sözcüklerin öğrenilmesi konusunda katkı sağladığıdır.

Guan (2014), doktora tezinde dinleme stratejileri öğretiminin ikinci dil olarak İngilizce öğrenen öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerine etkisini araştırmıştır. Çalışmaya Kuzey Kaliforniya’daki bir Toplum Koleji’nde (Community College) öğrenim görmekte olan deney grubundan 30 kontrol grubundan ise 22 öğrenci olmak üzere toplamda 52 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın verileri nicel ve nitel olarak toplanmış ve analiz edilmiştir. Veri kaynakları arasında görüşme, anket ve sınıf gözlemleri yer almaktadır. Araştırmacı tarafından deney grubu öğrencilerine 7 hafta boyunca dinleme stratejileri öğretimi yapılmıştır. Ardından öğrencilere sontest uygulanmış ve veriler analiz edilmiştir. Araştırmanın nitel verileri strateji öğretiminden sonra öğrencilerin dinleme stratejileri kullanımında olumlu değişiklikler olduğunu göstermiştir. Ayrıca öğrencilerin dinleme stratejilerinin etkin bir şekilde kullanılması sonucunda dinleme becerilerindeki ve diğer alanlardaki gelişimlerini fark ettikleri belirlenmiştir. Araştırmanın nicel analizinde kullanılan bağımsız t testi sonucunda deney ve kontrol grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlenmiştir. Böylece, nitel

ve nicel bulgular birlikte incelendiğinde dinleme stratejileri öğretiminin Toplum Koleji'nde ikinci dil olarak İngilizce öğrenen öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerine olumlu şekilde katkı sunduğu söylenebilir.

Yıldız (2015), dinleme stratejileri öğretiminin 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine etkisini belirlemeyi hedeflemiştir. Araştırmaya Balıkesir ilinde öğrenim görmekte olan toplamda 162 öğrenci katılmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi olan tek gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Öntestten sonra sekiz hafta boyunca araştırmacı tarafından her sınıfa haftada ikişer saat dinleme stratejisi öğretimi verilmiştir. Araştırma sonunda başarı testi sonuçlarına göre sontest lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Ayrıca dinleme farkındalığı konusunda da sontest lehine anlamlı fark olduğu, evlerinde radyo dinleyen öğrencilerin sontest lehine anlamlı fark gösterdiği belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre dinleme stratejileri öğretiminin katılımcıların dinlediğini anlama becerilerine olumlu bir katkısı olduğu söylenebilir.

Kılınç, Keskin ve Yalanız (2016), dinleme stratejileri öğretiminin 9. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama becerilerine olan etkisini araştırmıştır. Araştırmada nicel yöntemlerden kontrol gruplu yarı-deneysel model kullanılmıştır. İlk olarak, deney ve kontrol grubuna öntest uygulanmış, ardından deney grubuna dört hafta süreyle haftada iki saat dinleme stratejileri öğretimi yapılmıştır. Kontrol grubuyla ise dersler öğretim programına göre işlenmeye devam edilmiştir. Uygulama sürecinin ardından sontest uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre deney grubu öğrencilerinin öntest ve sontest sonuçları karşılaştırıldığında sontest lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Kontrol grubu öğrencilerinin öntest ve sontest sonuçları arasında ise anlamlı bir fark görülmemiştir. Ayrıca öğrencilerin ilk sınav not ortalamaları ile öntest ve sontest sonuçları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Öntest ve sontestten yüksek puan alan öğrencilerin not ortalamalarının da yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre dinleme stratejilerinin öğrencilerin dinlediklerini anlama becerilerine olumlu bir etkisinin olduğu ifade edilmiştir.

Simasangyaporn (2016), dinleme stratejileri öğretiminin Taylandlı öğrencilerin öz yeterliklerine, İngilizce dinlediğini anlama başarılarına ve dinleme stratejileri kullanımlarına etkisini belirlemeyi amaçladığı araştırmasında deney ve kontrol gruplu yarı deneysel araştırma modelini kullanmıştır. Çalışmaya yabancı dil olarak İngilizce öğrenen 161 Taylandlı lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın bulguları öntestte katılımcılar arasında öz yeterlik düzeyinin oldukça düşük düzeyde olduğunu ancak öz yeterlik ve dinlediğini anlama düzeyleri arasında orta düzeyde bir ilişki olduğunu göstermiştir. Ayrıca yapılan istatistiksel analizler sonucunda deney ve kontrol gruplarının öz yeterlik öntest ve sontest sonuçlarının anlamlı bir fark göstermediği ancak dinlediğini anlama başarısı bakımından deney grubunun kontrol grubu lehine anlamlı düzeyde başarılı olduğu belirlenmiştir. Dinleme stratejileri kullanımı bakımından da deney grubundaki öğrencilerin büyük bir kısmının sontestte önteste göre pozitif davranışlar sergilediği görülmüştür.

Harmankaya (2016), üstbilis stratejileri eğitiminin dinlediğini anlama becerisine, dinleme kaygısına ve dinleme tutumuna olan etkisini belirlemeyi amaçladığı araştırmasında öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel model kullanmıştır. Yedinci sınıfta okuyan 100 öğrenci arasından deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Deney grubuna 8 hafta boyunca üst bilis stratejileri öğretimi yapılmış; kontrol grubuyla ise dersler öğretim programına göre işlenmeye devam edilmiştir. Veriler analiz edildiğinde dinlediğini anlama becerisi yönünden deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu ancak deney ve kontrol grupları arasında dinleme tutumu ve dinleme kaygısı yönünden anlamlı bir fark oluşmadığı belirlenmiştir.

Dundar (2018), ELVES tekniğinin 5. sınıf öğrencilerinin dinlemeye yönelik tutumlarına ve dinleme başarılarına olan etkisini araştırmıştır. Öntest sontest gruplu deneme modelinin kullanıldığı çalışmada deney ve kontrol gruplarında yirmişer öğrenci yer almıştır. Uygulama öncesinde öğrencilere öntest uygulanmıştır. Daha sonra deney grubu öğrencilerine 8 hafta süreyle haftada dört ders saati ELVES tekniğine göre hazırlanan planlarla ders işlenmiş, kontrol grubuyla ise aynı dinleme metinleriyle Türkçe Öğretim Programı'na göre dersler sürdürülmüştür. Uygulamanın ardından her iki gruba da sontest uygulanmış ve elde edilen bulgular sonucunda deney grubundaki öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarındaki ve dinleme başarılarındaki artışın, kontrol grubundaki öğrencilere göre belirgin düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlardan yola çıkarak ELVES tekniğinin öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarına ve dinleme başarılarına olumlu yönde katkısı olduğu belirtilmiştir.

2.6.2. Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Becerisi Üzerine Yapılan Çalışmalar

Barın (1997) doktora tezinde dinleme becerisinin doğrudan doğruya gözlenemeyen içsel bir süreç olduğunu ve birçok dilci tarafından en önemli dil becerisi olduğunun düşünüldüğünü ifade etmektedir. Öte yandan, ana dili öğretiminde dinleme becerisine önem verilmediğini, bu becerinin ihmal edildiğini vurgulamıştır.

Türkel (2012), dinleme eğitimine ilişkin teknikleri değerlendirdiği çalışmasında birçok dinleme tekniğinden söz etmektedir. Bunlardan bazıları Truesdale'in Tüm Vücutla Dinleme Öğretimi, Yazarın Sandalyesi, Okuyucu Tiyatrosu, Yazı Çalışma Grubu gibi tekniklerdir. Araştırmacı dinleme becerisinin iletişimdeki önemi üzerinde durmuş, ülkemizde dinleme becerisinin geliştirilmesi üzerine yapılan çalışmaların yeterli olmadığını belirtmiş ve öğretmenlere yardımcı olmak amacıyla dinleme becerisini geliştirmek üzerine yabancı alanyazında yapılan çalışmaları değerlendirmiştir.

Dinlemeyi etkileyen etkenleri inceleyen Çifçi (2012), bu etkenleri 8 başlık altında toplamıştır. Bunlar fizyolojik etkenler, fiziki etkenler, psikolojik etkenler, zihinsel etkenler, sosyal etkenler, öğretmen etkeni, konuşmacı etkeni ve konu etkenidir. Araştırmacı dinlemenin ihmal edilen bir beceri olduğunu belirtmiş ve belirtilen etkenlerin daha ayrıntılı araştırmalarla anlamlandırılması ve her türlü eğitim materyalinin geliştirilmesinde bunların gözetilmesine gereksinim olduğunu belirtmiştir.

Epçaçan (2013), dinleme becerisine yönelik yapılan çalışmaları incelemiştir. Araştırmacıya göre dinleme sürecinden önce amaç oluşturulmaması, öğrencilerin hedeften haberdar edilmemesi, anlatımın sıkıcı olması, konuşmacının kullandığı dil dinlemeyi etkileyen unsurlardandır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre dinleme becerisi hem günlük hayatta hem de eğitim sürecinde etkili iletişim kurmak, bilgi edinmek ve edinilen bilgileri yorumlayıp hayata uyarlamak için en önemli becerilerdendir ve dinleme çeşitli etkinlikler kullanılarak geliştirilebilir. Ayrıca dinleme metinlerinin özelliklerinin ve içeriklerinin de dinleme sürecini olumlu ve olumsuz yönden etkileyebildiği ve dinleme eğitimi konusunda sadece Türkçe öğretmenlerinin değil diğer öğretmen gruplarının da gerekli beceri ve bilgilere sahip olması gerektiği belirtilmiştir.

Emiroğlu ve Pınar (2013), dinleme becerisinin diğer beceri alanları ile ilişkisini incelemiştir. Araştırmacılar, dinleme becerisinin diğer becerilerine göre daha önce kazanıldığını, dinleme becerisinin diğer beceri alanları olan okuma, konuşma ve yazma ile yakından ilişkili olduğunu ve dinleme eğitimi verilirken dinleme eğitimi yanında diğer beceri alanlarının da geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölüm, çalışmada kullanılan araştırma modeline, çalışmada kullanılan verilerin toplanmasına ve çözümlenmesine yönelik açıklamaları ve araştırmanın çalışma grubuna yönelik bilgileri içermektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni

Dinleme stratejileri öğretiminin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme öz yeterlik algılarına ve dinleme başarılarına etkisini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın deney deseni tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 8

Araştırmanın Deney Deseni Tablosu

Gruplar	Ön-Test	Uygulama süreci	Son-Test
Deney grubu	Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği	8 hafta boyunca	Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği
	Öyküleyici Metin Başarı Testi	haftada 2 ders saati dinleme stratejileri eğitimi ve buna dayalı etkinlikler	Öyküleyici Metin Başarı Testi
	Bilgilendirici Metin Başarı Testi		Bilgilendirici Metin Başarı Testi
Kontrol grubu	Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği		Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği
	Öyküleyici Metin Başarı Testi	Türkçe ders kitabındaki metin ve	Öyküleyici Metin Başarı Testi
	Bilgilendirici Metin Başarı Testi	etkinliklere göre eğitim	Bilgilendirici Metin Başarı Testi

Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel'e (2016: 205) göre öntest-sontest kontrol gruplu desende öncelikle bir denek havuzu oluşturulur ve bu havuzdan seçkisiz iki grup elde edilir. Bir grup deney, diğer grup kontrol grubu olarak belirlenir. Ardından uygulamadan önce her iki grupta da deneklerin bağımlı değişkenle ilgili ölçümleri alınır. Uygulama yapılırken etkisi test edilen deney işlemi deney grubuna verilir ancak kontrol grubuna verilmez. Son olarak her iki gruptaki deneklerin bağımlı değişkenle ilgili ölçümleri aynı ölçme aracı ya da eş formu kullanılarak tekrar alınır. Deneysel işlemin sonucunu görmek için deney ve kontrol grubunun bağımlı değişkenle ilgili ölçüm sonuçları doğru teknikler kullanılarak karşılaştırılmalıdır.

Karasar'a (2015: 97) göre öntest sonteste dayalı kontrol gruplu modelde rastgele atama ile oluşturulmuş iki grup vardır. Bu gruplardan biri deney biri kontrol grubu olarak kullanılır. Her iki gruptan da deney öncesinde ve sonrasında ölçümler alınır. Modelde öntest bulunması bu grupların deneysel işlem öncesindeki benzerlik seviyelerinin bilinmesine ve sontestten elde edilen sonuçların bu doğrultuda düzeltilmesine yardımcı olur.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Kars ili Arpaçay ilçesi Yatılı Bölge Ortaokulunda öğrenim görmekte olan biri deney biri kontrol grubu olmak üzere iki yedinci sınıf şubesi öğrencileri oluşturmaktadır. Deney grubundan 30, kontrol grubundan 30 olmak üzere çalışmaya toplamda 60 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 9' da gösterilmiştir.

Tablo 9

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Gruplar	CİNSİYET				Toplam	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek		
	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Deney	14	16	46,66	53,33	30	100
Kontrol	11	19	36,66	63,33	30	100

Tablo 9 incelendiğinde, her iki gruptaki toplam öğrenci sayısının aynı olduğu görülmektedir. Araştırmada cinsiyet bağımsız değişken olarak düşünülmemiştir. Araştırmaya katılan 60 öğrenciden 25'inin kadın (%41,66), 35'inin erkek (%58,33) olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Araştırmanın verileri, çalışmaya katılan öğrencilerin dinleme becerisine yönelik öz yeterlik algılarını ölçmek amacıyla Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği ile, dinleme başarılarını ölçmek amacıyla Öyküleyici Metin Başarı Testi ve Bilgilendirici Metin Başarı Testi ile toplanmıştır.

Araştırma süreci öntest, uygulama süreci ve son test olmak üzere toplam 3 aşamadan oluşmaktadır.

Ön-Test: 20 Şubat 2019 tarihinde Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği, öyküleyici ve bilgilendirici metin başarı testlerinin deney ve kontrol gruplarına uygulanmasıyla gerçekleştirilmiştir.

Uygulama Süreci: Uygulama süreci 25 Şubat 2019 tarihinde başlamış, 18 Nisan 2019 tarihinde sona ermiştir. Deney grubuna 8 hafta boyunca haftada ikişer saat dinleme stratejileri eğitimi verilip buna dayalı etkinlikler yapılmış, kontrol grubuyla ise dersler ders kitabındaki etkinliklere göre işlenmeye devam edilmiştir.

Son-Test: 19 Nisan 2019 tarihinde deney ve kontrol grubu öğrencilerine ön ölçümde uygulanan testler tekrar uygulanmıştır.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları aşağıda tanıtılmıştır.

3.3.1. Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği (DÖYÖ)

Aydın, Demircan ve İnna (2015) tarafından geliştirilen ölçek tek faktörde toplanmıştır. Beşli likert tipi ölçekte her maddeyle ilgili verilen yanıtlar “Hiç iyi değilim, 1”, “İyi değilim, 2”, “Orta düzeyde iyiyim, 3”, “İyiyim, 4”, “Çok iyiyim, 5” şeklinde puanlanmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması geliştiriciler tarafından yapılmıştır. Ölçekte toplam 56 madde yer almaktadır. Genel tarama desenine göre tasarlanmış olan çalışmaya İzmir ilinde farklı okullarda öğrenim görmekte olan toplam 541 öğrenci katılmıştır. Araştırma başlangıcında dinleme becerileriyle ilgili alanyazın taraması yapılmıştır. Ardından öğrencilere “Kendinizi dinleme ile ilgili hangi konularda yeterli ve yetersiz görmektesiniz?”

sorusu yöneltilmiş ve yanıtlarını açıklamalarıyla birlikte yazmaları istenmiştir. Toplanan verilerden bir madde havuzu oluşturulmuştur. Toplamda 66 maddeden oluşan ölçek için uzman görüşüne başvurulmuştur. Kapsam geçerliliğini sağlamak için 5 Türkçe eğitimi, 1 rehberlik ve psikolojik danışma, 1 program geliştirme, 1 ölçme ve değerlendirme uzmanından görüş alınmış 58 maddeden oluşan ölçeğe son hali verilmiştir. Ayrıca, ölçekteki maddelerin uygun boyutlarda yer alması amacıyla Türkçe eğitimi alanında çalışmakta olan 5 akademisyenin görüşü alınmıştır. Uzmanların boyutların belirlenmesi konusunda görüş birliğine vardığı belirlenmiştir. Ölçeğin anlaşılabilirliğini görmek amacıyla 25 ortaokul öğrencisine ölçek uygulanarak ön deneme yapılmıştır. Ön deneme uygulaması sonucunda ölçeğin bazı maddelerinde değişiklik yapılmıştır. Verilerin analizinde açımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

Dinleme Öz Yeterlik Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	Faktör Özdeğerleri	Açıklanan Varyans (%)	Kümülatif Varyans (%)
1	21,047	36,288	36,288
2	1,935	3,337	39,624
3	1,759	3,033	42,658
4	1,523	2,626	45,283
5	1,314	2,266	47,549
6	1,259	2,17	49,719
7	1,188	2,048	51,767
8	1,139	1,964	53,731
9	1,063	1,833	55,564

Açımlayıcı faktör analizi sonuçları incelendiğinde ölçeğin birinci faktörünün toplam varyansın %36,29’unu açıkladığı görülmekte, bu durum ölçeğin tek faktörde toplanabileceğini göstermektedir. Maddelerin faktör yük değerlerinin incelenmesi sonucunda 0.45’in altında olan 2 madde ölçekten çıkarılmıştır. Ayrıca yapılan analizler sonucunda ölçeğin bütününe

ilişkin iç tutarlılık katsayısı 0,97 olarak bulunmuştur. Bu da ölçeğin güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Demircan (2018) tarafından açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına ek kanıt oluşturmak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi de yapılmıştır. Analiz için ölçek 240 kişilik gruba uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizinden elde edilen sonuçlara uygun şekilde tek boyutlu olarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre gizil değişkenlerin gözlenen değişkenleri açıklama düzeyi hakkında bilgi veren t değerlerinin bütün maddeler için 0.01 düzeyinde anlamlı olduğu, maddelere ilişkin faktör yüklerinin (standardize edilmemiş tahmin değerleri) 0.44-0.74 arasında değerler aldığı, analiz sonucunda elde edilen her bir gözlenen değişken ile bağlı olduğu gizil değişken arasındaki korelasyonları gösteren standardize edilmiş faktör yük değerlerinin ise 0.46-0.70 arasında değiştiği belirlenmiştir. Gizil değişkene ilişkin varyansın ne kadarının gözlenen değişken tarafından açıklandığını ifade eden R^2 değerlerinin ise 0.21-0.50 arasında değiştiği saptanmıştır. Gözlenen değişkenlerin hata varyans değerinin yüksek olduğu maddenin bulunmadığı belirlenmiştir (Chi-Square= 2780.35, df=1485, p-value= 0.0, RMSEA=0.060).

Beklenen ve gözlenen kovaryans matrisi arasındaki farkın anlamlılığını gösteren p değerinin 0.0 düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur. Yılmaz ve Çelik'e (2009) göre örneklemin büyük olduğu hâllerde p değerinin anlamlı çıkma ihtimali yüksektir. Bu nedenle beklenen ve gözlenen kovaryans matrisleri arasındaki farkın incelenmesi için alternatif uyum değerlerine bakılmıştır.

Tablo 11

Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği Uyum İndeksi Değerleri

χ^2/df	RMSEA	SRMR	GFI	IFI	NNFI	CFI
1.874	0.060	0.053	0.71	0.98	0.97	0.98
Mükemmel	Mükemmel	İyi uyum	Uygun değil	Mükemmel	Mükemmel	Mükemmel

Tablo 11'e göre X^2/df oranı (2780.35/1484) 1.874 olarak hesaplanmıştır. Bu değerin 3'ün altında olması mükemmel uyum derecesini göstermektedir. Hesaplanan RMSEA değerinin 0.05'ten küçük olması mükemmel uyum ölçütüne karşılık gelmektedir (Sümer, 2000). Standardize edilmiş RMR değeri 0.053'tür ve değerin 0.05'ten küçük olması mükemmel uyuma karşılık gelmektedir (Brown, 2006; akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk). GFI değerinin 0.71 olduğu ve uygun olmadığı görülmektedir. GFI değeri için 0.85'ten daha büyük değerler kabul edilebilir uyumun göstergesidir (Yılmaz ve Çelik, 2009). IFI, NNFI ve CFI değerlerinin 0.95 değerinin üzerinde olması mükemmel uyum anlamına gelir (Tabachnik ve Fidell, 2001; akt. Aydın ve diğer., 2017). Tabloda bu değerlerin sırasıyla 0.98, 0.97, 0.98 olduğu görülmektedir.

Ölçek ek 3'te sunulmuştur.

3.3.2. Bilgilendirici Metin Başarı Testi (BMBT)

Katrancı (2012) tarafından geliştirilen başarı testi 11 maddeden oluşmaktadır ve öğrencilerin bilgilendirici türdeki metinlere yönelik dinleme başarısını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu test "Ülkemizde Çayın Hikayesi" başlıklı metne yönelik hazırlanmıştır. Geliştirme aşamasında ilk olarak metne yönelik 18 adet çoktan seçmeli soru hazırlanmış ve hazırlanan sorulara yönelik 5 alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Alan uzmanlarının verdiği görüşler doğrultusunda bazı maddelerin kök ve seçeneklerinde düzeltme yapılmış, yapılan düzeltmeler sonucunda BMBT deneme uygulaması için uygun duruma getirilmiştir.

Başarı testinin ön denemesi Ankara il merkezindeki dört farklı ilköğretim okulunda öğrenim gören 173 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Uygulamadan önce öğrencilere uygulama konusunda açıklamalar yapılmıştır. Araştırmacı metni öğrencilere okumuş ve daha sonra öğrencilerden dinledikleri metne yönelik soruları yanıtlamaları istenmiştir. Uygulamanın sonunda öğrencilerin testte verdikleri her doğru yanıt "1", yanlış yanıt "0" olarak puanlanmıştır. Başarı testinin geçerlik ve güvenirliği ITEMAN (Item and Test Analysis Program) programı ile analiz edilmiştir. BMBT'nin madde analizi sonuçları Tablo 12'deki gibidir.

Tablo 12

Bilgilendirici Metin Başarı Testinin Madde Analizi Sonuçları

Madde No	Güçlük İndeksi (P)	Ayrt Edicilik İndeksi (R)
1	.21*	.49
2	.51	.39
3	.54	.41
4	.57	.53
5	.26*	.49
6	.74	.19*
7	.46	.47
8	.43	.49
9	.64	.29
10	.53	.24*
11	.41	.46
12	.59	.38
13	.93*	.31
14	.63	.42
15	.68	.20*
16	.67	.52
17	.70	.37
18	.87*	.33

* Testten atılan sorular

Madde analizleri sonucunda başarı testinde yer alan maddelerin ayırt edicilik indekslerinin 0.19 ve 0.53, madde güçlük indekslerinin 0.21 ve 0.93 arasında olduğu görülmektedir. Ayırt ediciliği 0.30'un altında olan 3 madde ve madde güçlüğü 0.40 ve 0.79

arasında olmayan dört madde testten çıkarılmıştır. Ancak ayırt ediciliği 0.29 olan bir maddenin düzeltme yapılarak testte kalmasına karar verilmiştir.

Testin KR-20 güvenirlik katsayısı kalan 11 madde üzerinden hesaplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda BMBT'nin ortalama gücünün 0.55, ayırt ediciliğinin 0.43 ve KR-20 güvenirlik katsayısının 0.81 olduğu belirlenmiştir. Başarı testinin ortalama güçlük, ayırt edicilik ve güvenirlik analizine ilişkin sonuçlar Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13

Bilgilendirici Metin Başarı Testinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları

Soru Sayısı	$\bar{X}$	S	Güçlük (P)	Ayırt Edicilik (R)	Güvenirlik (KR-20)
11	6.91	3.49	.55	.43	.81

Bu sonuçlara göre BMBT'nin yeterli düzeyde geçerli ve güvenilir bir test olduğu söylenebilir.

Başarı testi ek 3'te sunulmuştur.

3.3.3. Öyküleyici Metin Başarı Testi (ÖMBT)

Katrancı (2012) tarafından geliştirilen test 11 maddeden oluşmaktadır. Bu test öğrencilerin öyküleyici türdeki metinlere yönelik dinleme başarılarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Öyküleyici Metin Başarı Testi, "Rüzgarın Öyküsü" başlıklı öyküleyici türdeki metne yönelik oluşturulmuştur. Başarı testini geliştirme aşamasında metne yönelik 22 çoktan seçmeli soru hazırlanmış ve bu sorular beş alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Alan uzmanlarının verdiği görüşler doğrultusunda 3 soru başarı testinden çıkarılmış ve bazı maddelerin kökleri ve seçeneklerinde düzenlemeye gidilmiştir. Böylece başarı testi, ön deneme uygulaması için uygun duruma getirilmiştir.

Başarı testinin ön denemesi Ankara il merkezindeki dört farklı ilköğretim okulunda öğrenim gören 173 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Uygulamadan önce öğrencilere uygulama

konusunda açıklamalar yapılmıştır. Araştırmacı metni öğrencilere okumuş ve metinle ilgili soruları yanıtlamalarını istemiştir. Uygulamanın sonunda öğrencilerin testte verdikleri her doğru yanıt “1”, yanlış yanıt “0” olarak puanlanmıştır. Başarı testinin geçerlik ve güvenirliği ITEMAN (Item and Test Analysis Program) programı ile analiz edilmiştir. BMBT’nin madde analizi sonuçları Tablo 14’teki gibidir.

Tablo 14

Öyküleyici Metin Başarı Testinin Madde Analizi Sonuçları

Madde No	Güçlük İndeksi (P)	Ayırt Edicilik İndeksi (R)
1	.72	.31
2	.75	.14*
3	.58	.23*
4	.51	.54
5	.47	.33
6	.24*	.41
7	.66	.35
8	.92*	.31
9	.63	.39
10	.52	.34
11	.60	.51
12	.89*	.30
13	.46	.40
14	.61	.46

15	.65	.17*
16	.73	.13*
17	.71	.49
18	.54	.47
19	.78	.19

* Testten atılan sorular

Madde analizleri sonucunda başarı testinde bulunan maddelerin ayırt edicilik indekslerinin 0.13 ve 0.54 arasında, madde güçlük indekslerinin 0.24 ve 0.92 arasında olduğu görülmektedir. Ayırt ediciliği 0.30'un altında olan beş madde ve madde güçlüğü 0.40 ve 0.79 arasında olmayan üç madde testten çıkarılmıştır. Testin güvenirlik analizi kalan 11 madde üzerinden yapılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda ÖMBT'nin ortalama güçlüğü 0.58, ayırt ediciliğinin 0.41 ve KR-20 güvenirlik katsayısının 0.79 olduğu belirlenmiştir. ÖMBT'nin ortalama güçlük (P), ayırt edicilik (R) ve güvenirlik analizine (KR-20) ilişkin sonuçlar Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15

Öyküleyici Metin Başarı Testinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları

Soru Sayısı	$\bar{x}$	S	Güçlük (P)	Ayırt Edicilik (R)	Güvenirlik (KR-20)
11	7.26	4.12	.58	.41	.79

Bu sonuçlara göre testin yeterli düzeyde geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

Başarı testi ek 3'te sunulmuştur.

3.4. Uygulama Süreci

Araştırmada dinleme stratejileri öğretiminin 7. sınıf öğrencilerinin dinleme öz yeterlik algılarına ve dinleme başarılarına olan etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle araştırmada, deney grubuna dinleme metinlerinden faydalanarak etkinlikler yoluyla dinleme stratejileri öğretimi yapılmıştır. Uygulama öncesinde hem deney hem de kontrol grubu öğrencilerine Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği, Öyküleyici Metin Başarı Testi ve Bilgilendirici Metin Başarı Testi uygulanmıştır. Uygulamanın sonunda öntest olarak uygulanan ölçek ve testler iki gruba da sontest olarak uygulanmıştır. Araştırmanın uygulama süreci 25 Şubat 2019 tarihinde başlamış ve toplam 8 hafta sürmüştür.

Uygulama sürecinde deney grubundaki katılımcılara haftada 2 ders saati dinleme stratejileri öğretilmiş ve buna dayalı etkinlikler yapılmıştır. Deney grubuyla yapılan etkinlikler bizzat araştırmacı tarafından planlanarak uygulanmıştır. Yapılan uygulamalar yoluyla öğrencilerin dinleme stratejileri yoluyla dinleme öz yeterliklerini ve dinleme başarılarını geliştirmek amaçlanmıştır. Bu amaçla deney grubundaki öğrencilere dinleyecekleri metinlere dayalı olarak hazırlanan etkinlik kağıtları dağıtılmıştır. Öğrenciler kendilerine dağıtılan etkinlik kağıtlarındaki etkinlikleri gerçekleştirmiştir.

Dinleme stratejilerine dayalı olarak oluşturulan etkinliklerde 2 öyküleyici metin, 2 bilgilendirici metin olmak üzere toplam 4 metin kullanılmıştır. Kullanılan dinleme metinleri Türkçe Öğretim Programı'na uygun şekilde TTKB tarafından ders kitabı olarak onaylanmış kitaplardan alınmıştır. Metinler belirlenirken 5 öyküleyici, 5 bilgilendirici metinden oluşan bir metin havuzu oluşturulmuştur. Metinlerin seçiminde alan uzmanlarının görüşüne başvurulmuştur. Her metin iki hafta süreyle işlenmiştir. Kontrol grubundaki katılımcılara ise herhangi bir deneysel işlem uygulanmamış, MEB'in okullara göndermiş olduğu "7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı"ndaki metinler ve bununla ilgili etkinlikler öğretim programına göre işlenmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinde SPSS 22 (Statistic Package for Social Sciences) programı kullanılmıştır. Betimsel istatistiklerden yüzde, frekans, aritmetik ortalama; parametrik istatistiklerden bağımsız t-testi, bağımlı t-testi kullanılmıştır.

Grupların deney öncesi ve sonrası öntest-sontest puanları karşılaştırılırken bağımsız t-testi, grupların kendi içindeki öntest ve sontest puanlarının karşılaştırılmasında ise bağımlı t-testi kullanılmıştır. Ayrıca tüm alt problemlere yönelik yapılan analizlerde etki büyüklüğü açıklanmıştır. Etki büyüklüğü olarak isimlendirilen eta-kare (η^2) bağımsız değişkenin bağımlı değişkendeki toplam varyansın ne düzeyde olduğunu açıklamaktadır (Büyüköztürk, 2016).

3.6. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Araştırmada kullanılan ölçme araçlarının geçerlik ve güvenirlik sonuçlarına bakıldığında her üç ölçme aracının da geçerli ve güvenilir olduğu görülmektedir. Aydın, Demircan ve İnnalı (2015) tarafından geliştirilen “Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği”nin açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri geliştiriciler tarafından yapılmıştır. Ölçeğin geliştirme çalışmasında hesaplanan iç tutarlılık katsayısı 0,97’dir. Ayrıca bu çalışmada uygulanan öntest sonucunda ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri ,946 iken sontestte ,964 olarak belirlenmiştir. Buna göre “Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği”nin oldukça geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Katrancı (2012) tarafından geliştirilen ve dinlemeye yönelik iki farklı metin türündeki başarıyı ölçmeyi hedefleyen “Bilgilendirici Metin Başarı Testi” ve “Öyküleyici Metin Başarı Testi” geliştirilirken beş alan uzmanının görüşü alınmıştır. Ayrıca geçerlik ve güvenirlik analizi sonuçlarına bakıldığında, her iki başarı testinin de geçerli ve güvenilir olduğu görülmektedir. “Bilgilendirici Metin Başarı Testi”nin madde ortalama gücünün 0.55, ayırt ediciliğinin 0.43 ve KR-20 güvenirlik katsayısının 0.81 ; “Öyküleyici Metin Başarı Testi”nin

madde ortalama gln 0.58, ayırt ediciliğinin 0.41 ve KR-20 gvenirlik katsayısının 0.79 olduğu belirlenmiştir. Buna gre her iki başarı testinin de geçerli ve gvenilir olduğu sylenebilir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine yönelik bulgular ele alınmış ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Birinci alt problem,

A) Deney ve kontrol gruplarının dinleme öz yeterlik öntest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır? şeklinde ifade edilmiştir. Sonuçlar tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16
Deney ve Kontrol Grubu Dinleme Öz Yeterlik Puanlarının Öntest Bağımsız t-Testi İstatistiği Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Deney G.	30	193,000	31,061	58	,186	,853
Kontrol G.	30	191,566	28,579			

Tablo 16 incelendiğinde deney ve kontrol grubu ortalamalarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. İstatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t_{(58)}=,186, p>,05$). Deney grubu öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=193$) iken kontrol grubu öğrencilerinin ortalamasının ($\bar{X}=191,566$) olduğu belirlenmiştir. Deneysel işlem sürecinden önce grupların dinleme öz yeterliği açısından birbirine denk olduğu kabul edilebilir. Etki büyüklüğü ($\eta^2=,001$) küçük olarak hesaplanmıştır.

B) Deney ve kontrol gruplarının öyküleyici metin dinleme başarısı öntest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Sonuçlar tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17

Deney ve Kontrol Grubu Öyküleyici Metin Dinleme Başarı Puanlarının Öntest Bağımsız t-Testi İstatistiği Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Deney G.	30	5,833	1,858	58	-,876	,385
Kontrol G.	30	6,233	1,675			

Tablo 17 incelendiğinde deney ve kontrol grubu ortalamalarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. İstatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t_{(58)}=-,876$, $p>,05$). Deney grubu öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=5,833$) iken kontrol grubu öğrencilerinin ortalamasının ($\bar{X}=6,233$) olduğu görülmektedir. Deneysel işlem öncesinde her iki grubun da öyküleyici metin dinleme başarıları açısından birbirine denk olduğu söylenebilir. Etki büyüklüğü ($\eta^2=,001$) küçük olarak hesaplanmıştır.

C) Deney ve kontrol gruplarının bilgilendirici metin dinleme başarıları öntest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Sonuçlar tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18

Deney ve Kontrol Grubu Bilgilendirici Metin Dinleme Başarı Puanlarının Öntest Bağımsız t-Testi İstatistiği Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Deney G.	30	6,666	2,186	58	,522	,604
Kontrol G.	30	6,366	2,266			

Tablo 18 incelendiğinde deney ve kontrol grubu ortalamalarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Sonuçlara bakıldığında grupların bilgilendirici metin dinleme başarıları öntest sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t_{(58)}=,522$, $p>,05$). Deney grubu öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=6,666$) iken kontrol grubu öğrencilerinin ortalamasının ($\bar{X}=6,366$) olduğu görülmektedir. Deneysel uygulama öncesinde grupların bilgilendirici metin dinleme başarıları açısından birbirine denk olduğu kabul edilebilir. Etki büyüklüğü ($\eta^2=,001$) küçük olarak hesaplanmıştır.

Araştırmada deney ve kontrol gruplarının her üç ön ölçümde de birbirinden istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemesi grupların deneysel işlem öncesinde dinleme öz yeterliği ve dinleme başarısı açısından birbirine denk olduğunun kanıtı olarak kabul edilebilir.

4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

İkinci alt problem,

- A) Deney ve kontrol gruplarının dinleme öz yeterlik sonest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır? şeklinde ifade edilmiştir. Sonuçlar tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19
Deney ve Kontrol Grubu Dinleme Öz Yeterlik Puanlarının Sonest Bağımsız t-Testi İstatistiği Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Deney G.	30	220,533	28,962	58	4,892	,000
Kontrol G.	30	182,400	31,367			

Tablo 19 incelendiğinde deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($t_{(58)}=4,892$, $p<,05$). Deney grubu öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=220,533$) iken kontrol grubundaki öğrencilerin ortalamasının ($\bar{X}=182,400$) olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre dinleme stratejileri öğretiminin dinleme öz yeterliğini geliştirdiği söylenebilir. Bu durum dinleme stratejilerini bilen ve etkin bir şekilde kullanan öğrencilerin kendilerini dinlemeye yönelik daha yeterli görmeleri ile de açıklanabilir. Etki büyüklüğü ($\eta^2=,291$) büyük olarak hesaplanmıştır.

- B) Deney ve kontrol gruplarının öyküleyici metin dinleme başarısı sonest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Sonuçlar tablo 20’ de sunulmuştur.

Tablo 20
Deney ve Kontrol Grubu Öyküleyici Metin Dinleme Başarı Puanlarının Sonest Bağımsız t-Testi İstatistiği Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Deney G.	30	7,866	1,525	58	4,747	,000
Kontrol G.	30	5,833	1,728			

Tablo 20 incelendiğinde öyküleyici metin dinleme başarıları puan ortalamaları deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t_{(58)}=4,747$, $p<,05$). Deney grubu öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=7,866$) iken kontrol grubu öğrencilerinin ortalamasının ($\bar{X}=5,833$) olduğu görülmektedir. Öyküleyici metin başarı puanlarının deney grubu lehine anlamlı fark içermesi uygulanan dinleme stratejileri öğretiminin etkililiği ile açıklanabilir. Bir başka deyişle, dinleme stratejileri öğretimi öğrencilerin öyküleyici metin dinleme başarılarını arttırmıştır. Etki büyüklüğü ($\eta^2=,279$) büyük olarak hesaplanmıştır.

C) Deney ve kontrol gruplarının bilgilendirici metin dinleme başarıları son test sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Sonuçlar tablo 21 'de sunulmuştur.

Tablo 21
Deney ve Kontrol Grubu Bilgilendirici Metin Dinleme Başarı Puanlarının Son Test Bağımsız t-Testi İstatistiği Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Deney G.	30	9,400	1,220	58	5,805	,000
Kontrol G.	30	6,933	1,981			

Tablo 21 incelendiğinde bilgilendirici dinleme başarıları puan ortalamalarında deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmektedir ($t_{(58)}=5,805$, $p<,05$). Deney grubu öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=9,400$) iken kontrol grubu öğrencilerinin ortalamasının ($\bar{X}=6,933$) olduğu görülmektedir. Bilgilendirici metin dinleme başarı puanları arasında deney grubu lehine olan fark uygulanan dinleme stratejileri öğretiminin etkililiği ile açıklanabilir. Diğer bir ifadeyle, dinleme stratejileri öğretimi öğrencilerin bilgilendirici metin başarılarını arttırmıştır.

Etki büyüklüğü ($\eta^2=,367$) büyük olarak hesaplanmıştır.

Araştırmanın birinci alt probleminde deney ve kontrol gruplarının ön test sonuçları arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. İkinci alt probleme yönelik son testlerde ise her üç bağımlı değişken sonuçlarında deney grubu lehine anlamlı fark gözlenmiştir. Bu durumda öğrencilerin dinlemeye yönelik başarılarının ve öz yeterliklerinin gelişiminde dinleme stratejileri uygulamalarının etkili olduğu söylenebilir. MEB tarafından öğretmenlere ve

öğrencilere sunulan ders kitaplarında yer alan etkinliklerin öğrencilerin dinleme öz yeterliklerini ve dinleme başarılarını geliştirmede yeterli olmadığı sonucuna da varılabilir.

4.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Üçüncü alt problem,

A) Deney ve kontrol gruplarının dinleme öz yeterlik öntest - sontest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır? şeklinde ifade edilmiştir. Bağımlı t-testi istatistik sonuçlarına göre elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmanın üçüncü alt probleminde deney ve kontrol gruplarının grup içi değişimleri bağımlı t-testi ile ele alınarak tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 22

Deney ve Kontrol Grubu Öntest – Sontest Öz Yeterlik Ortalama Puanları Bağımlı t-Testi İstatistiği Sonuçları

Grup	Ölçüm	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Deney G.	Öntest	30	193,000	31,061	29	-8,500	,000
	Sontest	30	220,533	28,962			
Kontrol G.	Öntest	30	191,566	28,579	29	2,730	,011
	Sontest	30	182,400	31,367			

Tablo 22’de görüldüğü gibi deney grubunda uygulanan dinleme stratejileri uygulamaları, öz yeterlik puanları ortalamasında yaklaşık %13’lük bir artış sağlamıştır. ($t_{(29)} = -8,500$, $p < ,05$) Kontrol grubunda ($t_{(29)} = 2,730$ $p < ,05$) uygulanan MEB ders kitabına bağlı etkinliklerin ise öğrencilerin dinlemeye yönelik öz yeterliklerinin az miktarda azalmasına neden olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum dinleme stratejileri öğretiminin dinleme öz yeterliğini geliştirmede etkili olduğunun bir kanıtı olarak ileri sürülebilir. Türkçe ders kitabında yer alan metin ve buna dayalı etkinliklerin öğrencilerin dinlemeye yönelik öz yeterliklerini geliştirmesi beklenirken düşük oranda azalmasına neden olması ise ders kitaplarındaki dinleme etkinliklerinin yetersiz olması, öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine

göre düzenlenmemiş olması gibi nedenlerle açıklanabilir. Etki büyüklüğü deney grubu ($\eta^2 = ,734$) ve kontrol grubu için ($\eta^2 = ,210$) büyük olarak hesaplanmıştır.

B) Deney ve kontrol gruplarının öyküleyici metin öntest-sontest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo 23

Deney ve Kontrol Grubu Öntest –Sontest Öyküleyici Metin Dinleme Başarısı Ortalama Puanları Bağımlı t- Testi İstatistiği Sonuçları

Grup	Ölçüm	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Deney G.	Öntest	30	5,833	1,858	29	-6,506	,000
	Sontest	30	7,866	1,525			
Kontrol G.	Öntest	30	6,233	1,675	29	1,054	,300
	Sontest	30	5,833	1,782			

Tablo 23'te görüldüğü gibi deney grubunda ($t_{(29)} = -6,506$, $p < ,05$) uygulanan dinleme stratejileri öğretimi öyküleyici metin dinleme başarısında yaklaşık %26'lık bir artış sağlamıştır. Bu sonuca göre uygulanan dinleme stratejileri öğretiminin deney grubundaki öğrencilerin öyküleyici metin dinleme başarılarını geliştirdiği söylenebilir. Kontrol grubunda ise ders kitabına bağlı olarak yapılan etkinliklerin öğrencilerin dinlemeye yönelik öz yeterliklerinde olduğu gibi öyküleyici metin dinleme başarısı ortalamalarının da az miktarda azalmasına neden olduğu anlaşılmaktadır. Azalma istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($t_{(29)} = 1,504$ $p > ,05$)

Etki büyüklüğü deney grubu için ($\eta^2 = ,601$) büyük, kontrol grubu için ($\eta^2 = ,038$) küçük olarak hesaplanmıştır.

C) Deney ve kontrol gruplarının bilgilendirici metin öntest-sontest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo 24

Deney ve Kontrol Grubu Öntest-Sontest Bilgilendirici Metin Dinleme Başarısı Ortalama Puanları Bağımlı t- Testi İstatistiği Sonuçları

Grup	Ölçüm	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Deney G.	Öntest	30	6,666	2,186	29	-7,186	,000
	Sontest	30	9,400	1,220			
Kontrol G.	Öntest	30	6,366	2,266	29	-1,255	,219
	Sontest	30	6,933	1,981			

Tablo 24’te görüldüğü gibi deney grubunda ($t_{(29)} = -7,186$, $p < ,05$) uygulanan dinleme stratejileri ve buna dayalı etkinlikler bilgilendirici metin dinleme başarısında yaklaşık %29’luk artış sağlamıştır. Kontrol grubunda ($t_{(29)} = -1,255$ $p > ,05$) ise ders kitabına bağlı olarak yapılan etkinlikler öğrencilerin bilgilendirici metin dinleme başarı puanlarında artış sağlamıştır ancak bu artış anlamlı bir fark oluşturacak düzeyde değildir. Kontrol grubunda bilgilendirici metin başarı ortalamasının çok az da olsa artmış olması, öğrencilerin öntestteki deneyimlerini hatırlamış olmasından kaynaklanmış olabilir.

Etki büyüklüğü deney grubu için ($\eta^2 = ,648$) büyük, kontrol grubu için ($\eta^2 = ,053$) küçük olarak hesaplanmıştır.

Üçüncü alt problemin sonuçları incelendiğinde deney grubunun her üç bağımlı değişken sonuçlarının da sontest lehine anlamlı fark gösterdiği görülmüştür. Kontrol grubunun ise dinleme öz yeterliğinin ve öyküleyici metin dinleme başarısının sontestte anlamlı fark oluşturmayacak şekilde düşüş gösterdiği, bilgilendirici metin dinleme başarısının ise anlamlı olmayan bir düzeyde artış gösterdiği belirlenmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak yapılan dinleme stratejileri öğretimi ve buna dayalı etkinliklerin öğrencilerin dinleme başarılarını ve dinleme öz yeterlik algılarını arttırdığı söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Bu araştırmada dinleme stratejileri öğretiminin ve buna dayalı etkinliklerin dinleme öz yeterlik algısını ve dinleme başarısını anlamlı bir fark oluşturacak şekilde geliştirdiği görülmüştür. Her üç ölçme aracıyla yapılan sontestler sonucunda deney grubu lehine anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Grupların kendi içindeki öntest-sontest karşılaştırmalarında da deney grubunun dinleme öz yeterliği ve dinleme başarısı testlerinden aldığı puanlar anlamlı bir fark oluşturacak şekilde yükselirken kontrol grubunun ise dinleme öz yeterliği ve öyküleyici metin dinleme başarısının az miktarda düştüğü ve bilgilendirici metin dinleme başarısının anlamlı bir fark oluşturmayacak şekilde arttığı gözlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak dinleme başarısının ve dinleme öz yeterlik algısının geliştirilebilir olduğu söylenebilir.

Kaplan (2004), 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik yaptığı çalışmada katılımcıların öntest ve sontest başarı ortalamaları karşılaştırıldığında sontest lehine anlamlı fark olduğunu tespit etmiştir. Araştırmacının elde ettiği sonuç bu çalışmadaki sonuçlarla benzerlik göstermekte ve bu çalışmadaki sonuçları desteklemektedir.

Doğan (2007), etkinlikler yoluyla dinleme becerisini geliştirmeyi amaçladığı çalışmasında deney grubundaki öğrencilerin öntest-sontest puanları arasındaki artışın kontrol grubundaki öğrencilere göre belirgin düzeyde fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Doğan'ın (2007) elde ettiği sonuçlar bu çalışmadaki sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Katrancı (2012), üst biliş stratejileri öğretiminin dinlediğini anlama becerilerine olan etkisini incelemiş ve araştırma sonunda deney grubu lehine dinlediği anlama becerisi yönünden anlamlı fark olduğunu belirlemiştir. Kocaadam (2011), not alarak dinleme eğitiminin dinleme becerisi üzerindeki etkisini araştırmış, deney grubu öğrencilerinin sontest puanının kontrol grubu öğrencilerinin sontest puanından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmaların sonuçlarından yola çıkarak çeşitli strateji, yöntem ve tekniklerin dinleme becerisini geliştirdiği ve bu çalışmadaki sonuçlarla örtüştüğü ifade edilebilir.

Yıldız (2015), dinleme stratejileri öğretiminin dinlediğini anlama becerilerine olan etkisini araştırmış, yapılan öntest ve sontest başarı testlerinde sontest lehine anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemiştir. Araştırmacı ayrıca dinleme stratejileri öğretiminin cinsiyet bakımından anlamlı bir farklılığa neden olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yıldız'ın (2015) elde ettiği sonuçlar bu çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir.

Kassem (2015), dinleme stratejileri kullanımı ile dinleme becerisi ve dinleme öz yeterlik algısı arasındaki ilişkiyi incelemiş ve dinleme stratejilerini sıklıkla kullanan öğrencilerin dinleme becerilerinin ve dinleme öz yeterlik algılarının da yüksek düzeyde olduğunu belirlemiştir. Bu çalışmada da dinleme stratejilerini öğrenen ve dinleme süreçlerinde kullanan öğrencilerin dinleme öz yeterlik algılarının ve dinleme başarılarının yüksek olduğu göz önüne alındığında Kassem'in (2015) ulaştığı sonuçlar bu çalışmadaki sonuçlarla örtüşmektedir.

Simasangyaporn (2016), dinleme stratejileri öğretiminin İngilizce dinleme becerisi ve öz yeterlik üzerindeki etkisini bulmayı amaçlamış, araştırma sonunda dinleme becerisi bakımından deney grubunun lehine yüksek düzeyde bir fark bulunurken öz yeterlik açısından anlamlı fark bulunamamıştır. Bu sonuçlara göre dinleme stratejileri öğretiminin dinleme beceri düzeyini artırması bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik gösterirken öz yeterlik konusunda anlamlı fark gözlenmemiş olması bu çalışmadaki sonuçlarla örtüşmemektedir.

Korkmaz'ın (2015) çalışmasında ise yaratıcı yazma yönteminin öğrencilerin yazma öz yeterlik algısına ve yazma başarısına olan etkisi incelenmiş ve elde edilen bulgular neticesinde deney grubundaki öğrencilerin yazma öz yeterliği ve yazma başarısı açısından anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği, kontrol grubunun ise anlamlı bir fark göstermediği belirlenmiştir. Bu çalışmadaki sonuçlar çeşitli yöntem, teknik ve stratejilerin diğer dil becerisi alanlarındaki başarıyı ve öz yeterlik algısını da geliştirdiğini göstermektedir.

Yukarıdaki çalışmalar incelendiğinde yedi çalışmada elde edilen sonuçların (Kaplan , 2004 ; Doğan, 2007; Kocaadam, 2011; Katrancı, 2012 ; Yıldız, 2015 ; Kassem, 2015 ; Korkmaz, 2015) bu çalışmada elde edilen sonuçlarla benzerlik gösterdiği ve örtüştüğü; bir çalışmada (Simasangyaporn, 2016) dinleme stratejileri öğretiminin öz yeterliğe bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Simasangyaporn'un (2016) çalışmasında dinleme stratejileri öğretiminin öz yeterliğe neden anlamlı bir etkisinin olmadığı değerlendirilememektedir. Araştırmacı bunu "Hawthorne etkisi" olarak açıklamıştır. Sonuç olarak, çeşitli dinleme,

yöntem, teknik ve stratejilerin dinleme becerisi ve öz yeterlik algısının geliştirilmesinde etkili olduğu söylenebilir.

5.2. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada dinleme stratejileri öğretiminin 7. sınıf öğrencilerinin dinleme öz yeterlik algısına ve dinleme başarısına olan etkisi değerlendirilerek alanda yapılan çalışmalara katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Deney ve kontrol gruplarının her üç ölçek türünde yapılan öntestlerden aldıkları puanlar incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu sonuçlar uygulama sürecinden önce her iki grubun da birbirine denk olduğunun kanıtıdır.

Deney ve kontrol gruplarının sontestten aldıkları puanlar karşılaştırıldığında her üç ölçek türünde de deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre dinleme stratejileri öğretimi ve buna dayalı etkinliklerin deney grubundaki öğrencilerin dinleme öz yeterliklerini, öyküleyici türdeki metinlere yönelik dinleme başarısını ve bilgilendirici türdeki metinlere yönelik dinleme başarısını arttırdığı saptanmıştır.

Deney grubundaki öğrencilerin dinleme öz yeterlik ölçeği öntest ve sontest sonuçları karşılaştırıldığında sontest lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Deney grubundaki öğrencilerin öz yeterlik algısında yaklaşık %13'lük bir artış olduğu saptanmıştır. Kontrol grubundaki öğrencilerin dinleme öz yeterlik ölçeğinin öntest ve sontestinden aldıkları sonuçlara bakıldığında ise düşük miktarda azalma olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak dinleme stratejileri öğretiminin deney grubundaki öğrencilerin dinlemeye yönelik öz yeterlik algısını arttırdığı belirlenmiştir.

Deney grubu öğrencilerinin öyküleyici metin dinleme başarısı öntest ve sontest sonuçları karşılaştırıldığında sontest lehine anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin öyküleyici metin dinleme başarısında önteste göre yaklaşık %26'lık bir artış sağlanmıştır. Kontrol grubu öğrencilerinin sonuçlarına bakıldığında ise öz yeterlikte olduğu gibi öyküleyici metin dinleme başarısında da sontest sonuçlarında istatistiksel olarak anlamlı olmayan bir düşüş gözlenmiştir. Sonuç olarak dinleme stratejileri öğretimi ve buna dayalı etkinliklerin öyküleyici türdeki metinlere yönelik dinleme başarısını arttırdığı belirlenmiştir.

Deney grubu öğrencilerinin bilgilendirici metin dinleme başarıları öntest ve sontest sonuçları karşılaştırıldığında sontest lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Deney grubu öğrencilerinin bilgilendirici metin dinleme başarıları yaklaşık %29 artmıştır. Kontrol grubu öğrencilerinin sonuçları incelendiğinde bilgilendirici metin dinleme başarılarında artış olduğu ancak bu artışın anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir. Buna göre dinleme stratejileri öğretimi ve bu stratejilere yönelik uygulanan etkinliklerin bilgilendirici türdeki metinlere yönelik başarıyı arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tüm bu sonuçlar değerlendirildiğinde deney grubu öğrencilerine verilen sekiz haftalık dinleme stratejileri eğitiminin öğrencilerin dinleme öz yeterlik algıları ile öyküleyici ve bilgilendirici türdeki metinlere yönelik dinleme başarılarını geliştirdiği belirlenmiştir. Dinleme stratejileri öğretiminin yapıldığı grupla yapılmadığı grup arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık söz konusudur. Sonuç olarak, dinleme stratejileri öğretiminin genel olarak öğrencilerin dinleme öz yeterlik algılarını ve dinleme başarılarını geliştirebileceği bu çalışma ile ortaya konmuştur.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Bu araştırmada dinleme stratejileri öğretiminin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin dinleme öz yeterlik algısına ve dinleme başarısına olan etkisi araştırılmıştır. Benzer bir araştırma farklı sınıf düzeylerinde yapılabilir.
2. Dinleme stratejilerinden hangilerinin öğrencilerinin dinleme başarısını ve öz yeterlik algısını arttırdığına yönelik araştırmalar yapılabilir.
3. Öğretim programlarındaki ve okullarda kullanılan eğitim-öğretim araçlarındaki dinleme etkinlikleri dinleme stratejileri kullanımına yönelik tasarlanabilir.
4. Öğretmenlere dinleme stratejileri konusunda hizmet içi eğitimler verilerek onların bu konuda donanımlı hâle getirilmesi ve dinleme etkinliklerini bu stratejilere dayalı olarak planlaması sağlanabilir.
5. Dil becerileri birbiriyle ilişkili olduğu için dinleme stratejileri eğitiminin yazma, konuşma gibi diğer dil becerisi alanlarına olan etkisi araştırılabilir.
6. Üniversitelerin eğitim fakültelerinde bulunan ilgili öğretmenlik programlarında dinleme stratejileri eğitimi verilerek öğretmen adaylarının bu konuda bilinçli hâle getirilmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, C. (2008). Öz-Yeterlik İnancı ve İlkokuma Yazmaya Etkisi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1/2, 185-198.
- Aktamış, H., Özenoğlu Kiremit, H. ve Kubilay, M. (2016). Öğrencilerin Öz-Yeterlik İnançlarının Fen Başarılarına ve Demografik Özelliklerine Göre İncelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 1-10.
- Akyol, H. (2006). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akyol, H. (2012). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, İ. S., Demircan, U. ve İnnalı, H. Ö. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Dinleme/İzleme Öz Yeterlik Algılarına Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 1420-1435.
- Aydın, İ.S., İnnalı, H.Ö. ve Uyumaz, G. (2017). Üstbilişsel Yazma Stratejileri Farkındalık Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin Belirlenmesi. *Turkish Studies*.Vol 12/25, p. 169-192.
- Barın, M. (1997). *Dinleme-Konuşma Becerilerinin Önemi, Dil Öğretimine Katkıları ve Atatürk Üniversitesi İngiliz Dili Bölümlerinde Uygulanışı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum.
- Bird, D.E. (1953). Teaching Listening Comprehension. *Journal of Communication*, 3:2, 127.
- Brent, R., Anderson, P. (1993). Developing Children's Classroom Listening Strategies. *The Reading Teacher* (47), 122-126.
- Brown, H. D. (2001). *Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy*. White Plains, New York: Pearson Education.
- Bulut, B. (2013). *Etkin Dinleme Eğitiminin Dinlediğini Anlama, Okuduğunu Anlama ve Kelime Hazinesi Üzerine Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Aydın.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Cihangir, Z. (2004). *Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Çifçi, M. (2001). Dinleme Eğitimi ve Dinlemeyi Etkileyen Faktörler. *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 2 (2), 165-177.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Daşöz, T. (2013). *Yapılandırılmış Dinleme Etkinliklerinin Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Tutumlarına, Dinleme Kaygılarına ve Dinlediğini Anlama Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Niğde.
- Demir Atalay, T. ve Melanlıoğlu, D. (2016). “Ortaokul Öğrencileri için Dinleme Stratejileri Ölçeği”nin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 57, 1885-1904.
- Demircan, U. (2018). *Ortaokul Öğrencilerinin Dinleme/İzleme Öz-Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Demirel, Ö.(1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: MEB Basımevi Yayınları.
- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim İkinci Kademedeki Dil Becerisi Olarak Dinlemeyi Geliştirme Çalışmaları*(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Doğan, Y. (2016). *Dinleme Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Duker, S. (1966). *Listening: Readings*. The Scarecrow Press Inc. New York- London.
- Dundar, E.(2018). *Elves Tekniğinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlemeye Yönelik Tutumlarına ve Dinleme Başarılarına Etkisi*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Epçaçan, C. (2013). Temel Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme ve Dinleme Eğitimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(11), 331-352.
- Ergin, A., Birol, C.(2000). *Eğitimde İletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Göğüş, B.(1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi.

Guan, Y. (2014). *The Effects of Explicit Listening Strategy Instruction on the Listening Comprehension of English as Second Language (ESL) Community College Students*(Yayımlanmamış Doktora Tezi). University of San Francisco The Faculty of the School of Education: San Francisco.

Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Harmankaya, M. Ö.(2016). *Üstbiliş Stratejileri Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerilerine, Dinleme Tutumlarına ve Dinleme Kaygılarına Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kırıkkale.

İnnalı, H.Ö. (2014). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okur Öz Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.

İzin, N. (2006). *Dil Becerilerinin Gelişiminde Öz Güven*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.

Kaplan, H. (2004). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü:Ankara.

Karadüz, A. (2010). *Türkçe ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Dinleme Stratejilerinin Değerlendirilmesi*. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (29), 39-55.

Karasar, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Katrancı, M. (2012). *Üstbiliş Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi*(Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Kaya, B. (2003). *Bütünleşik Kurumsal İletişim*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Kılıçoğlu, G., Karakuş, E.N. ve Demir, T. (2011). Sosyal Alanlar Öğretmenlerinin Kişilerarası Özyeterlik İnançlarının Değerlendirilmesi. *International Conference On New Trends in Education and Their Implications*, 27-29 April 2011, Antalya-Turkey.

Kılınç, A., Keskin, H., Yalanız, T. (2016). Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinde Dinleme Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerilerine Etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 13(34), 38-50.

Kırbaş, A. (2010). *İşbirlikli Öğrenme Yönteminin İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerini Geliştirmesine Etkisi*(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum.

Kocaadam, D. (2011). *Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.

Korkmaz, İ., vd. (2002). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi Yay.

Korkmaz, G. (2015). *Yaratıcı Yazma Yönteminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Yazma Öz Yeterlik Algılarına, Yazmaya İlişkin Tutumlarına ve Yazma Becerisi Akademik Başarılarına Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Gaziantep.

Linnenbrink, E.A., Pintrich, P.R. (2003). The Role of Self-Efficacy Beliefs in Student Engagement and Learning in the Classroom. *Reading & Writing Quarterly*, 19, 119-137.

Mackay, I. (1997). *Listening Skills / Dinleme Becerisi*. Ankara: İlkaynak Kültür ve Sanat Ürünleri.

Maden, S., Durukan, E., (2011). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Stillerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (4), 101-112.

Maden, S. (2013). Niçin Dinlemiyoruz? Dinleyememe Probleminin Sosyokültürel Analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 2/1, 49-83.

Mendelsohn, D. J. (2006). *Learning How to Listen Using Listening Strategies. Current Trends in the Development and Teaching of the Four Language Skills*, (52-65). Boston: Heinle & Heinle.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programı*.Ankara: MEB.

Nichols, R. G. (1987). Listening is 10 part skill. *Nation's Business*, 75 (9), 40.

- Nunan, D. (1999). *Second language teaching & learning*. Boston: Heinle & Heinle Publishers.
- Osada, N. (2004). Listening comprehension research: a brief review of the past thirty years. *Dialogue*, 3, pp. 53-66.
- Pinnell, G. S., Jaggar, A. M. (2003). Oral language: speaking and listening in elementary classrooms. *J. Flood, D. Lapp, J. R. Squire, & J. Jensen, Handbook of research on teaching the English language arts Mahwah, NJ: Erlbau*. pp. 881-913.
- Rixon, S. (1986). *Developing Listening Skills*. Macmillan.
- Robertson, A. K. (2002). *Etkili Dinleme*. İstanbul : Hayat Yay.
- Rost, M. (2002). *Teaching and Researching Listening*. Pearson Education: Malaysia.
- Sever, S., Kaya, Z., Aslan, C., & Düzçay, B. (Ed.). (2013). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Siegel, J. (2015). *Exploring Listening Strategy Instruction Through Action Research*. Palgrave Macmillan.
- Simasangyaporn, N.(2016). *The effect of listening strategy instruction on Thai learners' self-efficacy, English listening comprehension and reported use of listening strategies*(Yayımlanmamış doktora tezi). University of Reading Institute of Education: Reading.
- Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Tompkins, G. E. (2009). *Language Arts: Patterns of Practice*. New Jersey: Pearson Education.
- Topçuoğlu Ünal, F. ve Özer, F. (2014). Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisi ile İlgili Kaynakça Çalışması, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 203-218.
- Türkel, A. (2012). Dinleme Eğitimine İlişkin Teknikler ve Değerlendirmeleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(34), 128-141.
- Ünal, Ş. (2006). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Ürün Karahan, B. (2017). 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Türkçe Dersi Öz Yeterlik Algıları ile İlişkisi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6/4, 2616-2626.

Wolff, F.I., Marsnik, N.C., Tacey, W.S., Nichols, R.G.(1983). *Perceptive Listening*. New York: CBS College Publishing.

Wolvin, A. D. (2012). Listening in the General Education Curriculum. *International Journal of Listening* (26), 122-128.

Yılmaz, V. ve Çelik, H.E. (2009). *Lisrel ile Yapısal Eşitlik Modellemesi-1*. Ankara: PegemA.

Yıldız, N. (2015). *Dinleme Stratejileri Öğretiminin Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerilerine Etkisi*(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Çanakkale.

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Mert UĞUR		
E-postası/Web Sayfası	mertugur01@gmail.com		
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce, Almanca		
Uzmanlık Alanı	Türkçe Öğretimi		
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Dokuz Eyl�l�niversitesi	Türkçe �ğretmenliği	2012-2016
Tez Başlığı	Dinleme Stratejileri �ğretiminin Dinleme �z Yeterlik Algısına ve Dinleme Başarisına Etkisi		
Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Ali TÜRKEL		
Akademik Eserler			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kurulaşlara �yelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı �d�ller			

EK 2. Uygulama İzinleri

T.C.
KARS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 91782061-605.01-E.21934428
Konu : Mert UĞUR

16/11/2018

VALİLİK MAKAMINA
KARS

Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mert UĞUR' un "Dinlenme Stratejileri Öğretiminin Dinlenme Öz Yeterlik Algısına ve Dinlenme Başarısına Etkisi" konulu tez çalışmasını İlimiz Arpaçay İlçesi Arpaçay Yatılı Bölge Ortaokulu 7. Sınıf öğrencilerine uygulaması ile ilgili Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 24.10.2018 tarih ve 657 sayılı yazıları ile belirtilmektedir.

Dinlenme Stratejileri Öğretiminin Dinlenme Öz Yeterlik Algısına ve Dinlenme Başarısına Etkisi ile ilgili Ön ve Son Test Metin ve Öykülendirici Metin Dinlenme ve Öz yeterlilik Ölçeği, Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri" konulu 2017/25 Nolu Genelgesi gereğince oluşturulan komisyon tarafından incelenmiş olup, Yüksek Lisans Tez Çalışmasını İlimiz Arpaçay İlçesi Arpaçay Yatılı Bölge Ortaokulu 7. Sınıf öğrencilerine 2018-2019 eğitim öğretim yılında eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde, okul yönetiminin gözetiminde gönüllülük esasına dayalı olarak Müdürlüğümüzce mühürlenmiş veri toplama araçlarının uygulaması ve sonucunda CD ortamında Müdürlüğümüzce Strateji Geliştirme Şubesine teslim edilmesi Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Gökhan ALTUN
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
16/11/2018

Serdar DEMİRHAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

13 of 1,491

Araştırma İzni Hk. Inbox x

Mert Uğur <mertugur01@gmail.com> Sep 9, 2018, 4:54 PM (4 days ago) ☆ ↩ ⋮

to se.aydin

Saygıdeğer Hocam,
Dokuz Eylül Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim. İzniniz olursa geliştirmiş olduğunuz "Dinleme Öz Yeterlik Ölçeği"ni "Dinleme Stratejileri Öğretiminin Dinleme Öz Yeterlik Algısına ve Dinleme Başarısına Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezimde kullanmak istiyorum.

Saygılarımla,
Mert UĞUR

seçkin aydin Sep 10, 2018, 10:48 AM (3 days ago) ☆ ↩ ⋮

to me

🌐 Turkish > English [Translate message](#) [Turn off for: Turkish x](#)

Merhaba,
Ölçeğimizi kullanmanızda bir sakınca yoktur. Kullanabilirsiniz. Kolaylıklar dilerim.

Doç.Dr.İ.Seçkin AYDIN

Gönderen: Mert Uğur <mertugur01@gmail.com>
Gönderildi: 9 Eylül 2018 Pazar 16:54
Kime: se.aydin@windowsslive.com
Konu: Araştırma İzni Hk.

Mert Uğur <mertugur01@gmail.com> Tue, Aug 28, 6:35 PM ☆ ↩ ⋮

to Mehmet

Saygıdeğer Hocam,
Dokuz Eylül Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim. Çalışmalarınızı büyük bir merakla takip etmekteyim. İzniniz olursa "Üstbilgi Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi" başlıklı doktora teziniz için geliştirmiş olduğunuz Öyküleyici Metin Başarı Testi ve Bilgilendirici Metin Başarı Testi'nizi "Dinleme Stratejileri Öğretiminin Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Öz Yeterlik Algılarına ve Dinlediğini Anlama Başarılarına Etkisinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezim için kullanmak istiyorum.

Saygılarımla,
Mert UĞUR
Dokuz Eylül Üniversitesi

Mehmet katrancı Wed, Aug 29, 12:33 AM ☆ ↩ ⋮

to me

🌐 Turkish > English [Translate message](#) [Turn off for: Turkish x](#)

Sayın Mert Uğur,
Öyküleyici ve Bilgilendirici Başarı Testleri'ni yapacağınız araştırmada kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar dilerim.

28 Ağu 2018 Sal 18:36 tarihinde Mert Uğur <mertugur01@gmail.com> şunu yazdı:

EK 3. Araştırmada Kullanılan Ölçek, Metin ve Etkinlikler

ÖN TEST VE SON TESTTE KULLANILAN BİLGİLENDİRİCİ METİN

ÜLKEMİZDE ÇAYIN HİKÂYESİ

Küçük bebeklerden, yaşlı ninelere, dedelere kadar herkes çay içer. Herkes çayı sever. Vazgeçemediğimiz içeceklerden birisidir çay. Çayı Türkiye'ye kim getirmiş, sofralarımıza kim koymuş, hiç düşündünüz mü? Çok değil bundan bir süre önce... 1940'lı yıllarda Zihni Bey adında bir kişi...

Zihni Bey, Botanik (Bitki bilimi) hocası, araştırmacı bir öğretmendi. Gezmeyi çok severdi. Dersi olmadığı zaman elinde çantası, arkasında köpeği kırlara çıkardı. Dağı taşı dolaşır, bitkilerin gelişimini incelerdi. Görmediği, bilmediği ot yoktu. Tüm bitkileri türleriyle, özellikleriyle tanırdı. Bir ağacın ne zaman çiçek açtığını, ne zaman tohum verdiğini, kaç yılda meyveye durduğunu bilirdi. Otlarla, çalılarla, ağaçlarla dosttu. Hepsinin dilinden anlardı. Bazılarının hastalıklarını iyileştirir, bazılarını budayıp daha rahat büyümelerini sağlardı.

Zihni Bey, bir gün yine kırlarda dolaşırken bir çalı gördü. Bu, parlak yapraklı, sık dallı bir bitkiydi. Eğilip çalıyı inceledi. Yapraklarını parmağı ile ezip kokladı. Bir anda şaşırды. Çay bitkisine benziyordu. “Belki yaban çayıdır.” diye düşündü.

Birkaç dal koparıp eve getirdi. Kitapları karıştırıp çayla ilgili bölümleri yeniden okudu. Sonra şöyle düşündü: “Bu iklimde çay yetişir mi acaba? Karadeniz Bölgesi'nin yaz kış bol yağışlı, üstelik sıcak ve nemli bir iklimi var. Bitkiler yerden fışkırır gibi büyüyor. Çay neden yetişmesin? Seylan, Hindistan, çay yetişen diğer ülkelerin iklimi bizim buralardan pek farklı değil. Ekilirse yetişir, niye yetişmesin?”

Kalkıp odada gezindi. Kafasında bir ışık yanmıştı sanki. “Çay halkımızın sevdiği bir içecek. Bunun için dışarıya çok para veriyoruz. Eğer çay yetiştirsek, bunu yaygınlaştırsak, paramız yurdumuzda kalır. Üstelik bizim bu yörenin halkı yoksul. Çaydan para kazanır. Beş on yıl içinde yaşam düzeyi yükselir. Çok önemli bir gelişme olur.” diye düşündü. Düşündükçe önünde ufuklar açılıp genişledi.

Bu düşünceyle çalışmaya başladı. Fakat insanlar nedense yeniliklere karşı her yerde biraz çekingen olurlar. Kimisi:

- Burada çay yetişmez.

Kimisi:

- Biz çay yetiştirmeyi bilmeyiz.

Kimisi de:

- Boş ver beyim, işin mi yok? diyordu.

Zihni Bey, yılmadan çalışmalarına devam etti. Batum'dan çay tohumu getirdi. Toprağı belledi, tırmıkladı. Öbek öbek ayırdı. Tohumları eliyle ekti. Gübreledi. Uzun çabalarından sonra tohumlar topraktan fişkırdı. Tam yerini, iklimini bulmuş gibi rahatça büyümeye başladı.

Zihni Bey olmaz denen bir işi başarmıştı. Zihni Bey'den etkilenen halk da çay ekmeye başladı. Önceleri herkes kendi içeceği kadar çay yetiştiriyordu. Satmak için çay yetiştirmek daha geniş tarım biçimini gerektiriyordu. Bunun çabası yıllarca sürdü. Toplantılar, konuşmalar yapıldı. İşin önemini anlayan başkaları da çıktı. Onların çabaları da Zihni Bey'in çalışmalarına eklendi.

İş artık rayına oturmuştu. Zamanla Doğu Karadeniz Bölgesi'nde çay ekimi alıp yürüdü. Her yere çay dikiliyordu. Yeşil parlak yapraklarıyla çay bitkisi, tüm dereleri, tepeleri doldurmuştu. Yaş çay yaprağını işlemek için önce atölyeler, sonra fabrikalar kuruldu. Ekim alanı gittikçe genişledi. Doğu Karadeniz boydan boya çay bahçesi hâline geldi. Halkın ana geçim kaynağı çay olup çıktı.

Şimdi mayıs ya da haziran aylarında oralarından geçerseniz çoluk çocuk, kadın, erkek, Karadenizlileri sepetleri ellerinde çay yaprağı toplarken görürsünüz. Sabahın alaca aydınlığından akşamın karanlığına kadar çayla uğraşırlar. Toplanan çaylar küfelere aktarılır. Küfeler kamyonlara yüklenir. Kamyonlar kıvrım kıvrım yollardan inip çay fabrikalarının yolunu tutar.

Yeşil çaylar önce fabrikalarda serilerek dinlendirilir. Sonra buharlı fırınlardan geçirilerek kurutulur, ince ince kıyılır. Demliğe koyulacak duruma getirilir. Sonra paketlenerek satışa sunulur. Çayın ülkemizdeki kısa hikâyesi işte budur. Şimdi soracaksınız çayı getiren Zihni Bey'e ne oldu? Söyleyelim, mezarında mutlu bir uykuda. Ama Rizeliler onu unutmadılar. Tunçtan büstünü yaparak Rize Çay Fabrikası'nın önüne diktiler. Gelene geçene gülümseyerek bakıyor Zihni Bey. Halka hizmet etmiş olmanın mutluluğu ile dolu.

Şimdi biz de çayımızı içerken bardağımızı kaldırıp bakalım. Mis kokulu çayımızın içinde onu görmeye çalışalım. Evet, o bardağın içinde Zihni Bey, ne güzel gülüyor bize.

Talip APAYDIN

İlköğretim Türkçe Ders Kitabı

(Kısaltılmış ve düzenlenmiştir.)

BİLGİLENDİRİCİ METİN BAŞARI TESTİ

Okulunuzun Adı:.....

Adınız:..... Soyadınız:..... Sınıfınız: .../.....

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

SORULAR

1. Rizelilerin, Zihni Bey'in tunçtan büstünü dikmeleri ona karşı en çok hissettikleri hangi duygunun ifadesidir?

- A) Özlem B) Minnet C) Sevgi D) Saygı

I. Çaylar, buharlı fırınlardan geçirilerek kurutulur ve ince ince kıyılır.

II. Toplanan çaylar kamyonlarla fabrikalara getirilir.

III. İşlenen çaylar, paketlenerek satışa sunulur.

IV. Yeşil çaylar fabrikalarda serilerek dinlendirilir.

2. Yukarıda çayın üretiminden satışa sunulmasına kadar geçen aşamalar yer almaktadır. Bu aşamalar aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru sıralama ile verilmiştir?

- A) I-II-IV-III B) II-I-III-IV C) II-I-IV-III D) II-IV-I-III

3. Dinlediğiniz metne göre çay hangi aylarda toplanmaktadır?

- A) Mart-Nisan B) Nisan-Mayıs C) Mayıs-Haziran D) Haziran-Temmuz

4. Zihni Bey, çay tohumunu nereden getirmiştir?

- A) Batum B) Hindistan C) Çin D) Tayvan

5. Zihni Bey, çayı ülkemize hangi yıllarda getirmiştir?

- A) 1930'lu yıllarda B) 1940'lı yıllarda C) 1950'li yıllarda D) 1960'lı yıllarda

6. Dinlediğiniz metne göre aşağıdaki kişilik özelliklerinden hangisi Zihni Bey için söylenemez?

- A) Çalışkan B) Azimli C) Sabırlı D) Sakin

7. Aşağıdakilerden hangisi Zihni Bey'in çayı ülkemizde yetiştirmek istemesinin nedenlerinden biri değildir?

- A) Çayın halkımız tarafından sevilen bir içecek olması.
B) Yöre halkının çay üreterek gelir sağlayacağını düşünmesi.
C) Üretim yapılarak çay için harcanacak paranın yurdumuzda kalmasının sağlanması.
D) Çay üretiminin diğer ürünlere göre daha kolay olması.

8. Aşağıdakilerden hangisi çay bitkisinin özelliklerinden biri değildir?

- A) Yeşil renkli B) Uzun boylu C) Sık dallı D) Parlak yapraklı

9. Aşağıdakilerden hangisi dinlediğiniz metin için farklı bir başlık olabilir?

- A) Çayın Ülkemize Gelişi
B) Çayın Üretimi
C) Çayın Ülke Ekonomisine Katkıları
D) Çay Bitkisinin Özellikleri

10. “Zamanla Doğu Karadeniz Bölgesi’nde çay ekimi alıp yürüdü.” cümlesindeki “alıp yürüdü” söz dizisinin cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisinde vardır?

- A) Madenciler, çuvallara doldurdukları kömürleri sırtlarına alarak vagonlara yüklediler.
- B) Arabası bozulunca eve kadar yürümek zorunda kaldı.
- C) Karda yürüyebilmek için çok fazla çaba sarf etmek gerektiğini anladı.
- D) Aşı yapılmadığı için hastalık kısa zamanda yayıldı.

11. Zihni Bey’in hangi özelliği çayın ülkemizde yetiştirilmesini sağlamıştır?

- A) Yardımseverlik
- B) Girişimcilik
- C) Alçakgönüllülük
- D) Cömertlik

ÖN TEST VE SON TESTTE KULLANILAN ÖYKÜLEYİCİ METİN

RÜZGÂR'IN ÖYKÜSÜ

Çiftçi dayı rüzgâra, “Bak aylarca çalıştım, toprağı işledim, kabarttım. Tohumları yataklarına yatırdım. Uyuyup büyüyecekler ama karınları aç şimdi. Su! Suu!.. diye ağlaşıyorlar. Ne olursun, bana biraz yağmur bulutu getir.” dedi.

Rüzgâr, “Peki, getireyim.” diyerek yola çıktı.

Gök masmaviydi. Yakınlarda küçücük bir bulut bile görünmüyordu. “Bari bir iki bulut olsaydı!..” diye düşündü içinden. Sonra kendi kendine güldü. Bir iki tanecik bulut ne işe yarardı ki! Ona, içi yağmur olabilecek su buharıyla dolu bulutlar gerekti. “Nerede bulabilirim acaba böyle bulutlar?” diye düşündü. “Güneş’e sormalıyım. O bilir böyle bulutların nerede olduğunu. Çünkü suları Güneş buharlaştırır. Bitkileri Güneş canlandırır. Toprağı o ısıtır. Güneş istemese ben de esemem.”

Hemen yükselip Güneş’e çıkmak istedi ama hava katmanları yolunu keserek sordular:

“Nereye gidiyorsunuz?”

“Güneş Başkan’a çıkacağım.”

“Geleceğinizden haberi var mı?”

“Hayır, ama hemen görmeliyim onu.”

“Biliyorsunuz, Güneş Başkan’ın çok işi var. Yalnız bizim Dünya’mızı değil çevredeki yedi gezegeni de o yönetiyor.”

“Siz lütfen başkana haber verin. Çiftçi Dayı’nın tohumları susuzmuş deyin.”

Rüzgâr, Güneş Başkan’ın odasına girdi. Başkan büyük bir hızla çalışıyordu. Çok çalışkan birini anlatırken “Ateş gibi çocuktur!” derler ya işte öyle çalışıyordu. Her yanından alevler fışkırıyordu. Sıcaktan üzerindeki madenler erimiş, birbirine karışmıştı. Rüzgâr’ın konuşmasını beklemeden, “Evet, biliyorum! Çiftçi Dayı’ya yağmur gerekli.” dedi. Sonra ekledi; “Ancak onun tarlası denize çok uzak. Yakınlardaki göller ve dereler ona yeterli buharı üretemiyor. Çünkü suları az. Sen hemen denize koş! Onun suyu çoktur. Biliyorsun Dünya’nın dörtte üçü denizlerle kaplıdır. Ona söylediklerimi anlat. Birlikte hazırladığımız buharları sana versin. Bu buharlardan meydana gelen bulutları al, önüne kat. Çiftçi Dayı’nın tarlasına götür. Oraya gelince soğuk hava katları buharları soğutup yağmur yapsınlar. Kışın bitkileri örtüp ısıtmak için Çiftçi Dayı’ya biraz kar gerekli ama

şimdi yağmur istiyor. Aman şaşırmayın. Haydi koş! Rüzgâr gibi git.”

Rüzgâr, Güneş’i yeniden selamlayarak hızla yola çıktı. Çabuk olmalıydı. Tohumlar, “Su, su, su isteriz!” diye ağlaşıyordu. Oysa deniz uzaktaydı. Rüzgâr, Güneş’in yanında olduğu için insanlar, “Aman, hiç rüzgâr yok.” diyorlardı. Küçük bir çocuk, uçurtması havalanmadığı için kızıyor, ah bir rüzgâr çıksa!” diyordu. Rüzgâr birdenbire hızla esince uçurtmasını aldı götürdü. Çocuk uçurtmanın arkasından bakakaldı. Yalnız o kadar mı ya! Bir çocuğun balonunu, iyi mandallanmamış çamaşırları, şapkaları, ağaçların yapraklarını taktı eteğine götürdü. Böyle uzun bir süre estikten sonra denizi gördü. Deniz, yine kara ile tartışıyordu.

Anlaşamadıkları konu şuydu:

Deniz, “Ben karalardan daha büyüğüm!” diyor, kara “Hayır, ben denizlerden daha büyüğüm!” diye cevap veriyordu ona.

Deniz, “Biraz coğrafya okusana. Bak orada, denizler karalardan üç kez daha büyüktür yazılı.” dedi.

Kara, “Evet, öyle yazılı. Ama bu yalnızca insanların yaşamasına elverişli olan karaların büyüklüğü. Oysa denizlerin altı da karadır. Karalar bir kâse gibi denizleri içine almıştır. Örneğin denize ağır bir şey atsak, batar batar sonunda dibe çarpar. İşte üstüne oturduğün yer de benim bir parçam. Orası da kara.”

Evet, ikisinin de söylediği doğrudu. Zaten bunun için anlaşıyorlardı. Rüzgâr ise her zaman denizden yana olurdu. Hızla eserek dalgaları irileştirir, karaya “Güm! Güm!” çarpmaya başlardı. Kara, denizden daha ağırbaşlı, daha durgundu. Bazen canına “Tak!” eder, dalgaların oyduğu kara parçalarını denize bırakırdı. Yine aynı şeyler oldu. Ama Rüzgâr bu sefer tartışmayı uzatmadı. Deniz’e Güneş’in emrini bildirdi. Deniz’in elinde birikmiş birçok bulut vardı. Rüzgâr, hemen onları önüne katıp yola çıktı. Bulut çobanlığı onun eski işiydi. Ama bugün işi aceleydi. Üstelik Rüzgâr bulutları saymayı unutmuş, gereğinden fazla almıştı. Aceleden yolunu şaşırdı. Bulutlar, sağa sola dağıldı. Onların arkasından koşarken bulutları birbirine çarptırdı. Bulutlar çarpışınca şimşekler çaktı, yıldırımlar düştü. Rüzgâr yanlış yerde yükselip soğuk hava katına girdi. Soğuk hava katı hemen orada yağmur yağdırılacağını sandı. Aceleyle, bardaktan boşanırcasına yağmur yağdırdı. Bu yüzden dereler, ırmaklar taşı, çevreyi seller bastı. Rüzgâr, geri kalan bulutları güçlkle toparlayıp yeniden yola çıktı. Olanlara çok üzülmüştü.

Sonunda Çiftçi Dayı’nın tarlası göründü. Rüzgâr yavaşladı. Soğuk hava da işini dikkatle yapınca, tarlaya tatlı tatlı yağmur yağmaya başladı. Çevreyi mis gibi güzel, taze toprak kokusu sardı. Tohumlar bu yağmuru doya doya içti. Birbirlerine güzel düşler dileyip uykuya daldılar. Düşlerinde hepsi de birer bitki olduklarını görüyorlardı. Çiftçi Dayı, Rüzgâr’a teşekkür etti. Rüzgâr, “Hoşça

kal Çiftçi Dayı. Tohumlar uyuyadursunlar. Bir iki ay sonra onlar için kardan yapılmış bembeyaz bir yorgan getireceğim.” dedi. Sonra tatlı tatlı eserek uçtu gitti.

Mustafa EREMEKTAR

İlköğretim Türkçe Ders Kitabı

(Kısaltılmış ve düzenlenmiştir.)

ÖYKÜLEYİCİ METİN BAŞARI TESTİ (ÖMBT)

Okulunuzun Adı:.....

Adınız:.....

Soyadınız:.....

Sınıfınız:/.....

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

SORULAR

1. Dinlediğiniz metindeki olay hangi mevsimde geçmektedir?

- A) İlkbahar B) Yaz C) Sonbahar D) Kış

2. Güneş, rüzgârdan niçin denize gitmesini istemiştir?

- A) Çiftçi dayının tarlası denize yakın olduğu için.
B) Çiftçi dayının tarlasının yakınındaki göller ve dereler yeterli buhar üretemedikleri için.
C) Deniz, göl ve derelerden daha yardımsever olduğu için.
D) Denizin bulunduğu bölgede hava daha sıcak olduğu için.

3. Güneş ile ilgili verilen aşağıdaki bilgilerden hangisi metinde yer almamaktadır?

- A) Toprağı ısıtır.
- B) Bitkileri canlandırır.
- C) Dünyamızı aydınlatır.
- D) Suları buharlaştırır.

4. Rüzgârın hızla esmesi sonucunda aşağıdakilerden hangisi yerinden uçmamıştır?

- A) Gazete kâğıtları
- B) İyi mandallanmamış çamaşırlar
- C) Şapkalar
- D) Bir çocuğun balonu

5. Rüzgâr, deniz ile karanın tartışmasında ne yapıyordu?

- A) İkisini anlaştırmaya çalışıyordu.
- B) Karanın tarafını tutuyordu.
- C) Tartışmalarına karışmıyordu.
- D) Denizin tarafını tutuyordu.

6. “Kara, denizden daha ağırbaşlı, daha durgundu.” cümlesinde altı çizili sözcüğün cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisinde vardır.

- A) Ahmet, her zaman diğerlerine göre davranışları ölçülü ve daha olgundur.
- B) Kaplumbağalar çok yavaş hareket ederler.
- C) Çiftçi dayı, ağır olduğu için taşı yerinden oynatamadı.
- D) Meral’in söyledikleri ona ağır gelmişti.

7. Tohumlar, çiftçi dayının tarlasına yağmur yağdıktan sonra ne yaptılar?

- A) Aralarında sohbet etmeye başladılar.
- B) Rüzgâra teşekkür ettiler.
- C) Uykuya daldılar.
- D) Kışın yağacak karın hayalini kurmaya başladılar.

8. Rüzgâr, denizden aldığı bulutları çiftçi dayının tarlasına götürürken niçin yolunu şaşırdı?

- A) Kısa yoldan gitmek istediği için.
- B) Gereğinden fazla bulut götürdüğü için.
- C) Gideceği yolu unuttuğu için.
- D) Acele ettiği için.

9. Aşağıdakilerden hangisi dinlediğiniz metnin anahtar kelimelerinden biri olamaz?

- A) Bitki B) Uyku C) Su D) Büyüme

10. Aşağıdakilerden hangisi metne göre yanlıştır?

- A) Rüzgâr, bulutların nerede olduğunu karadan öğrendi.
- B) Rüzgâr, Güneş istediği zaman esebilirdi.
- C) Rüzgâr, denizden gereğinden fazla bulut almıştı.
- D) Rüzgârın eski işi bulut çobanlığıydı.

11. Kışın bitkilerin ısınması için gereklidir. Cümlesinde noktalı yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A) Kar B) Yağmur C) Rüzgâr D) Güneş

Sevgili öğrenciler,

Bu ölçek sizin dinleme becerinize ilişkin öz yeterlik inanışlarınızı belirlemek için geliştirilmiştir. Ölçekte 56 madde bulunmaktadır. Ölçekteki sorulara vereceğiniz samimi cevaplar çalışmanın doğru ilerlemesini sağlayacaktır. Maddeleri yanıtlarken size en yakın seçeneği göz önünde bulundurunuz. Bu ölçekteki sorulara vereceğiniz cevaplar sadece araştırmacıda kalacak ve amacı dışında kullanılmayacaktır. Araştırmanın daha sağlıklı yürütülebilmesi için lütfen maddeleri boş bırakmayınız.

Mert UĞUR
Türkçe Öğretmeni

DİNLEME ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ

MADDELER	Hiç iyi değilim	İyi değilim	Orta düzeyde iyiyim	İyiyim	Çok iyiyim
1. Dinleme amacımı belirlemede,	1	2	3	4	5
2. Amaca uygun dinleme yöntemini ve biçimini belirlemede,	1	2	3	4	5
3. Dinlememe engel olabilecek durumları ortadan kaldırmada,	1	2	3	4	5
4. Dinleme için uygun şekilde oturmada,	1	2	3	4	5
5. Dikkatimi dinlediğim okur, konuşmacı ya da cihaz üzerinde toplamada,	1	2	3	4	5
6. Konu başlığı, resimler vb. hareketle dinlenenin içeriğini tahmin etmede,	1	2	3	4	5
7. Dinlediğim konuyla ilgili ön bilgilerimi harekete geçirmede,	1	2	3	4	5
8. Dinleme yöntem ve tekniklerini kullanmada,	1	2	3	4	5
9. Görgü kurallarına uygun bir şekilde dinlemede,	1	2	3	4	5
10. Dikkatimin dağılmasının önüne geçmede,	1	2	3	4	5
11. Dinleme anında başka düşüncelerin dikkatimi dağıtmasını önlemede,	1	2	3	4	5
12. Dinlediklerimi zihnimde canlandırmada,	1	2	3	4	5
13. Dinlerken vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat etmede,	1	2	3	4	5
14. Sözel olmayan ipuçlarını (jest, mimik, ifade, duruş vb.) dinleme sırasında anlamlandırmada,	1	2	3	4	5
15. Verilen görsellerden yararlanarak dinlediklerimi anlamlandırmada,	1	2	3	4	5
16. Dinleme anında önemli yerleri belirlemede,	1	2	3	4	5
17. Dinleme anında anlayamadığım yerleri belirlemede,	1	2	3	4	5
18. Dinlediklerimle ilgili sorular oluşturmada,	1	2	3	4	5
19. Bilmediğim bir sözcüğün anlamını, dinleme anında metindeki kullanımından hareketle tahmin etmede,	1	2	3	4	5
20. İpuçlarından hareketle metnin öncesi ve sonrasına yönelik tahminlerde bulunmada,	1	2	3	4	5
21. Metin türlerinde (şiir, hikâye, tiyatro, deneme vb.) kullanılan dilin farklılığını ayırt etmede,	1	2	3	4	5
22. Dinlediklerimde geçen sebep - sonuç ilişkilerini fark etmede,	1	2	3	4	5
23. Dinlediklerimde geçen amaç - sonuç ilişkilerini fark etmede,	1	2	3	4	5
24. Dinlediklerimde geçen öznel ve nesnel yargıları ayırt etmede,	1	2	3	4	5
25. Dinlediğim metinde ya da konuşmada geçen gerçek ve mecaz anlamları fark etmede,	1	2	3	4	5
26. Dinlediklerimde geçen örtülü anlamları bulmada,	1	2	3	4	5
27. Dinlediklerimdeki duygusal ve abartılı ifadeleri belirlemede,	1	2	3	4	5
28. Dinlediğim konuşmanın ya da metnin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini ayırt etmede,	1	2	3	4	5
29. Kendimi dinlediklerimdeki kahramanların yerine koyarak onların duygu ve düşüncelerini anlamada,	1	2	3	4	5

MADDELER	Hiç iyi değilim	İyi değilim	Orta düzeyde iyiyim	İyiyim	Çok iyiyim
30. Dinlediklerimi kendi cümlelerimle özetlemede,	1	2	3	4	5
31. Dinlediklerimin konusunu belirlemede,	1	2	3	4	5
32. Dinlediklerimin ana duygusunu/ana fikrini (ana düşüncesini) belirlemede,	1	2	3	4	5
33. Dinlediklerimin yardımcı duygularını/yardımcı fikirlerini belirlemede,	1	2	3	4	5
34. Başlık ve içerik arasındaki ilişkiyi ortaya koymada,	1	2	3	4	5
35. Dinlediğim konuya uygun farklı başlıklar bulmada,	1	2	3	4	5
36. Dinlediklerimle ilgili ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin ve kim sorularına cevap vermede,	1	2	3	4	5
37. Dinlenenlerle ilgili anahtar sözcükleri belirlemede,	1	2	3	4	5
38. Dinlediklerimde geçen varlıkları ve olayları çeşitli özelliklerine göre sınıflandırmada,	1	2	3	4	5
39. Dinlediklerimi kendi hayatım ve günlük hayatla karşılaştırmada,	1	2	3	4	5
40. Konuşmacının kullandığı anlatım biçimini (açıklayıcı, tartışmacı, betimleyici ve öyküleyici) belirlemede,	1	2	3	4	5
41. Konuşmacının kullandığı düşünceyi geliştirme yollarını (tanımlama, tanık gösterme, sayısal verilerden yararlanma, örnekleme vb.) belirlemede,	1	2	3	4	5
42. Konuşmacının amacını belirlemede,	1	2	3	4	5
43. Dinlediklerimde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretmede,	1	2	3	4	5
44. Dinlediklerime ilişkin sorulara cevap vermede,	1	2	3	4	5
45. Dinlediklerimin bende uyandırdığı duyguları ifade etmede,	1	2	3	4	5
46. Dinlediklerimi grafik, tablo, kavram şemaları vb. ile ifade etmede,	1	2	3	4	5
47. Konuşmacı ya da metni dil ve anlatım yönünden değerlendirmede,	1	2	3	4	5
48. Konuşmacı ya da metni içerik yönünden değerlendirmede,	1	2	3	4	5
49. Dinlediğim kişiyi sesini ve beden dilini etkili kullanma yönünden değerlendirmede,	1	2	3	4	5
50. Dinlediğim kişi, konu ya da metin yazarı hakkında bilgi edinmede,	1	2	3	4	5
51. Dinleme becerimle ilgili geliştirmem gereken yönlerimi belirlemede,	1	2	3	4	5
52. Dinlerken aynı kavram alanına giren kelimelerdeki anlam farklılıklarını ayırt etmede,	1	2	3	4	5
53. Dinlerken öğrendiğim kelime, deyim atasözlerini uygun olarak cümle içinde kullanmada,	1	2	3	4	5
54. Dinlerken öğrendiğim kelimelerden sözlük oluşturmada,	1	2	3	4	5
55. Dinlediğim şiir, türkü, şarkı türlerinde metinler ezberlemede,	1	2	3	4	5
56. Çok yönlü iletişim araçlarındaki yayınlardan ilgi, istek ve ihtiyaçlarıma uygun olanları takip etmede,	1	2	3	4	5

1.-2. HAFTA KULLANILAN DİNLEME METNİ VE ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

ESSİZ HAZİNE

Uzun kış gecelerinden birini yaşıyorduk. Annem babam ve kardeşimle birlikte Zehralara gidecektik. Zehralar yakın aile dostlarımızdandı. Hemen her yıl birkaç defa, biz onlara giderdik, onlar da bize gelirlerdi. Hele kış geceleri bir başka olurdu bu ziyaretler. Sobanın başına toplanır, kestane pişirir, mısır patlatır, masallar anlatır, çeşitli oyunlar oynardık.

Zehra'nın dedesi ile nenesi pek çok masal bilmece ve tekerleme biliyorlardı. Her gittiğimizde bize ilginç şeyler anlatır, bilmeceler sorar, tekerlemeler söylerlerdi. Biz de onlardan öğrendiklerimizi arkadaşlarımıza anlatırdık.

Yemekten sonra hazırlanmaya başladık. Babam satranç takımını , annem örgüsünü ve şişlerini yanına aldı. Hava soğuk ve karlı olduğundan sıkıca giyinip yola çıktık. Karda yürümenin zevkini tada tada Zehraların birkaç sokak ötedeki evlerine geldik. Kapıyı Zehra açtı. Annesi ve babası ile birlikte bizi kapıda karşılayıp “buyur” ettiler.

İçeri girdik, paltolarımızı, eldivenlerimizi ve başlıklarımızı çıkarıp tokalaştık. Küçükler büyüklerin ellerini öptü. Ardından hep birlikte oturma odasına geçtik.

Soba gürül gürül yanıyor, üzerindeki çaydanlıktan buharlar çıkıyordu. Osman dede ve Hatice nine gözlüklerini takmış, biri gazetesini okuyor, diğeri örgüsünü örüyordu. Bizi görünce ikisi birden doğrulup:

— Aman ne iyi ettiniz de geldiniz çocuklar, diyerek hepimizi ayrı ayrı kucaklayıp öptüler. Biz de onların ellerini öptük, oturduk.

Biraz hoşbeşten sonra babamla Ahmet amca satranç oynamaya başladılar. Biz onları seyrederken Fatma teyze çaylarımızı getirdi. Daha sonra kestane pişirdik, mısır patlattık, babamların oyunu bitince de Osman dedenin yanına giderek bize masal anlatmasını istedik.

Osman dede bizi kırmadı, anlatmaya başladı:

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde,
Bir Keloğlan yaşarmış masalların içinde.
Bir de ineği varmış bu kel başlı çocuğun,
Besili mi besili eşi yok mu hiç onun.

Keloğlan kıyamazmış ineğini kesmeye,
Ama onun kötü komşuları göz koymuşlar ineğe.
Gidip hemen birlikte bulmuşlar Keloğlan'ı,
Demişler: “İnat etme Keloğlan keselim şu hayvanı.

Yıllardır ne yavru ne de bir tas süt veriyor,
Üstelik bütün gün çuvallarca yem yiyor.
Kavuralım etini beraberce yiyelim,
Davul yap derisinden sen çal biz dinleyelim.”

Dayanamamış sonunda “peki” demiş Keloğlan,
Yatırılıp kesilmiş o güzelim hayvan.
Kebap yapıp eti ziyafetler çekilmiş,
Davul olmuş derisi bir güzelce gerilmiş.

Keloğlan başlayınca davulunu çalmaya,

Bir dev çıkmış davuldan başlamış bağırmaya.
 Demiş: “Bunlar dost değil düşmanındır Keloğlan,
 Bak gör şimdi onları, ölecekler sopadan.”

Almış hemen tokmağı Keloğlan’ın elinden,
 Sopa yemiş düşmanlar davuldan çıkan devden.
 Ardından bir de altın vermiş Keloğlan’ın eline,
 Demiş: “Yeni bir inek al Keloğlan sen kendine.”

Keloğlan çok sevinmiş teşekkür etmiş deve,
 Gidip bir inek almış yine hemen kendine.
 Mutlu olmuş birlikte ineğiyle Keloğlan,
 Şimdi sıra ninenizde bilmeceye geçelim masaldan.

Osman dedenin anlattığı bu masal çok hoşumuza gitmişti. Ona teşekkür edip bu defa hep birlikte Hatice nineyi dinlemeye başladık. Hatice nine örgüsünü bıraktı, gözlüklerinin burnunun ucuna indirip sormaya başladı:

—Çıtır çıtır yenir, ona eğlencelik denir
 Bilin bakalım çocuklar bunun adı nedir?

Hep birden:
 —Çekirdek, diye bağırдық.

Hatice nine:
 —Aferin çocuklar dedi ve tekrar sordu:
 — Karşıdan baktım hiç yok,
 Yanına vardım pek çok?

Bu bilmece bizi epey uğraştırdı. Sonunda onun da cevabını bildik.
 —Karıncı, dedik.

Hatice nine soruyor, biz bulmaya çalışıyorduk. Arada biz de soruyorduk ama ninemiz her sorduğumuzu biliyor, karşılığında yeni bir bilmece soruyordu. Hele son sorduğu bilmece çok ilginçti. Bu nedenle ninemizden sık sık bilmeceyi tekrarlamasını istiyorduk. Hatice nine de her defasında:

— Aktır tarlası,
 Karadır tohumu,
 Elle ekilir,
 Dille biçilir? diyerek bilmeceyi tekrarlıyor, cevabının birbirine yakın dört kelimedenden oluştuğunu söyleyerek bize ipucu vermeye çalışıyordu.

Sonunda Osman dede dayanamadı:
 —Aktır tarlası “kağıt” gerisini siz bulun bakalım, dedi.

Ayşe:
 — Karadır tarlası da “mürekkep” olmalı, diye ekledi.

Gerisini hep birlikte:
 —Elle ekilir “yazı”, dille biçilir de “okumak” diye getirdik ve Hatice nineden bir aferin daha aldık.
 Bu bilmeceyi sonra Osman dede:

—Şimdi de sıra tekerlemelere geldi çocuklar. Ama bunlar bildiğimiz tekerlemelerden biraz farklı. Söylenmesi hele peş peşe söylenmesi güç olan tekerlemeler, dedi.

Hatice nine:

— Biz bunlara “yanıltmacalar” ya da “şaşırtmacalı tekerlemeler” diyoruz. Bu tekerlemeleri dil sürçmesi yapmadan yani dilimiz dolanmadan söyleyebilmek çok güç, diye ekledi.

Ardından Osman dede:

— Üç tunç tas has kayısı hoşafı, diyerek ilk tekerlemeyi söyledi ve bizden bunu tekrarlamamızı istedi. Biz hepimiz Osman dedenin söylediği tekerlemeyi tekrarlamaya çalışıyor, bir türlü başaramıyorduk. Bu arada kelimeler ve heceler birbirine karışıyor, ortaya çıkan komik durum hepimizi güldürüyordu. Osman dede ile Hatice nine ard ardına pek çok tekerleme söylüyorlar ama biz dilimiz dolanmadan pek azını tekrar edebiliyorduk. Bunlar öylesine ilginçti ki hemen birer kağıt kalem alıp yazmaya başladık.

Şu köşe yaz köşesi, şu köşe kış köşesi.

Bu duvarı badanalamalı mı badanalamamalı mı?

Çatalca’da topal çoban çatal sapan yapar, çatal yapan satar.

Daha neler neler, derken saat epey ilerlemiş olmalıydı ki babam:

—Eeee! Epey geciktik çocuklar, artık kalsak fena olmaz, dedi ve hazırlanmamızı istedi.

Hakikaten gecenin yarısı olmuş, zamanın nasıl geçtiğini anlamamıştık. Osman dede ve Hatice nineye teşekkür edip hazırlanmaya başladık.

Babam satranç takımını kutusuna yerleştirdi. Annem örgüsünü ve şişlerini çantasına koydu. Vedalaşıp kalktık.

Osman dede ve Hatice nine bizi:

—Bir dahaki sefere size çok daha değişik masal, bilmece ve tekerlemelerimiz var çocuklar, diyerek uğurladılar.

Eve dönerken babama Osman dede ve Hatice ninenin bu kadar çok şeyi nereden ve nasıl öğrendiklerini sorduk. Babam edebiyatımızın ve folklorumuzun zenginliğinden söz ederek bunun bitmek tükenmek bilmeyen bir hazine olduğunu anlattı. Dedelerimizin ve ninelerimizin bu hazineyi yaşatan, gelecek nesillere ulaştıran köprüler olduğunu söyledi. Onlardan öğrendiklerimizi unutmamamızı, arkadaşlarımıza ve bizden küçüklere anlatarak bu yüce kültürü canlı tutmamızı istedi.

Babamın anlattıkları bizi hem duygulandırmış hem de gururlandırmıştı. Kardeşim ve ben, bize bu eşsiz hazineyi bağışlayan bütün dedelerimize ve ninelerimize bir defa daha teşekkür edip öğrendiklerimizi arkadaşlarımıza ve bizden küçüklere anlatabilmenin sabırsızlığı ile ertesi günü ipe çekmeye başladık.

Atilâ ÇAKIROĞLU
(Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı)

Dinleme Öncesi Stratejilere Yönelik Etkinlik Örnekleri

1- Ön Bilgileri Harekete Geçirme:

- a) Bilmeceler, tekerleme, masal gibi sözlü kültür ürünlerimizden bildikleriniz var mı?

Varsa hangilerini bildiğinizi söyleyebilir misiniz? *kül kedis, Masaları*

- Kolu var gövgesi yok dörtgen ama toz değil (Karp.)
- Pomuk prenses ve yedi küçük.

- b) Sizce eskiden teknolojinin bu kadar gelişmemiş olduğu zamanlarda insanlar nasıl vakit geçiriyorlardı? Bu konuda fikriniz var mı?

- Birbirlerine hikaye anlatıyorlardı.
- Tarımla uğraşıyorlardı.
- Geleneksel oyunlar oynuyorlardı.

2- Tahminde Bulunma:

Dinleyecek olduğumuz "Eşsiz Hazine" adlı metnin başlığından ve görsellerinden yola çıkarak metinde ne anlatılıyor olabileceğini ve nasıl olaylar olacağını tahmin edebilir misiniz?

Bence: Bir olay geliyor ve bir tane eşsiz bir hazine bulunuyor. Bu hazineyi eşsiz ve benzeri yoktur. Çünkü ondan önemli bir şey yoktur. Değersiz bir hazine olabilir ama insan için çok değerlidir.

3- Sorular Oluşturma:

Bilmeceler, tekerleme, sayısmaca, masal vb. üzerine yaptığımız tartışmalardan yola çıkarak aklınıza takılan ve metni dinlerken bulmayı amaçladığımız soruları yazabilir misiniz?

1- Sonucu iyimi bitirdi? (Sonucu çok güzel bitti)

2- İçinde değeri vardı. Olaylar varmı? (İçinde yoktu)

3- Eşsiz hazine neden denmiş? (Bilmeceler, masal, tekerleme eşsiz bir hazine olduğu için denmiş)

4- Dinleme Amacını Belirleme:

Birazdan dinleyeceğiniz “Eşsiz Hazine” adlı metni hangi amaçla dinleyeceksiniz? Bu metinden neler öğrenmek istiyorsunuz? Dinleme türlerinden hangisini kullanacaksınız?

Ben bu metni merak ettim için dinliyorum.....
 Aklındaki soruları cevaplamak için dinliyorum.....
 Eşsiz hazine yaratıcı..... dinliyorum.....

5- Dinleme Yöntemini Belirleme:

Yukarıda belirlediğiniz amaçlara ulaşmak için dinlerken hangi stratejileri kullanacaksınız?

Tahmin etme stratejilerini kullanacağım.....
 Anahtar kelimeleri belirleme.....

Dinleme Sırası Stratejilere Yönelik Etkinlik Örnekleri

1- Not Alma:

Dinlerken önemli gördüğünüz bölümleri aşağıya not alınız.

Aktör, tutan, karadiz, tahmin, ele evlilik, dil- bilmek (yazı)
 3. Tunc, tes, has, karga, kısıfı

2- Tahminlerin Doğruluğunu Kontrol Etme ve Yeni Tahminlerde Bulunma:

Dinlemeye başlamadan
önceki tahminim şuydu:

ES512 bir
hazine bulunur
ve bu değerlidir
ama insanlar için
değerlidir.

Ne oldu?

Onlar Toy2
gile gittiler
Orda bilmece
masal, tekerleme
anlatıldı
bölge

Bundan
sonra ne olabilir?

ES512 ha21-
nenin bilmece
masal, tekerleme
olabilir.

3- Gerçek Hayatla İlişkilendirme:

Siz de komşu ziyaretlerinde veya evinizde birbirinize masal, bilmece, tekerleme

vb. anlatıyor musunuz? küçük babam bana birer masal anlatırdı.

4- Vurgu ve Tonlamaya Dikkat Etme:

Dinlediğiniz metinde öğretmeniniz hangi kelimeleri diğerlerine göre daha baskılı,
kuvvetli söyledi? Yazınız.

Sıcak karlı... sözcüğü
genleri

köprü... sözcüğü

5- Anahtar Kelimeleri Belirleme:

Sizce dinlediğiniz metnin mesajı için ipucu veren ana kavram veya kelimeler neler olabilir?

- 1) ...Bilmece.....
- 2) ...Masal.....
- 3) ...Tekerleme.....

6- Tekrar Dinleme:

Dinlediğiniz metinde anlamadığınız ve tekrar dinlemek istediğiniz yerleri yazınız.

Tekrar dinlemek gerek kalmadı çünkü anlatıyor

7- Bilgiyi Düzenleme:

Televizyonun, bilgisayarın olmadığı bir zamanda komşunuza bir ziyaret yaptığınızı ve orada insanların birbirlerine masal, tekerleme, bilmece söylediklerini zihninizde canlandırarak aşağıdaki alana çiziniz.

Dinleme Sonrası Stratejilere Yönelik Etkinlik Örnekleri

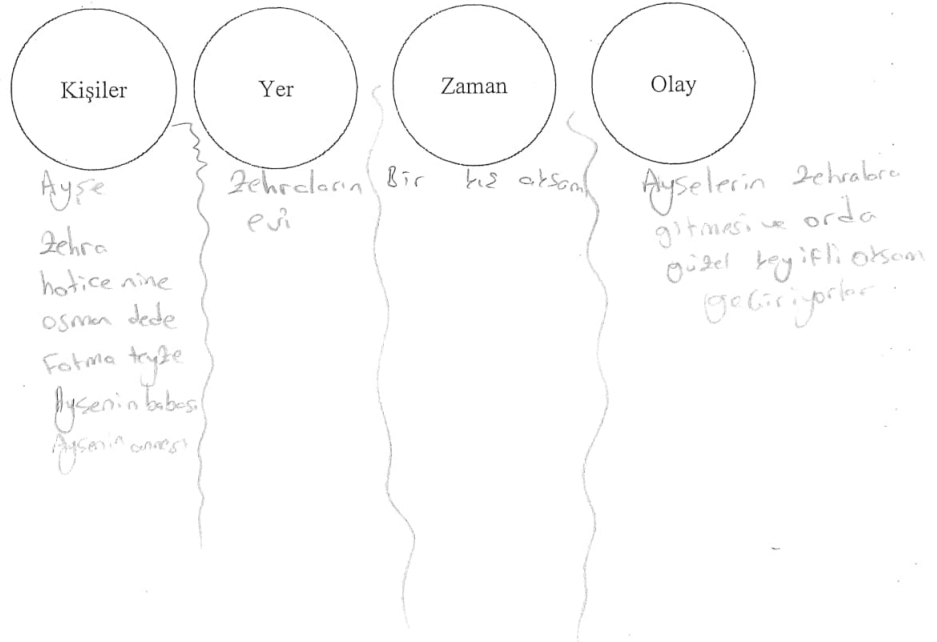
1- Özetleme:

Dinlediğiniz "Eşsiz Hazine" adlı metnin özetini aşağıdaki alana gereksiz ayrıntılara girmeden yazınız.

Ayseler Zehra, Güle, Gideretlerdi, gittiler orda Osman dede ve Hatice nine vardı. Hatice nine ve Osman dede... Onlara özel tükelerle bilmece... buluyorlardı. Osman dede, Kelgün, mısır, hatice nineye bilmece... soruyordu. Ayşe, Gül, Serile, Sema... buluyorlardı. Onlarda hatice nineye bilmece... soruyor. Ayşe hatice nine hepsini biliyordu. Zaman... geçmişti Ayşe, hatice ve annesi eve döndüler ve bilmece tükelerle mısır... bir eşsiz hazine... aldıklarını bildi.

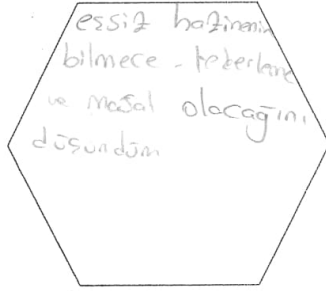
2- Metnin Yapı Unsurlarını İfade Etme:

Dinlediğiniz metindeki kişi, yer, zaman ve olay unsurlarını belirleyiniz.

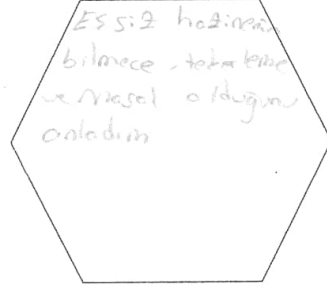

3- Tahminlerin Doğruluğunu Sorgulama:

Metni dinlerken şunların
olacağını tahmin ettim:

Şunlar oldu:

4- Çıkarımda Bulunma:

Dinlediğiniz metinde geçen “Babam edebiyatımızın ve folklorumuzun zenginliğinden söz ederek bunun bitmek tükenmek bilmeyen bir hazine olduğunu anlattı.” cümlesi sizde hangi düşünceleri uyandırdı? Yazınız.

Babam edebiyatımız zenginliği hem de diğer milletlere de öğretti.

5- Tartışma:

Sizce insanlar televizyon, telefon, bilgisayar gibi teknolojik araçların olmadığı zamanlarda mı daha mutluydu yoksa şimdi mi daha mutlu? Neden?

O zaman daha mutluydular. Çünkü o zaman beraber bir ayağa gelip iletişim kurarlardı ama şimdi o kadar mutlu değiller.

6- Öz Değerlendirme:

Dinleme sürecinde

Empati kurarak ve yaratıcı dinleme yaptığımı doğru olduğunu anladım.

doğru yaptım.

Dinleme becerimle ilgili

Uygulama dikkat etmede ve not tutarak
dinlemede eksiktim
..... konusunda eksiklerim olduğunu düşünüyorum.

Dinleme öncesinde

Tahminde buluma ön bilgileri hareket
geçirme, soru sorma dinleme amacı belirlemede
stratejilerini kullandım.

Dinleme sırasında

Gerek bağlantı ilişkilendirme gibi tahminlerde
buluma Anlaşa kelimeleri belirleme
stratejilerini kullandım.

Dinleme sonrasında

Özet çıkarma gibi nasırlarını belirleme
tahminlerin doğruluğu kontrol etme, öz değerlendirme
stratejilerini kullandım.

3.-4. HAFTA KULLANILAN DİNLEME METNİ VE ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

KARAGÖZ NEDİR?

Karagöz, elbette dünyaca tanınan ve sevilen Türk Gölge Tiyatrosu’nun ismidir. Ama daha önce Karagöz, Türk Halk Tiyatrosu’nun bir dalıdır. Diğer ismi Türk Gelenek Tiyatrosu olan ve kökü Orta Asya’ya giden öz tiyatromuzun diğer dalları da orta oyunu, meddahlık, kukla, köy ve tulûat tiyatrosudur. Dolayısı ile bu dalların hepsinin ortak özellikleri vardır ve Karagöz de bunun içindedir. Bu ortak özellikler; gösterilerin güldürücü ve eğlendirici amaçlı olması, seyircilerle bağ kurulması ve önceden bir ezberleme gereğinin bulunmamasıdır. Yani, Karagöz’ü örnek alırsak sanatçı oynatacağı oyunu özetle bilir fakat ezberlemez ve isterse seyircilerle de konuşarak konuyu serbest olarak perdede işler. Bu olaya “tulûat” ve günümüzde “doğaçlama” denilmektedir. Karagöz, Türk Halk (Gelenek) Tiyatrosu’nun özüdür ve son temsilcidir. Karagöz, aynı zamanda bu gösterilerin başoyuncusunun da ismidir. Arkadaşı ise bilindiği gibi Hacivat’tır. Elimizdeki kesin olmayan bilgilere göre bu gösterinin yedi yüz yıl kadar önce başladığı kabul edilse de bu iki arkadaşın gerçekten yaşayıp yaşamadıkları hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Karagöz gösterilerinde neşe, şiir, müzik, taklit, dans, folklor da vardır ve her gösterinin sonunda bir öğüt verilir. Karagöz, sadece ramazan eğlencesi değildir. Her zaman, her yerde perde kurulabilir. Karagöz, çocuk eğlencesi de değildir ve bütün insanların içindeki çocuklar içindir. Çizgi film, sinema ve televizyon yok iken Karagöz vardı ve bu güzel gösteriler Asya’da, Avrupa’da ve Afrika’da yüzlerce yıl her yaştan, herkesi eğlendirdi. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra da birçok ülkede iz bıraktı. (...)

Eskiden kahvehanelerin ismi “kırathane” idi ve buralar birer küçük kültür sanat merkezi gibi çalışırlardı. Saz şairleri gelir, kukla sahneleri kurulur, meddahlar hikâyeler anlatır, Karagöz oynardı. Hiçbiri olmazsa bir kişi kitap okur ve müşteriler onu dinlerdi. Karagöz sanatçıları çok usta kişilerdi ve çok sevilirdi. Gerekirse kukla da oynatabilir, meddahlık yapabilir veya ilgili bir tiyatro gösterisinde görev alabilirlerdi. Ancak hepsinin geçim sebebi ile asıl bir meslekleri vardı. Ki bu yüzden Camcı İrfan, Şekerci Cemil, Kâtip Salih... gibi isimlerle tanınırlardı. Osmanlı İmparatorluğu içinde Karagöz en çok İstanbul’da perde kurar ve yine en çok ramazan ayında gösteriler olurdu. Sarayda padişah için Karagöz oynatan ise çok usta sanatçı kabul edilir ve ünlü olurdu. Ramazanın elbette ayrı bir yeri vardı. Çadırlarda, çayirlarda, salonlarda, büyük evlerde ve kahvehanelerde ay boyunca kukla, ortaoyunu, meddah ve Karagöz gösterileri devam ederdi. Bir mahalle kahvehanesi ile anlaşılan Karagöz sanatçısı her gece ayrı bir oyun sunmak zorunda idi. Çünkü seyirciler mahallede oturanlardı. Karagöz sanatçısının yardımcıları olurdu. İşe yeni giren, malzemeleri taşımak görevi ile başlar ve zamanla yükselerek def çalmasını, ustaya yardım etmesini öğrenir ve sonunda törenle “usta Karagöz sanatçısı” olurdu. Yani çıraklık yolu ile bir yandan da bu gösterilerde genç sanatçılar yetiştirirdi. Ancak geçmişte tiyatro salonlarının, sonra sinemaların ve günümüzde de televizyonların etkisi ile Karagöz gösterileri azaldı ve günümüzde bir elin parmakları kadar yaşlı sanatçı kaldı. Yeteri kadar genç sanatçı da yetişemedi. Günümüzdeki Karagöz sanatçıları aynı zamanda kukla gösterileri de yapmaktadırlar ve isimleri şunlardır: Taceddin Diker, İhsan Dizdar, Orhan Kurt, Ünver Oral, Metin Özlen, Mustafa Mutlu. Karagöz, ne yazık ki sahip çıkılmadığı ve sanatçıları onu kendi imkânları ile yaşatmak zorunda kaldıkları için bu duruma düşmüştür. Yine de onlar yurt içinde ve yurt dışında gösteriler yaparak Karagöz’ü yaşatmak ve tanıtmak için başarı ile çalışmaktadırlar. Karagöz günümüzde çok seviliyor. Ayrıca unutulmamalı ki perdesinin önüne oturarak Karagöz seyretmek en güzeli ve en doğrusudur. Televizyonda onu seyretmek canlı olarak seyretmenin yerini tutamaz! Üstelik Karagöz gösterileri de günümüzde devamlı bir yenilenme içine gelmiştir ve bu devam etmektedir. Ancak yeniliklerde onun temelini bozulmaması gerekir.

Ünver ORAL
(Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı)

Dinleme Öncesi Stratejilere Yönelik Etkinlik Örnekleri

1- Ön Bilgileri Harekete Geçirme:

a) Geleneksel Türk tiyatrolarından hangilerini biliyorsunuz?

gölge oyunları, kukla oyunları

b) Karagöz Oyunu diyince aklınıza neler geliyor? Anlatır mısınız?

orta oyunu, Meddah
gölge oyunu, kültürel bir oyundur.

2- Tahminde Bulunma:

Dinleyecek olduğunuz "Karagöz Nedir?" adlı metnin başlığından ve görsellerinden yola çıkarak metinde ne anlatılıyor olabileceğini tahmin edebilir misiniz?

Karagözün ne demek olduğu Karagözün özellikleri

3- Sorular Oluşturma:

Karagöz Oyunu ile ilgili yaptığımız konuşmalardan yola çıkarak aklınıza takılan, merak ettiğiniz ve metni dinlerken bulmayı amaçladığınız soruları yazabilir misiniz?

1- Karagöz ve Hacivat ne zaman ortaya çıkmıştır?

2- Karagöz ve Hacivat gerçekmi nasıl bir hikayeleri var.

4- Dinleme Amacını Belirleme:

Birazdan dinleyeceğiniz "Karagöz Nedir?" adlı metni hangi amaçla dinleyeceksiniz? Bu metinden neler öğrenmek istiyorsunuz? Dinleme türlerinden hangisini kullanacaksınız?

Karagöz ve Hacivat hakkında bilgi edinme amacıyla dinleyeceğim.

Seçici ve aktif dinleme, not alma yöntemlerini kullanacağım.

5- Dinleme Yöntemini Belirleme:

Yukarıda belirlediğiniz amaçlara ulaşmak için dinlerken hangi stratejileri kullanmayı planlıyorsunuz?

Not alma, anahtar kelimeleri belirleme.

gerçek hayatta ilişkilendirme.

Dinleme Sırası Stratejilere Yönelik Etkinlik Örnekleri

1- Not Alma:

Dinlerken önemli gördüğünüz bölümleri aşağıya not alınız.

Kaki... orda... asyaya... dayanır...
 yavaşça... yaşamadıklarına göre bir bilgi yoktur...
 tiyatroyun sonunda... her zaman bir öğüt verilirdi...
 En çok... Ramazan ayında... gösteri olurlardı...

2- Vurgu ve Tonlamaya Dikkat Etme:

Dinlediğiniz metinde öğretmenin hangi kelimeleri diğerlerine göre daha baskılı, kuvvetli söyledi? Yazınız.

yediyse... yıl... önce... sözcüğü

Ramazan... ayında sözcüğü

3- Anahtar Kelimeleri Belirleme:

Sizce dinlediğiniz metnin mesajı için ipucu veren ana kavram veya kelimeler neler olabilir?

- 1) ...Gösteri...
- 2) ...Tiyatro...
- 3) ...Korucular...

4- Tekrar Dinleme:

Dinlediğiniz metinde anlamadığınız ve tekrar dinlemek istediğiniz yerleri yazınız.

Metni... tekrar... dinlemek... istiyordum...

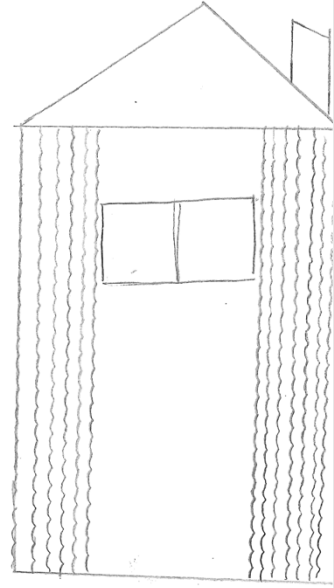
5- Gerçek Hayatla İlişkilendirme:

Daha önce Karagöz Oyunu izlediniz mi? İzlediyseniz nerede ve ne zaman izlediniz?

Televizyonda izledim

6- Bilgiyi Düzenleme:

Aşağıdaki alana Karagöz'le ilgili zihninizde canlananları çiziniz.

Dinleme Sonrası Stratejilere Yönelik Etkinlik Örnekleri

1- Özetleme:

Dinlediğiniz "Karagöz Nedir?" adlı metnin özetini aşağıdaki alana gereksiz ayrıntılara girmeden yazınız.

Karagöz tiyatrosu ilk Orta Asya'da çıkmıştır.
Karagöz tiyatrosu bir çok ülkede oynatılmaktadır.
Büyükleri ve küçükleri herkesi eğlendiren
bu tiyatrosu Karagöz ve Hacivatın yaşayıp
yaşamadığı bilinmiyor. En çok ramazan
aylarında oynatılır. Ve günümüzde bu oyunları
sergileyen birçok tiyatrocu vardır. Her tiyatronun
sonunda bir güfte söyler. Ama simdilerde
televizyon ve başka şeyler yerini aldığı için daha da
azalmaya başladı.

2- Tartışma:

Sizce Karagöz gösterileri günümüzde neden artık eskisi kadar çok yapılmıyor? Buna sebep olan etkenler nelerdir?

Teknolojinin gelişmesiyle, tiyatrocuların azalması
Artık bundan eğlence almamaları.

3- Tahminlerin Doğruluğunu Sorgulama:

Metni dinlemen önceki tahminim
şuydu:

Karagözün
nasıl bir kişi olduğunu
nel zaman çıktığını
gerçekte var olup
olmadığını.

Şunlar oldu:

Karagöz oyununun
nasıl ortaya
çıktığı,
Tiyatro oyuncularını
olduğunu.

4- Neden-Sonuç İlişkileri Kurma:

Günümüzde Karagöz gösterileri azaldı çünkü

Telexizyon... Tiyatro... ve... Sinema... Salonları... arttı...

Bir mahalle kahvehanesi ile anlaşılan Karagöz sanatçısı her gece ayrı bir oyun sunmak zorunda idi çünkü

İzleyiciler... Mahallede... oturanlardı...

5- Öz Değerlendirme:

Dinleme sürecinde

Not... almayı... Çözet... çıkarmayı...

anahtar kelimeleri belirlemeyi...

Sorular oluşturmayı... doğru yaptım.

Dinleme becerimle ilgili

Tahminde bulunma...

... konusunda eksiklerim olduğunu düşünüyorum.

Dinleme öncesinde

Tahminde bulunma... Sorular oluşturma...

Dinleme... amaçları belirleme...

stratejilerini kullandım.

Dinleme sırasında

Not alma... vurgu... ve... tanımlama... dikkat etme...

anahtar kelimeleri belirleme...

stratejilerini kullandım.

Dinleme sonrasında

Çözet çıkarma... Tahminlerimin doğruluğunu...

inceledik... Neden sonuç ilişkileri kurma...

stratejilerini kullandım.

5.-6. HAFTA KULLANILAN DİNLEME METNİ VE ETKİNLİK ÖRNEKLERİ ARTIK ANTARKTİKA'DA BUZ DAĞLARININ ARASINDAYIZ

Deniz yüzeyinde irili ufaklı buz kütleleri yüzüyor. Gemi denizde gelişigüzel sallanıp duran buz dağları arasında yavaş yavaş yol alıyor. Antarktika gezisinde gemiden hiç çıkılmayacak. Denizdeki buz dağlarına ve kıyıları kaplayan buzullara gemiden bakılacak. Kenya'da, yabanıl hayvanlarla dolu ormanlarda ciplerden inmeden fotoğraf safarisi yapmıştık. Burada da kutup safarisi yaşanacak. Antarktika çok özel bir kıta. Orayla ilgili bilgiler pek yaygın değil. Bu nedenle rehberimizden ve kaptanlarımızdan edindiğim bazı bilgileri görmezden gelmeye gönlüm razı olmuyor. Örneğin, kaptanımız kamaraya “Bulutları Okuma” başlığıyla kısa bir bilgi göndermiş. Geçmişte coğrafya derslerinde bunları öğrenmiştik ama yine de bilgi tazelemekte yarar var. Uluslararası Meteoroloji Komitesi tarafından bulutlar şöyle sınıflandırılmış. Sirus, beyaz, tüysü bulutlar, yükseklerde bulunuyor. Bu bulutlar rüzgarın artacağına işaretmiş. Kümülüs, büyük pamuk kümeleri şeklinde oluyor. Bunlar iyi havayı müjdeliyor. Ancak pamuk kümeleri karardığında fırtına geliyor demekmiş. Nimbus, kümülüslerle sirus stratus birleşiminden oluşan yağmur bulutlarıymış. Stratus, uzun alçak bulut kümeleri. Bunlar değişken havalarda belirirlermiş. Her an her şey olabilirmiş.

Deniz çok dalgalı. Yolcuların çoğu kamaralara çekildi. Bulantı beni de adamakıllı vurdu. Gözüm hep yataкта, bitkin haldeyim. Gemi düdük çala çala sis içinde yavaş yavaş ilerliyor. Sisten oluşan gizemli bir kılıf içinde gibiyiz. Güneş ortalarda görünmüyor. Gündüz hava alacakaranlık. Geminin çevresi denizde sinsi sinsi yüzmekte olan buzdağlarıyla çevrili. Öyle ki bazılarının su dışında kalan bölümü apartman hatta gökdelen büyüklüğünde. Üstelik burnumuzun dibinde salınıyorlar. Görünen bölümleri tümünün beşte biriymiş. Zaman zaman çok yakınlarından geçiyor, onlarla burun buruna geliyoruz. Dalgalar giderek büyüyor. Gemi beşik gibi sallanıyor.

Burada geceler çok kısa sürüyor. Antarktika'da yaz mevsimi yaşanıyor. O nedenle gündüzler o denli uzun ki... Saat 01.30. Ortalık hala aydınlık. Buralara geleli beri geceleri uyku tutmuyor. Böyle zamanlarda ana karnındaki bebek gibi dizlerimi bükerek kamaradaki pencerenin pervaz boşluğuna oturuyorum. Başta gökyüzü ve deniz olmak üzere çevremdeki tüm varlıklarla adeta bütünleşiyorum. Elimdeki zaman çizelgesine göre bir saat yirmi dakika sonra güneş doğacak. Şafağı beklemeye başlıyorum. Bir yandan da teybe o anki duygu ve düşüncelerimin yanında çevredeki görünimleri kaydediyorum. Yarım saat sonra ufukta görülmemiş bir güzellik belirdi. Koyu turuncu bir çizgi oluştu. Sonra bu şafak çizgisi sarıya dönüştü. Güneş, olanca görkemiyle denizdeki ufuk çizgisinde belirdi. Sis dağıldı, gökyüzü masmavi... Tek bir bulut parçası bile yok. Yazık ki burada o anda varlığımı saran yoğun duyguları aktaramıyorum. Belki bir romanda o çok özel coşkuları dile getirebilirim. Geminin çevresinde sürekli olarak buzullar akıp gidiyor. Buzulları ilk gördüğümüzde pek heyecanlanmıştık. O ayazda saatlerce fotoğraf çekmiştik. Şimdilerde o heyecan yatıştı. Yani, buz dağlarının arasında yolculuk yapmaya alıştık. Bugün uçsuz bucaksız denize açılalı dört gün oldu. Karaya ayak basmak için dört gün daha gerekiyor. Apırsak da köpürsek de dört gün daha burada buralardayız. Kaptanımız sık sık buzulların güzelliğini kaçırmamamızı öğütüyor. Dikkatli olursak balina sürüleriyle bile karşılaşabilirmişiz. Durmadan çevremizi saran buzul kaplı dağlara, tepelere ve buz dağlarına bakıp duruyoruz.

Buzullarla kaplanmış olan çevre öylesine özgün ve öylesine etkileyici ki... Üstelik çevremizdeki güzellikler bugüne değin hiç görmediğimiz türden. Ayrıca görüntüler her an değişiyor. O yüzden zaman zaman büyülenmiş gibi bu olağanüstü güzelliklere dalıp gidiyorum.

Gülten DAYIOĞLU
(Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı)

Dinleme Öncesi Stratejilere Yönelik Etkinlik Örnekleri

1- Ön Bilgileri Harekete Geçirme:

- Antarktika kıtası hakkında neler biliyorsunuz? Bildiklerinizi anlatır mısınız?
Büyük olması, pinguinlerin yaşamasını biliyorum. Antarktika'da çok soğuktur.
- Farklı kıtalara seyahat etme imkanınız olsaydı hangi kıtaya gitmek isterdiniz?
Niçin? Asya kıtası. Orda farklı şeyler görmek isterdim. Onların kültürlerini öğrenirdim.

2- Tahminde Bulunma:

Dinleyecek olduğunuz "Artık Antarktika'da Buz Dağlarının Arasındayız" adlı metnin başlığından ve görsellerinden yola çıkarak metinde ne anlatılıyor olabileceğini ve nasıl olaylar olacağını tahmin edebilir misiniz? Antarktika'ya gidenler var mı ve orda buz dağlarının arasında gezmişler ve orada araştırma yapmışlar da gitmişlerdir.

3- Sorular Oluşturma:

Antarktika kıtası hakkında yaptığımız tartışmalardan yola çıkarak aklınıza takılan ve metni dinlerken bulmayı amaçladığınız soruları yazabilir misiniz?

- 1- Antarktika'ya neden gitmişler? Orayı gezip görmek için.
- 2- Orda ne yapıyorlar? Orada ilginç şeyler görmüşler. ve orayı fotoğraflıyorlar.

4- Dinleme Amacını Belirleme:

Birazdan dinleyeceğiniz "Artık Antarktika'da Buz Dağlarının Arasındayız" adlı metni hangi amaçla dinleyeceksiniz? Bu metinden neler öğrenmek istiyorsunuz? Dinleme türlerinden hangisini kullanacaksınız?

Empati kurarak dinlerdim. Ben bilgi edinmek için ve merak için dinlerdim.

5- Dinleme Yöntemini Belirleme:

Yukarıda belirlediğiniz amaçlara ulaşmak için dinlerken hangi stratejileri kullanmayı planlıyorsunuz?

Tahminlerin doğruluğunu kontrol etme. Empati ve Analitik kelimelerle dikkat ederek dinlerdim.

Dinleme Sırası Stratejilere Yönelik Etkinlik Örnekleri

1- Not Alma:

Dinlerken önemli gördüğünüz bölümleri aşağıya not alınız.

Sisli bir havada antartikaya gidiyorlar.
Bulutları okunmaya çalışıyorlar.
Kıyıları kaplayan buz kütlelerine günden bakacak
kenyada fotoğraf çekimi yaptılar burada
bulup fotoğraf yapmış.

2- Tahminlerin Doğruluğunu Kontrol Etme ve Yeni Tahminlerde Bulunma:

Dinlemeye başlamadan
önceki tahminim şuydu:

Ne oldu?

Bundan
sonra ne olabilir?

3- Empati Kurma:

Yazarın yerinde siz olsaydınız Antartika kıtasında en çok neleri görmek isterdiniz?

Hayvanları görmek isterdim. Onlara dokunmak isterdim.

4- Vurgu ve Tonlamaya Dikkat Etme:

Dinlediğiniz metinde öğretmeniniz hangi kelimeleri diğerlerine göre daha baskılı, kuvvetli söyledi? Yazınız.

...bes t e biri... sözcüğü

Kutup...Severisi... sözcüğü

5- Anahtar Kelimeleri Belirleme:

Sizce dinlediğiniz metnin mesajı için ipucu veren ana kavram veya kelimeler neler olabilir?

1) ...Antartika...

2) ...Kutup...

3) ...Gemi...

4) buzul dağları

5) Seyahet

6- Tekrar Dinleme:

Dinlediğiniz metinde anlamadığınız ve tekrar dinlemek istediğiniz yerleri yazınız.

Bulutları skuma: Sirus beyaz tüysü bulutlar...
kumulus beyaz pırlant sekili...
nimbus yağmur bulutu kumulus + sirus
stratus veun alacak Bulutlar heren hersey olabilir.

7- Bilgiyi Düzenleme:

Antarktika kıtasına bir gezi yaptığınızı zihninizde canlandırarak aşağıdaki alana çiziniz.

Dinleme Sonrası Stratejilere Yönelik Etkinlik Örnekleri

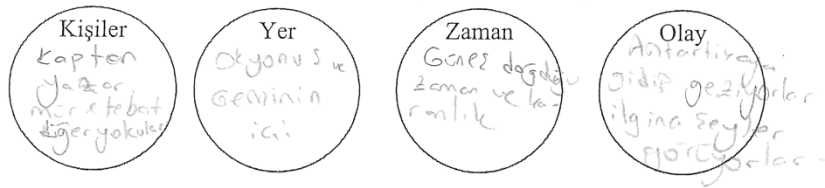
1- Özetleme:

Dinlediğiniz “Artık Antarktika’da Buz Dağlarının Arasındayız” adlı metnin özetini aşağıdaki alana gereksiz ayrıntılara girmeden yazınız.

Antarktika'ya gideceklerdi. Gençler, geminin komutanına durup etrafı izlerken büyük kütleyi görüyor. Ve onları fobiyet. Makineler sekteye geçiyordu. Sonra ise kaptan dikizli alabora. Balina topluluğunu görüyorlardı dedi ve yavaş yavaş kızı bir cifti çıktı ve gemiye çıktı. Yazar sonra ise bulutları okulu. Yazar ise daha sonra bu geminin g-zeleğine bakarak hayalleri oldu.

2- Metnin Yapı Unsurlarını İfade Etme:

Dinlediğiniz metindeki kişi, yer, zaman ve olay unsurlarını belirleyiniz.

3- Çıkarımda Bulunma:

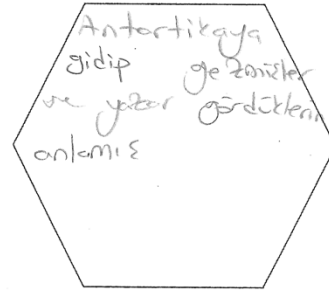
Yazarın verdiği bilgilere göre havada Nimbus bulutlarının olduğu bir günde dışarıya çıkarken yanınıza neler almanız ve hangi giysileri giymeniz doğru olur?

Semsiye ve yağmurluk alırdım ve bot alırdım.
çünkü hava yağmurlu olacaktı.

4- Tahminlerin Doğruluğunu Sorgulama:

Metni dinlerken şunların olacağını tahmin ettim:

Şunlar oldu:

5- Neden-Sonuç İlişkileri Kurma:

Antarktika'da gündüzler çok uzundur çünkü

Antarktika kutuplarda yer alır ve yaz mevsimi yazdır.

Yazarın bulunduğu gemi beşik gibi sallanıyor çünkü

büyük kütleleri var.

6- Betimlemeler Yapma:

Dinlediğiniz metinle ilgili zihninizde canlanan görüntüleri betimler misiniz?

yazar antartikaya gitmeye gitmiş orada Güneşin doğuşunu izlemiş. ilk öncelikle turuncu bir çizgi çıktı ve yavaş yavaş Güneş çıktı ve yazar gemiyle devam ederken büyük kütleleri gördü irili, ufaklı vardı ve büyük dağları vardı çok uzundu, beyaztı ve çok güzeldi.

7- Öz Değerlendirme:

Dinleme sürecinde

Yapı unsurlarını tanılamak dikkat ettim, ...
 empati kurmadım bilgi düzenleme Anahatlar
 kelimeleri bulmayı doğru yaptım.

Dinleme becerimle ilgili

Not almak bir t eksikliği vardı
 konusunda eksiklerim olduğunu düşünüyorum.

Dinleme öncesinde

tahminde bulunma soruları oluşturma
 ön bilgileri hareket ettirmek Dinleme sürecini belirleme
 stratejilerini kullandım.

Dinleme sırasında

tekrarların doğruluğunu kontrol ettim soruları
 yanıtlamak stratejilerini kullandım.

Dinleme sonrasında

akarımda bulunma Betimleme yapma
 stratejilerini kullandım.

7.-8. HAFTA KULLANILAN DİNLEME METNİ VE ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

TÜRK MUTFAK KÜLTÜRÜNDE KAHVE

(...) Türkler ilk çağlardan bu yana birçok milletle komşuluk yapmış, zaman zaman onlarla iç içe yaşamış, yiyecek ve içecek kültürü alışverişinde bulunmuştur. Bunun sonucunda Türk mutfağı zengin bir kültür birikimiyle günümüze kadar gelmiştir. Geleneksel Türk mutfağının kendine özgü yaratıcılığı ve beğenileri, geleneksel değerleri, onu diğer kültürlerin mutfaklarından büyük ölçüde ayırmaktadır.

Türk kahvesi de geleneksel Türk mutfağının vazgeçilmez unsurlarındandır. Gerek elde edilişi gerek yapılışı gerekse içimiyle diğer kahve çeşitlerinden oldukça farklı ve kendine özgüdür. Türk kahvesini özel yapan diğer bir neden de kendine has bir kültür oluşturmastır. Kız isteme töreninde kahve içilmesi bu kültürün örneklerindendir.

Kahve, tropik iklim isteyen, yükseklerde ve zor yetişen narin bir bitkidir. Her kahve ağacından yılda ortalama 2-5 kg kahve çekirdeği elde edilir. Çeşitli işlemlerle kahve çekirdekleri meyvelerden ayrılır, kurutulur ve kavrulur. Kahve çekirdekleri öğütüldükten sonra tazeliklerini uzun süre koruyamadığı için kahve yapımından hemen önce öğütülmelidir.

(...) Kahve Yemen’den önce Mekke ve Medine’ye ve 15. yy. sonunda ise İslam gezginleri tarafından İran, Mısır, Türkiye ve tüm İslam dünyasına yayılmıştır.

(...) Kahvenin keşfiyle ilgili bilinen en yaygın rivayet, Etiyopyalı çoban Kaldî ile ilgilidir. Kaldî, keçilerinin bazı yemişleri yedikten sonra canlandığını ve geceleri bile çok az uyuduğunu fark etmiştir. Bunun üzerine Kaldî, bu yemişleri denemiş ve kendini daha dinç hissetmiştir. Kahvenin keçilere yaptığı etkinin kısa sürede farkına varan insanlar, çekirdekleri toplayıp kullanmaya başlamışlardır. Bununla birlikte, olgunlaşmış kırmızı renkli meyvelerin toplanıp içlerindeki tohumlarının yenip içilebilecek hâle gelmesi için gerekli işlemlerin bulunup uygulanması oldukça uzun yıllar almıştır.

Kahvenin Osmanlı İmparatorluğu’na geliş tarihi kesin bilinmemekle birlikte, tarihçiler tarafından, ilk defa 1519 yılında I. Selim’in Mısır seferinden sonra İstanbul’a geldiği belirtilmektedir. Türkler tarafından bulunan yepyeni hazırlama metodu sayesinde kahve, güğüm ve cezvelerde pişirilerek “Türk kahvesi” adını almıştır.

(...)

Kahve Osmanlı’da ilk olarak saraylarda içilmeye başlanmıştır. Saraydaki konuklara ikram edilen tatlılarla ve şerbetlerle birlikte kahve sunulmaktaydı. Hatta saray teşkilatında “kahvecibaşı” makamı bulunmaktaydı. Kahve zamanla o kadar önemli bir hâle gelmişti ki padişahın içeceği kahvenin suyu özel olarak Eyüp Tepesi civarındaki Gümüşsuyu’ndan getirilmekteydi.

Türk kahvesi sadece lezzeti ve hazırlanışıyla değil, sunumu ve içimiyle de çok özel bir yere sahiptir. Kahve sunumu saraylarda özel bir törenle yapılırdı. Konukların ağırlandığı bölüme sitil örtüsü denen örtü, iki kişi tarafından taşınarak önden getirilirdi, ardından da kahve tepsisi getirilirdi. Tepsi ağırsa iki kişi tarafından tutulurdu. Kahve ibriklerden fincanlara aktarılır; en son, dağıtan kişi içeriye girerdi.

Kahveyle birlikte oluşan kültürün en önemli parçası kahvehanelerdir. (...) Bu dönemde ortaya çıkan kahvehaneler hem halkın kahve içebileceği hem de sosyal hayatı yaşayabileceği ortamlardı. O zamana kadar insanların dostlarıyla toplanıp kaynaşması ya eve misafir kabul etmek ya da başkasının evine misafir olarak gitmekle mümkündü. (...) Konuk ağırlamak için artık evden başka bir mekân oluşmuştu. (...)

Günümüzde geleneksel kahvehanelere artık rastlanmamaktadır. Kahvehanelerde anlatılan efsaneleri dinlemek, Karagöz ve Hacivat maceralarını izlemek bizler için biraz uzak ama kahvehaneler hâlâ toplumsal yaşamın temel mekânlarından birini oluşturmaktadır.

(...)

Kahvenin Arabistan'dan Batı'ya açılımı Osmanlı üzerinden olmuştur bu yüzden de Avrupalılar kahveyi Türk içeceği olarak adlandırmışlardır. (...) Kahveyle tanışan Avrupalı seyyahlardan kimi bu içeceğin bağımlısı olmuş, kimi kahveye hayret etmiş ve bilimsel bir incelemesinin yapılması için ülkesine dönerken yanına almış, kimi ise sahip olduğu girişimci ruhla bu esrarengiz içeceğin ticari bir meta olabileceğini görmüştür. Böylece farklı nedenlerle Türk içeceği, Avrupa'ya girmiş ve Avrupa'da da hızlı bir sürede yaygınlaşmıştır.

Türk kahvesi en çok ritüel barındıran kahvedir denebilir. Cezvede yavaşça pişirilmesi, köpüklenmesi, köpüklerin fincanlara pay edilmesinden sonra kahvenin hazırlanmasına devam edilmesi Türk kahvesine lezzetini veren unsurlardır. Türk kahvesi içmek, cezve seçiminden kısık ateşte hazırlanışına, fincanlara yavaş yavaş dökülmesinden törensel bir dikkatle ufak ufak yudumlanmasına kadar başlı başına bir gelenektir. Türk kahvesi yanında bir bardak su verilmesi de bu geleneklerden biridir. Çoğu ailede alışkanlık hâline gelen akşam yemeklerinden sonra içilen kahve, huzur vericidir. Kız isteme sırasında ise saygı ifade ederken köpüklü olan kahve, istenen kız tarafından pişirilerek el becerisinin göstergesi olarak kabul edilir.

Kahvenin gündelik hayatımızda nasıl büyük bir etki yaptığını ve derin bir iz bıraktığını belki de en iyi kullandığımız atasözleri göstermektedir. Türkçede gündelik hayatımızda kullandığımız ve kahve içme kültüründen kaynaklanan birçok atasözü bulmak mümkündür. **“Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.”**, **“Gönül ne kahve ister ne kahvehane, gönül sohbet ister kahve bahane.”** (...)

Sıdika BULDUK

(Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı)

Dinleme Öncesi Stratejilere Yönelik Etkinlik Örnekleri

1- Ön Bilgileri Harekete Geçirme:

- a) Türk mutfak kültüründe önemli yeri olan yiyecek ve içecekler hakkında neler biliyorsunuz? *Baklava, kebab, ayran, döner, ayo*
- b) Türk kahvesini sever misiniz? Türk kahvesine neden "Türk Kahvesi" ismi verilmiş olabilir? *sevmem tadı acıdır. Türkiye'de üretildiği için Türk kahvesi denmiştir.*

2- Tahminde Bulunma:

Dinleyecek olduğunuz "Türk Mutfak Kültüründe Kahve" adlı metnin başlığından ve görsellerinden yola çıkarak metinde ne anlatılıyor olabileceğini tahmin edebilir misiniz?

Türk mutfakında kahvenin nasıl yapıldığını, nasıl içlendiğini anlatır diye düşünüyorum.

3- Sorular Oluşturma:

Türk mutfak kültürü ve Türk kahvesi ile ilgili yaptığımız konuşmalardan yola çıkarak aklınıza takılan, merak ettiğiniz ve metni dinlerken bulmayı amaçladığınız soruları yazar mısınız?

- 1- Kahve ilk nerede üretildi?
2- Türk kahvesi nasıl yapılır?

4- Dinleme Amacını Belirleme:

Birazdan dinleyeceğiniz "Türk Mutfak Kültüründe Kahve" adlı metni hangi amaçla dinleyeceksiniz? Bu metinden neler öğrenmek istiyorsunuz? Dinleme türlerinden hangisini kullanacaksınız?

Bilgi edinmek amacıyla. Seccii. Stokare.
katılmak. dinlemek. farklıları. kültürden.

5- Dinleme Yöntemini Belirleme:

Yukarıda belirlediğiniz amaçlara ulaşmak için dinlerken hangi stratejileri kullanmayı planlıyorsunuz?

Not alma, Anlatıcı kelimelerini bulma, vurgu ve tonlamaya dikkat etme, özetleme, tekrar dinleme, Metin - Soru ilişkisi kurmak

Dinleme Sırası Stratejilere Yönelik Etkinlik Örnekleri

1- Not Alma:

Dinlerken önemli gördüğünüz bölümleri aşağıya not alınız.

Tiyyecet ve isceket alışması yaparız türkler
Lezzetleri diğer ülkelerden farklıdır kendine has
dır. Nohut olan bir bittidir yemenden bacc
meteye ve tım iskan dünyana tonarız
bir tım koya bir bitt yemir ve
akşandarı. Gök ağı ayurmuş kahve şekerinde
ilk olarak sarayda verilmiştir. Sonraki
bası varmış kahvehanelerde yaygınlaştı.

2- Vurgu ve Tonlamaya Dikkat Etme:

Dinlediğiniz metinde öğretmenin hangi kelimeleri diğerlerine göre daha baskılı, kuvvetli söyledi? Yazınız.

Vozgecilme
Has sözcüğü

Sıfı sözcüğü
Kahvehane

3- Anahtar Kelimeleri Belirleme:

Sizce dinlediğiniz metnin mesajı için ipucu veren ana kavram veya kelimeler neler olabilir?

- 1) ..Kültür.....
- 2) ..Türk kahvesi..
- 3) ..Geleneksel.....

4- Tekrar Dinleme:

Dinlediğiniz metinde anlamadığınız ve tekrar dinlemek istediğiniz yerleri yazınız.

(Yok).....

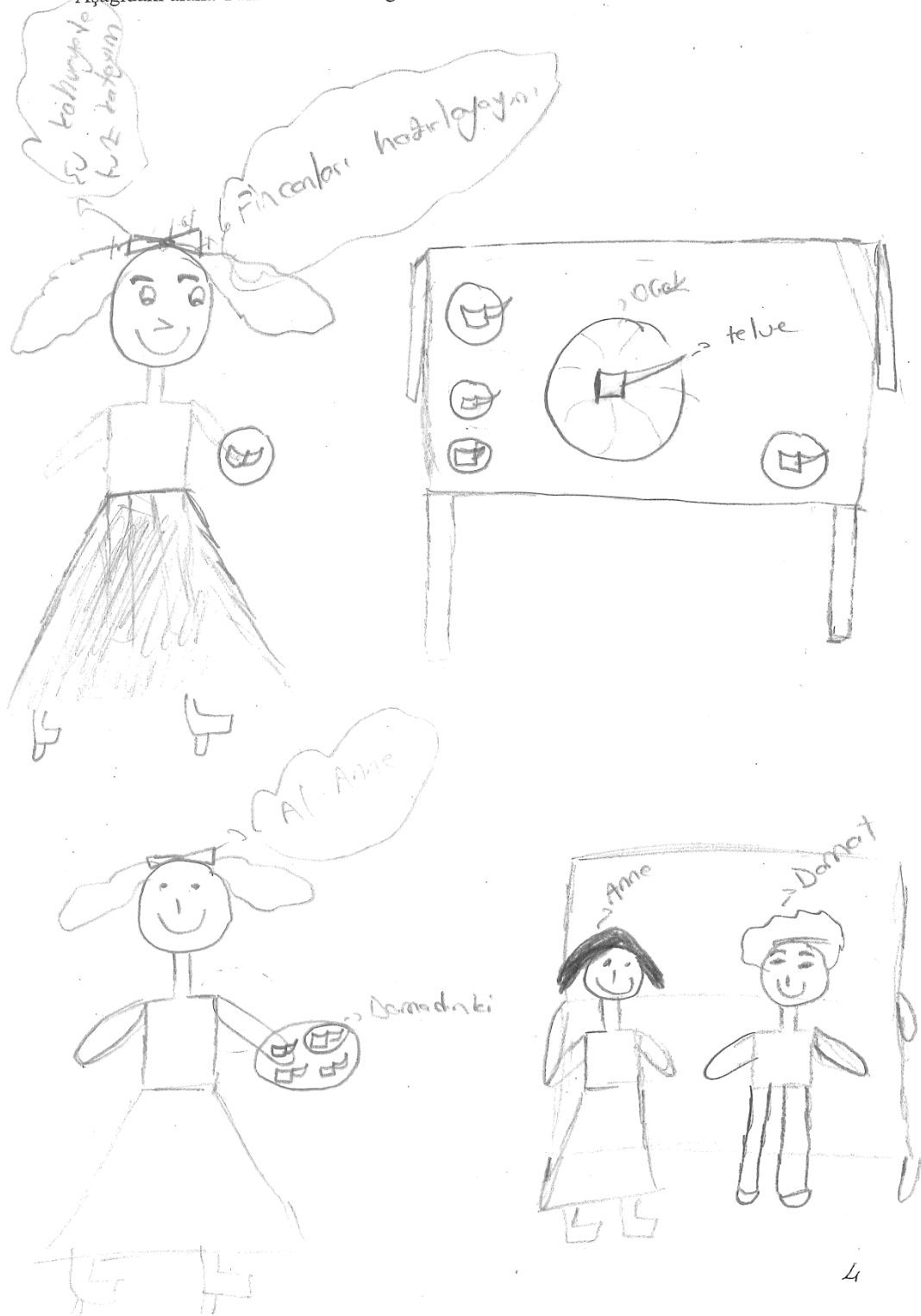
5- Gerçek Hayatla İlişkilendirme:

Daha önce Türk kahvesi içtiniz mi? Türk kahvesinin hangi ortamlarda ikram edildiğini gördünüz?

İçmiştikim, kafe isteyince, misafir gelince
Akşam yemeği gelmesin diye içilir ve huzur
versin diye içilir.

6- Bilgiyi Düzenleme:

Aşağıdaki alana Türk Kahvesi ile ilgili zihninizde canlananları çiziniz.

Dinleme Sonrası Stratejilere Yönelik Etkinlik Örnekleri

1- Özetleme:

Dinlediğiniz "Türk Mutfak Kültüründe Kahve" adlı metnin özetini aşağıdaki alana gereksiz ayrıntılara girmeden yazınız.

Türk mutfakları diğer mutfaklardan ayrı özellikleri vardır. Türk kahvesinde diğerlerinden ayrı bir özelliği vardır. Kız istenecek kahve. Çekirdek öğütüldüğünden sonra hemen öğütülmelidir. İslam dinine göre kahve Araplar'da ilk olarak şerhinde sunuldu. Hatta pazarda ötekiler gibi değil. Sıcak içecek olarak. Araplar'da gitti. Araplar'da Türk kahvesi vardı.

2- Tartışma:

Türk kahvesini diğer kahvelerden ayıran özellikler neler olabilir? Türk kahvesini dünyaya yeterince tanıtabildiğimizi düşünüyor musunuz?

Sunumu, cezvede püskürtmesi, törenlerde sunulması, hayır.

3- Tahminlerin Doğruluğunu Sorgulama:

Metni dinlemen önceki tahminim şuydu:

Şunlar oldu:

Türk mutfaklarında kahvenin nasıl olduğunu, nereden geldiğini anlatmaya başladım.

Türk kahvesinin nasıl islendiğini, nereden geldiğini anlattım.

4- Neden-Sonuç İlişkileri Kurma:

Kahve çekirdekleri kahve yapımından hemen önce öğütülmelidir çünkü
uzun süre taze kalırlar.

Avrupalılar kahveyi Türk içeceği olarak adlandırmışlardır çünkü
kahve Avrupa'dan değil, Türkiye'den gelmiştir.

5- Öz Değerlendirme:

Dinleme sürecinde

ön bilgilerimi harekette geçirme
ama belirleme net olmayı amaçlar
kelimeleri belirleme doğru yaptım.

Dinleme becerimle ilgili

Özetleme
.....
..... konusunda eksiklerim olduğunu düşünüyorum.

Dinleme öncesinde

tekrarında bulunmayı ön bilgileri
harekette geçirmeyi amaç belirlemeyi
stratejilerini kullandım.

Dinleme sırasında

Araştırma kelimeleri belirleme vurgu ve ton
longa dikte etmeye bilgi düzenlemeyi
gerekli olduğu ilişkilerden
stratejilerini kullandım.

Dinleme sonrasında

tekrar etme neden - sonuç ilişkisi tanıma
bilginin doğruluğunu kontrol etmeyi
stratejilerini kullandım.

